

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Petri Ribadeneiræ, Societatis Iesv Presbyteri, De
Tribvlationibvs huius seculi Libri Duo**

Ribadeneyra, Pedro de

Coloniae, 1604

Libri Primi. In Qvo De Tribvlationibus particularibus, earumdemq[ue], veris
remedijs agitur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-50340](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-50340)

R. P. PETRI
RIBADENEIRAE

SOCIETATIS IESV,

DE TRIBVLATIONE,

Liber Primus.

IN QVO DE TRIBVLA-
tionibus particularibus, earundem-
que veris remedijs agitur.

CAPVT I.

QVOD SIT TRIBVLATIO, ET
quomodo diuidatur in temporaneam
& eternam.

VILIBET sensuum
corporalium & potenti-
arum animæ nostræ de-
lectatur in obiecto sibi
proprio & proportiona-
to, contristaturq; cū ob-
uiam habet rem aliquam sibi cōtrariam
& inconuenientem. Nam sicut oculus
in rebus speciosis, auris in dulci harmo-
nia Musicę, gustus in delicatis pulpamē-
tis, & in suauibus odoremētis odoratus
A natu-

2 DE TRIBVLATIONE

naturaliter recreatur: ita contra quivis istorum sensuum displicentiam & dolorem quēdam percipit, quando hoc quod presentatur visui, est deforme, quod gustatur, malē conditum, & odoratur aliquid fætidum & iniucūdum. eadem plane ratio est sensuum, & potestatum reliquarum interiorum & exteriorum. Pœna vel afflictio quam percipiunt ex obiecto sibi contrario, seu ex defectu vel desiderio istius quod foret ipsis proprium & magis conueniens, propriē appellatur Tribulatio, nomen deductum à latino (Tribulus) quod est genus cardui, aliās murex dictum. Deriuant aliqui nomen Tribulationis ex latino (Tribula) quod traham significat, instrumentum quo agriculæ vtuntur ad segregandum triticū à palea. Quemadmodum enim traha primò spicas rumpit, deinde paleam separat, vt granum purum & nitidum appareat: sic etiam tribulatio nos affligens & cruciās domat, humiliat, & separare granum à palea, segregare preciosum à vili docet, donatq; lumen ad cognoscendū omne quod descēdit de cælo in terrā, omne q; ducit ad Deū, vel abducit ab illo.

Sciendum igitur est, duo esse pœnarū & tribulationū genera, quæ afflixerūt & affligunt Adami filios, post peccatum
primi

primi parētis; tēporale vnū, cessaturum
 cū hac vita; æternale alterum duraturū,
 cum ipso Deo. Vnde dicit Ecclesiasticus:
Quasi romphæa bis acuta omnis iniquitas, pla-
ga illius non est sanitas. propterea, quia
 obligat ad pœnam temporaneam & æ- Cap. 21.
 ternam, neque sanari potest nostris, nec
 ullis naturæ viribus, nisi Deus per meri-
 ta pretiosi sanguinis dilectissimi filii sui
 Domini ac Redēptoris nostri succurrat.
 Et paulò post: *Via peccantiū cōplātata lapi-*
dibus, & in fine illorū inferi, & tenebræ, &
pœna. Dicendo namq; viam illorum sa- Cap. 1.
 xosam, ostendit in quantis pœnis & ærū-
 nis peccatores ambulent in hoc mundo,
 adiungendo verò finem illos merentē
 esse infernū plenum pœnis ac tenebris,
 docet tribulationes eorum non finiedas
 cum hac vita. Alludit quoque ad hoc
 Propheta Nahum, cum ait: *Quid cogitatis*
contra Dominum? consummationem ipse fa-
ciet, non cōsurget duplex tribulatio: quasi
 diceret; tēporalis breuisq; huius vitæ tri-
 bulationis medio homines sic purgabū-
 tur, vt nō incurrant sempiternā, neq; ca- Cap. 7.
 dāt de tribulatiōe in tribulationē. Adhęc
 S. Iob pollicetur q̄ Deus sit nos liberaturus
 p̄ sex tribulationes, cōprehēdētes in
 se oēs huius vitæ misérias, ne septima,
 quæ est æterna, nos tangat, aut malum
 aliquod nobis superueniat. A 2 Non

4 DE TRIBVLATIONE

Non intendo hîc loqui nec agere de pœnis & tribulationibus quas peccatores patiuntur in inferno, eò quòd nullũ aduersus eas sit remedium, leuamen, aut consolatio: sunt enim adeò horribiles & stupendæ, vt ab humano intellectu ne comprehendi quidem, multò minus lingua aliqua exprimi possint. animus mihi solùm est locui aliquantulum de angustijs & molestijs, quibus miserabilis hæc vita perfusa est, deq; fructu colligendo, nostro in hac lachrymarum valle existẽte exilio. Cùm enim nos necessariò gustare oporteat, nec quisquam ab iisdem eximi possit, expediret inuenire modũ, quo ita eas deuoremus, vt non solùm amaritudo nobis non noceat, aut nausẽa pariat tanquam cibi malè conditi, sed vt amarum etiam dulce, & frigidum calidum arbitremur.

CAPVT II.

DE MVLTITVDINE ET DIVERSITATE miseriarum quas homo sustinet in hac vita.

Cap. 40.

Quis ergo dicturus de pœnis & tribulationibus presentis vitæ, poterit dicere numerum, aut recensere diuersitatem? Spiritus S. apud Ecclesiasticum inquit

LIBER PRIMVS. 5.

inquit: *Occupatio magna creata est omni us hominibus, & iugum graue super filios Adā, à die exitus de ventre matris eorum, vsque in diem sepulturae, in matrem omnium. Cogitationes eorum, & timores cordis, ad inuentio expectationis, & dies finitionis: residentes super sedem gloriosam, vsque ad humilitatum in terra & cinere: ab eo qui utitur hyacintho, & portat coronam, vsque ad eum, quā operitur lino crudo. Quis enumerare poterit omnia genera calamitatum quae oppugnant & affligunt hominem? Quam sunt acerbi dolores, quam terribilia tormenta, quam variae & ipsis penè Medicis incognitae eorum infirmitates? Quantae difficultates remediorum, facientium tamen subinde poenam maiorem infirmitatibus? Quid de fame, de siti, cibis amaris, periculosis poculis, perniciosis odoribus, sermonibus contumeliosis, & inutilibus nouitatibus, quid de eo quod videt contra voluntatem, quid de eo quod videre non potest, cum tamen desideret, dicam? Quid proferam de passionibus inordinatis, fulmineis tempestatibus, cor submergentibus? quid de amore caeco, de crudeli odio, vana alacritate, tristitia sine fundamento, fallaci spe, furiosa ira, desiderijs insatiabilibus, diuersis conatibus, & varijs dissertationibus? Quid de recor*

6 DE TRIBVLATIONE

datione istius quod obliuisci, & obliuio-
ne illius quod recordari volebamus?
quid de falsis suspicionibus, diffidentijs,
& zelotypijs inter maritos accidentibus,
de desiderio habendi proles si non habe-
ant, de cura & pœna quæ premit habent-
es, de timore perdendi, de dolore & plā-
ctu de perditis si erant bonæ, de querelis
denique & lachrymis parentum si vi-
deant filios malè conditionatos? Quot
sunt foeminæ quæ parturientes propria
morte emunt vitam suis infantibus? quot
millia hominum pereunt in mari? quot
moriuntur in bello? quot auferuntur pe-
stilentia, terræ motu, euersione & lapsa
ædium, inundatione fluuiorum, puncti-
onibus & insidijs animalium virulento-
rum? Sunt quæ solo intuitu suo ho-
mines occidunt. Inuentus est homo
qui moriendo tradidit & eiecit serpen-
tes per omnes sui corporis partes. Nec
solum bestia syluestres & venenatæ
hominem persequuntur, verumetiam
omnium minime & maximè imbecil-
les eidem bellum indicunt, & infinitam
causant ægrimoniam. Non sunt vsque
ad culices quæ non inquietent & som-
num interrumpant: ita vt creaturæ om-
nes à Deo ad seruitium hominis creatæ
coniurasse contra illum & plus detri-
menti

*Plin. lib.
cap. 51*

menti quàm commodi inferre, & dominari potius, quàm eidem seruire videantur. Nemo à miserijs & calamitatibus istis exemptus est, siue magnus sit, siue parvus, diues an pauper, à residentibus enim super sedem gloriosam & coronam portantibus vsque ad humiliatum in terra & cinere & coopertum lino crudo, omnes miserijs prædictis subiecti sunt: & quod pessimum est omnium, homo qui defensor & protector esse debebat sui similibus, oppugnat eos crudelius omnibus alijs creaturis. Quot iniurias, imposturas, calumnias, & mortis genera homines inuicem patiuntur? Terra, mare, ipsaque loca publica excursoribus, prædonibus & latronibus infesta sunt, & quasi ad trucidandum hominem instrumenta deessent, indies noua, ingeniosa quadam crudelitate, tormenta excogitantur. Et licet cælum & terra atque omnes aliæ creaturæ hominibus fauerent, sibi inuicem tamen manus inferrent: in tantas enim incidimus calamitates, vt non tantum peregrini ac barbari, sed propinqui, imò ipsi etiam filij parentum, parentes vicissim filiorum suorum sanguine manus contaminare non vereantur.

§ DE TRIBVLATIONE

Lib. 2. offic.

Fuisse quondam, refert Cicero, Philosophum nomine Dicearcum, qui conscripsit librum continentem causas mortalitatis ad suum vsq; tempus cognitās. Hic postquam protulisset infinita hominum millia quæ fame, siti, igne, peste, aquarum inundatione, & ferarum crudelitate, alijsq; diuersis casibus interierant, tandem subiunxit numerum vi & malitia aliorum hominum interfectorum sine vlla comparatione maiorem. Nec mirum, si verum esse credatur quod scribit

Plin. lib. 7.

cap. 25.

Philosophus, cum legamus in conflictibus à Iulio Cæsare clemente aliàs & benigno Imperatore commissis, vltra vndecies cetera millia hominum occubuisse. Quos non trucidasset hic Imperator si crudelitatem exercuisset, si humanus & mitis tantum sanguinis effudit? Rectè ergo vulgare dicit prouerbiū:

Matth. 10.

Homo homini lupus. Et dominus ad discipulos suos. *Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum*. Et alibi Deus ad Ezechielem Prophetam: *Tu ergo fili hominis ne timeas eos, neque sermones eorum metuas.*

Cap. 2.

quoniam increduli & subuersores sunt tecū, & cum scorpionibus habitas. S. item Iob inquit: *Frater fui draconum, & socius struthionum.*

Cap. 30.

Adhæc prolixè satis ostendit. D. Chryso-

sto-

LIBER PRIMVS. 9

Iostomus cor hominis inops gratia Dei,
 esse atrocem, crudelem & venenatam
 mūdi bestiā, omnesq; pariter appetitus
 immoderatos in eo includi & contineri.
 Idē nobis Spiritus S. insinuare videtur cū
 ait: *Cōmorari leoni & draconi placebit, quā
 habitare cum muliere nequam.* Et Seneca: *Eccle 25.
 Epist. 103.*
 Ab homine inquit homini quotidiz nū
 periculum, aduersus hoc te expedi, hoc
 intentis oculis intuere. Nullum enim
 malum frequentius, nullum pertinacius,
 nullum blādus. Tempestas minatur an-
 tequam surgat, crepant ædificia antequā
 corruant: prænuntiat fumus incendium.
 Subita est ex homine perniciēs: & eò di-
 ligentius tegitur, quò propius accedit.
 Erras si istorum quæ tibi occurrunt vul-
 tibus credis, hominum effigies habent,
 animos ferarum. Nec tamen hæc sum-
 ma aut finis malorum, quia non cessat
 Diabolus persequi & affligere nos: quas
 enim & quantas ab eo calamitates &
 miseras B. Iob perpeffus sit, apertè scri-
 ptura demonstrat, dum ait. *Nuntius venit Iob. 1.
 ad Iob qui diceret. Boues arabant & asine
 pascebantur iuxta eos: & irruerunt Sabæi,
 tulerunt quæ omnia, & pueros percusserunt
 gladio, & quæ sequuntur. Et post pauca. Cap. 2.
 Egressus Sathan à facie Domini, percussit Iob
 ulcere pessimo, à planta pedis vsque ad ver-
 ticem.*

10 DE TRIBVLATIONE

*ticem eius: qui testa saniem radebat, sedens
 in sterquilinio. Exēpla similia multa sunt,
 inter quæ illud maximè horribile, q̄ de
 Sara Raguelis filia legitur. Hæc enim (vt
 Tob. 3. 6. 7. sacræ attestantur literæ) tradita fuerat se-
 ptem viris, & demonium nomine Asmode-
 us occiderat eos, mox vt ingressi fuissent ad
 eā. Præterea sancti Angeli ministri sūt &
 executores iustitiæ Dei cōtra nos, quæ ad
 modū Sodomæ & Gomorrhæ aliarumq̄
 vrbiū igne cælesti consumptarū declarat
 excidiū. Et in libris Regū legitur: Factū est
 in nocte illa, venit Angelus Domini, & per-
 cussit incastris Asyriorū centum octoginta
 quinque millia. Dauid etiā Rex vidit An-
 gelum cædentē populū, & mortui sunt ex
 populo à Dan vsque ad Bersabee septuaginta
 millia virorum. Quinetiam ipse Deus ar-
 matur, & in surgit contra nos, Creator
 contra creaturas, sicut pulchrè B. Iob o-
 stendit, dicens: Cur faciem tuam abscondis,
 & arbitraris me inimicum tuum? Nec mi-
 rum si tot tantisque hostibus oppugne-
 tur homo, cum sui ipsius inimicus sit cru-
 delissimus, infinitis & importunis sese
 curis onerans ac perturbans. Vnde D.
 Iob: Quare, inquit, posuisti me cōtrarium ti-
 bi, & factus sum mihi met ipsi grauis. Quo
 certè nihil aliud indicatur, quàm inueni-
 ri quosdā malè sibi consulentes, qui se
 ipsos*

ipſos inter ſcientes exiſtimant morte miſerias & calamitates huius vitæ finire. Deſinamus igitur mirari hominem inter cognatos & parentes non eſſe ſecurum, qui à ſeipſo tam parum tutus eſt. Quapropter ſi cælum & terra, ſi aqua & ignis, ſi elementa & creaturæ omnes, ſi Angeli & Dæmones, ſi Deus etiam alioquin infinite bonus homini aduerſatur, & affligendo eum contriſtat, ſi homo denique ipſe ſui ſimilibus crudelis, adeoque ſibiipſi infeſtus eſt, neceſſarium erit vt patienter pœnas, & tribulationes perferamus, quando inter tot tamque potentes inimicos, planè debiles, inermes & omni auxilio deſtituti exiſtimus.

CAPVT III.

*QVOD DEVS AVTHOR SIT TRIBV-
lationum quas homo ſuſtinet, & vtatur
creaturis ad affligendum.*

Postquã moleſtijs vndiq; cincti & circumdati ſumus, nec quisq; quoad viuit ab iſſdẽ liberari poteſt; vtile erit p̄uidere quo remedio vtendũ, quodũc cõſiliũ capiendũ ſit, quãdo torrētis inſtar tribulationũ pcellæ exurgēt ſu p̄ nos & exũdabũt. Considerãdũ itaq; nobis eſt, vnde procedãt, q̄s author, & quæ cauſa tribulationũ ſit, vt originẽ illarũ agnoſcentes, facilius ijs occurrere & mederi poſſimus.

A G Deus

12 DE TRIBVLATIONE

Deus ac Dominus noster prima & vni-
 uersalis causa est omnium rerum: & si-
 cut suum esse recipiunt à Deo, sine quo
 in momento ad nihilum rediguntur; ita
 quoq; esse illud, quod receperunt ex vo-
 luntate ipsius tanquam radius ex Sole, &
 aqua ex fonte dependet: & sicuti radius
 nullus apparet, si sol nō luceat, nec aqua,
 si fons obstruatur: sic etiam creatura nul-
 la subsistere potest, si Deus potētem ma-
 num suam, quā cuncta gubernat & con-
 seruat, aliquantulum retrahat. Quod de
 esse vel natura dicimus, idē omninō
 de operibus creaturarum intelligendū
 est. Quemadmodū enim creatura du-
 rare nequit, si ipsi suum esse denegetur;
 ita & opera exercere & functiones suas
 exequi non potest, nisi Deus operetur cū
 illa, viresque ad operandum suppetat,
 quia causæ quas appellant secundas ita
 sibi inuicem coherant, adeoque primæ
 subiectæ sunt, vt nulla penitus subsistat
 & se moueat sine virtute primæ, quæ mo-
 uet reliquas, & potestatem seu medium
 peragēdi munera tribuit, operatur in &
 cū illis, cū tanta tamq; mirabili efficacia
 ac perfectione, vt omnes effectus causa-
 rum secundarum magis primæ quam i-
 psarum proprii reputandi sint. Vt quan-
 do Sol nos illuminat, ignis calefacit, ci-
 bus;

bus nutrit, licet effectus isti propriè attri-
buantur causis particularibus, Deum ta-
men potius & magis propriè nos illumi-
nare, calefacere, & nutrire dicimus, quàm
creaturas, quibus talis virtus data est.
Nam vii esse, vita, & motus humani cor-
poris omninò dependent ab anima, sine
qua vitæ & motus expers, nullam ope-
randi potentiam habet: ita esse, vita, &
effectus omnium creaturarum propriè
Deo ascribèdi sunt, tanquam primæ &
principali causæ, præsertim cum mouē-
di agendiue virtus, quam habent, non sit
ex proprio incremento: neque enim mo-
uere se, nec quicquam agere possent, nisi
Deus assisteret illis, & tanquam instru-
mētis quibusdam ad operandum neces-
sarijs vteretur. Quia quemadmodum nō
penicillum, sed pictorem imaginem pin-
xisse, nec calamum, sed scribam episto-
lam exarasse dicimus: sic etiam effectus
ad creaturas nō quasi ad principales cau-
sās, sed veluti ad instrumenta primæ &
supremæ causæ, diuinæ scilicet volunta-
tis, referre debemus. Pulchra & perutilis
est hæc consideratio, per quam Deum in
creaturis suis recognoscētes, & coram i-
pso perfectè ambulamus, & accidentia
diuersa de manu illius gratanter suscipi-
mus, siue bona illa sint, siue mala.

A 7:

His,

His intellectis, sequitur alia non minoris utilitatis & cōsolationis doctrina, videlicet Deum primam & principalem esse causam omniū tribulationum quas sustinemus, quandoquidem ad correctionem nostram instar flagelli cuiusdam utitur creaturis minimis & abiectissimis, quæ tanquam boni milites Regi suo obtemperantes, mandata & iussa illius fidelissimè exequuntur: pugnabit enim Deus aduersus hominem in die vniuersalis iudicij, & armabit creaturam ad vltionem inimicorum, & pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos. Igitur ad illum usque diem velitationes varias experimur in mundo, secundum vsum belli. fames enim & pestis, belli tumultus & terræmotus, venti similiter & tempestates, aliaque innumera angustant hominem, & nisi fræna Deus ipsis iniiceret, penitus in illum irruerent, ac trucidarent: sed diuina clementia nos percuti quidem & affligi, occidi verò non permittit, vt sit leuis aliqua concertatio, nō autem pugna vel prælium ordinatum. quod se à Principe Apostolorum Petro didicisse testatur Clemens. Neque idcirco existimandum Deum creaturarum opera indigere, vt nos castiget ac corrigat, quia affligere magis non potest, quam si auersus nos

disso-

Sapient. 5.

*Lib. 5. suarū
recog.*

desolatos relinquat; vtitur tamē creaturis subinde fragilioribus, vt Dominum ipsum agnoscamus vniuersorum, qui per infirmas etiam & abiectissimas bestiolas, iustitiā suā exequitur, & iniuriā vindicat.

Fuerunt, si fides est scriptoribus, non homines solū plebei & sortis vilioris, verū etiam Reges & Monarchæ potētes, quos pediculi, vermes, & mures, viuos corroserunt ac deuorârunt. Ciniphes & ranæ, locustæ item & muscæ afflixaerunt & deuastauerunt vniuersam terram Aegypti. Misit etiam Deus antecessores exercitus sui vespas, & exterminauit omnes inhabitātes terrā Chanaan. Mures iniuriā Arcæ Dei illatā vlciscentes, insurrexerūt cōtra Philisthym, & Hattonem Archiepiscopum Moguntinum ob crudelitātē in pauperes, & Pompei quendam Poloniae Regem, quod nepotes curæ & fidei suæ cōmissos veneno necasset, vna cū vxore sceleris particeps, crudelissimē interfectos deuorârūt. Cuniculos Hispaniæ, talpas Macedoniæ oppidū penitus euertisse author est Plinius. Et quid multa? Cū Sapore Rex Persarū Nisibis urbē obsidione grauissima coāgustaret, Iacobus eiusdē Episcopus humiliter diuinū deprecabatur auxiliū, & cōtinuò ingētia ciniphū & culicū examina instar nubiū, Per-

larum

Exod. 8. 10.

Sap. 12. 1

1. Reg. 5.

Geneb. in Chronag.

anno 970.

Plin. lib. 8. cap. 29.

Theod. Hist. lib. 2. cap. 30.

farum copijs circumfunduntur: atque tum elephantorum proboscides, tum equorum aliorumque iumentorum aures ac nares inuaserunt, adeoque moribus suis bestias irritauerunt, ut quasi furijs excitatae fræna rumperent, sessores excuterent, aciem disturbarent, ac relicto tandem exercitu fugerent. Igitur Rex necessitate coactus receptui canere, & copias ab vrbe discedere furibundus iubet.

*Baron. in
martyr. 18.
Mart.*

Aliud simile in Hispania accidisse refert Baronius. Nam Gerunda ciuitate à Carolo Siciliae & Philippo Francorum Regibus intercepta, cum milites (ut est id genus hominum sceleratissimum) inter cætera facinora nec à reliquijs abstinentes, sepulchrum S. Narcisci violare attentarent, illicò maxima muscarum multitudo ex eodem egressa, in exercitum infesto agmine irruit, ingenti que clade affectum in fugam conuertit, & à cœptis penitus desistere coëgit, quare in hunc usque diem (Musca S. Narcissi) Hispanis prouerbiùm est. Innumera penè huiusmodi exempla in historijs & gestis Sæctorum leguntur, quibus manifestè declaratur, Deum esse vnicum & supremum Dominum & Rectorem vniuersorum, qui hominem diuersimodè affligendo etiam creaturarum maximè debilium ministe-

ministerio vtitur, ad ostendendam diuina potentia virtutem.

CAPVT IV.

QVOD ALITER DEVS, ALITER creatura sit tribulationis causa.

Diligenter aduertendum est, hominem dupliciter à creaturis cruciari. Aliquando enim non tam creaturæ, quàm Deus, aliquando verò creaturæ propriè causant tribulationem: nam licet Deus creaturis affligentibus coope- retur, non tamen omnibus eodem modo. Quamobrem cum perspicuum sit, si nauis tempestate euerfa pereat, si diluuium terræ partem absumat, si pestis regiones deuastet, & ignis domos incendat, in his alijsque similibus casibus, creaturas non esse culpandas, tum quod peccati capaces non sunt, tum etiam quia naturæ instinctu, & Dei voluntatē sequuntur: merito tales creaturarum effectus Deo propriè attribuuntur, quandoquidem omne esse, omnisque virtus & fortitudo earum ab illo dependet, vti declarauimus.

Neque tamen idcirco putandum, creaturas prorsus immunes esse à culpa, quia tribulationes sunt, quarum causæ in Deum
cades-

- cadere non possunt. Nam si quispiam citra rationem & iustitiam proximum calumniatur, persequatur, vel occidat, manifestum est, Deum non esse authorem istius mali, sed creaturam quæ perpetrat, eò quod peccatum sit & transgressio legis diuinæ: quia sicut igni frigus, & luci tenebræ: ita naturæ Dei repugnat & aduersatur peccatum. Deus *fidelis permanet, & negare seipsum non potest*, inquit D. Paulus. Si negaret, destrueret ordinem iustitiæ, & faceret rem contrariam bonitati suæ, essetq; author alicuius peccati, quod si author esset, talis actus non censeretur peccatum, nec puniret pœnis inferni: at cum puniat, demonstrat actum istum sibi displicere. Vnde ait Propheta: *Mundi sunt oculi tui, ne videas malum, & respicere ad iniquitatem non poteris*, quasi diceret, detestaris & ferre non potes peccata.
- 2. Timot. 2.* Et Psalmista: *Mane astabo tibi & videbo: quoniam non Deus volens iniquitatem tu es.*
- Abacuc. 1.* Et iterum: *Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem.* Iterum Salomon inquit: *Abominatio est Domino via impij: qui sequitur iustitiam, diligitur ab eo.* Et alio in loco Scriptura: *Similiter autem odio sunt Deo, impius & impietas eius.* Et alibi: *Nemini mandauit impiè agere, & nemini dedit spatium peccandi, non enim concupiscit multitudinem*
- Psal. 5.*
- Psal. 44.*
- Prover. 15.*
- Sap. 14.*
- Ecclesi. 15.*

audinem filiorum infidelium & inutilium.
 Omnia sanctorum Patrum volumina,
 talibus sententijs ac testimonijs referta
 sunt, nec aliud docere conantur, quàm
 qua ratione Deus peccatum & peccato-
 rem detestetur. Verùm quia hominem
 liberum creauit, relinquens eum in ma-
 nu sui consilij, & prouidentia diuina re-
 quirat conseruationem rerum à se crea-
 tarum, ideò assistit cuilibet earum secun-
 dum naturæ exigentiam: concurrit et-
 iam cum homine libero, relinquendo i-
 pli libertatem agendi quæ vult, & per-
 mittendo eum labi in peccatum per
 voluntatem peruersam; non quod pec-
 catis delectetur, sed vt homo volunta-
 tem & naturam suam immunem ac libe-
 ram retineat, cum qua creatus est. quare
 esse vnum ex maximis & mirabilibus
 Dei operibus, quod conseruet hominis
 naturam in sua libertate, asserit Clemens
 Alexandrinus.

*Lib. 1. de pe-
 dagog. c. 12.*

Notandum tamen peccatum ab ho-
 mine committi solitum, duo continere;
 motum scilicet, siue actum naturalem,
 & confusionem interuenientem. Prio-
 ris causa Deus est, posterioris homo, ex-
 empli gratia:

Homo quidam ira & furore plenus oc-
 cidit alterū, vt occideret, necessariū fuit
 arri-

arri-

20 DE TRIBVLATIONE

arripere gladium, euaginatam leuare, dare ictum, & vulnerando interimere. Iam si confusione voluntatis hominis prætermiffa, motus & actus illos in se consideremus, apparebit sane illorum, sicut & actionum creaturarum irrationalium, authorem esse Deum. quemadmodum enim illæ nihil absque Dei auxilio faciunt, ita nec mouere se, nec operari quicquam homo potest sine permissione illius & gratia. Hinc S. Paulus dicit: *In ipso uiuimus, & mouemur, & sumus.*

Act. 17.

Præterea actus isti naturales per se mali non sunt: nam si quis ad sui defensionem vel in iusto bello, vel tanquam minister & executor iustitiæ ijs utatur, nec Deum offendit, nec quicquam mali committit, ac proinde Deus non causat confusionem interuenientem, nec mortem iniuste illatam, inferri tamen permittit, ne coercendo & abstrahendo hominem à malo, libertatem eidem adimere, & bonum, quod inde erui potest, impedire videatur. Neque enim peccatum ullum perpetrari pateretur, nisi maioris boni causa esset & origo. Quia sicut ignis comburendo & consumendo lignum, damnum infert, & tamen ad refocillandos homines, ad coquendum, & noxios humores

S. August.
in Ench.

cap. 1. & 27.

mores

more tollendos utilis, imò necessarius est: ita quoque peccatum, seu malum culpæ tolerat Deus, vt per hoc thesauri & diuitiæ gloriæ suæ reuelentur.

Ad propositum ergò nostrum reuertentes, Deum causam & authorem esse dicimus poenarum & afflictionum, quas sustinemus, non autem culparum quas committimus. Vtriusque veritatem in diuersis S. Scripturæ locis docet Spiritus S. Quod primum attinet, Moyse illud aperte declarat, dicens: *Congregabo super eos mala, & sagittas meas complebo in eis, &c.* Et tertio Regum legitur: *Cum perfecisset Salomon edificium domus Domini, apparuit ei Dominus secundo, dixitque. Tu quoque si ambulaueris coram me, sicut ambulauit pater tuus, in simplicitate cordis, & in equitate: & feceris omnia quæ præcepi tibi, & legitima mea & iudicia mea seruaueris, ponam thronum regni tui super Israel in sempiternum. Si autem auersione auersi fueritis vos & filij vestri, &c. auferam Israel de superficie terræ, quam dedi eis, eritque Israel in prouerbiū, & in fabulam cunctis populis* Ecclesiasticus quoque ait: *Bona & mala, Eccles. II. uita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt.* Et alio in loco Esaias: *Quis dedit in derisionem Iacob, & Israel vastantibus? nõne Dominus ipse cui peccauimus? Et noluerunt*

in vijs

Deuter. 32.

3. Reg. 9.

Cap. 42.

22 DE TRIBVLATIONE

in vijs eius ambulare, & non audierunt legem eius. Et Dominus per eūdem inquit: Ego Dominus, & non est alter: formans lucem & creans tenebras: faciens pacem & creans malum: ego Dominus faciens omnia hæc. Idem per Hieremiam: Ecce, ego inducam super eos mala, de quibus exire non poterunt: & clamabunt ad me, & non exaudiam eos. Et ibunt ciuitates Iuda, & habitatores Ierusalem, & clamabunt ad eos quibus libant, & non saluabunt eos in tempore afflictionis eorum. Iterum per Amos Prophetam: Si erit malum in ciuitate, quod Dominus non fecerit? Ex his alijsque S. Scripturę locis manifestissimè patet Deū esse causam mali poenæ, non autem mali culpæ.

Esa. 45.

Hie. 11.

Cap. 3.

CAPVT V.

QVARE DEVS NOBIS TRIBULATIONES IMMITTAT.

CVM Deus adeò bonus ac benignus sit, vt nec mortē crucis, nostri causa obire dubitauerit, non immeritò miramur, cur tot, tantis, tamq; diuersis calamitatum generibus affligat filios suos. Non ergò abs re fuerit indagare causas, quibus tantam castigationem, commersuisse videamur.

Si pri-

Si primi parentes non peccassent, nullos labores, nullas omninò experiremur difficultates, quia omne vitæ iter sine montibus & anfractibus planum esset & directum, nec medicina aliqua indigeremus, nullis subiecti ægritudinibus: postquam verò in primis parentibus omnes telo peccati læsi, & infirmati sumus, vulnera & dolores nostri, non nisi medicinis & potionibus amaris curari possunt. Hinc ait Psalmista: *Priusquam humiliarer, ego deliqui.* Et alio in loco Scriptura: *Deus mortem non fecit, nec letatur in perditione viuorum. Creauit enim, vt essent, omnia: Impij autem manibus & verbis accerserunt illam.*

*Psal. 118,
Sapient. 1.*

Quocirca propriè loquendo, peccatum origo & scaturigo est omnium miseriarum nostrarum, nam vt inquit Apostolus: *Per peccatum mors in hunc mundum intrauit, & ita in omnes homines pertransiit;* peccatum vbi commissum fuerat, necessariò puniebatur, exequente iustitia, vt confusio facta per peccatum, corrigeretur per iustitiam, & iniuria expiaretur ab illo qui sustinuerat, sicut indies fieri consuevit. Quemadmodum enim, si quis hominum alterum occidat, confusio ista facta per

Rom. 5.

per

per necem alterius componi non potest, nisi secundum iustitiam ipse etiam interimatur; ita quoque Deus per poenas & tribulationes restaurat confusionem peccati, quia ipso sublato à poenis plane immunes essemus.

Potiones medicinales quas infirmati sumimus, amaritudine quidem perturbant & inuertunt stomachum, corpus tamen etiam ab humoribus corruptis & inficientibus mundant ac purgant: nisi enim confusio humorum impropotionalium esset in corpore, non foret necessarium eos confusione alia renouare

In Psal. 21. atque componere. Oportet, inquit D. Augustinus, vt homo intelligat Deum esse medicum, & tribulationem medicinam ad sanandum, & non poenam ad damnandum. Cùm aliquis tua curat vulnera, cùm quis te secat, cùm quis te vrit, tu clamas, tu lamentaris, sed Chyrurgus simulat se nō intelligere, neq; assentitur tuæ voluntati, vt omninō tibi restituat sanitatē. Vnico Dei filio q̄ peccare nō potuit, & gloriosissima eius genitrice Maria, quæ speciali gratia ab omni iniquitate præseruata fuit, exceptis, omnes, si non alijs grauioribus, originali saltem culpæ fuerunt obnoxij, priusquam affligerentur, ita vt meritō illos tanquam aduer-

aduersarios & iustitiæ suæ contradictores Deus castiget ac puniat. Quia verò ad crimen originale infinitam etiam actualium multitudinem accumulamus, Deus quasi pius pater, & sapiens medicus, diuersis poënis & calamitatibus ea curat ac sanat, ideoque Exodi vigesimo dicit:

Ego sum Dominus Deus tuus fortis, Zelotes, Exodi 20°
visitans iniquitatem patrum in filios, inter-

tiam & quartam generationem eorum, qui

oderunt me. Et Sanctus Euangelista Io-

annes in persona Dei: *Ego quos amo,* Apoc. 3.
arguo & castigo. Item Apostolus Pau-

lus: *quem diligit Dominus, castigat: flagel-* Hebræ. 12.
lat autem omnem filium quem recipit. Quis

enim filius, quem non corripit pater? Quod
si extra disciplinam estis: ergo adulteri, &
non filij estis.

Idem omninò asserit Diuus Augusti-
 nus cum ait: Si non es ex numero susti-
 nentium tribulationem, non eris ex nu-
 mero filiorum Dei. Et Salomon inquit:

Disciplinam Domini, fili mi, ne abicias: Prouerb. 3.
nec deficias cum ab eo corripieris. quem e-
nim diligit Dominus, corrigit: & quasi pater
in filio complacet sibi.

Quemadmodum si vir quidam adue-
 niens, aliquem puerorum se recreanti-
 um auribus trahat, & increpet, conti-
 nuò animaduertimus hunc esse parètem

B istius,

istius, & non cæterorum quos impunitos relinquit: pari ratione nobis persuadere debemus, Deum supremum & benignissimum patrem castigare quos agnoscit & diligit filios, deserere autem ac reprobare omnes ad se non pertinentes. vt verum fatear, certum quoddam iudicium est offensionis & iracundiæ Dei, si dicat quod non sit nos puniturus. Sic loquitur per Ezechielem Prophetam: *Et requiescet indignatio mea in te: & auferetur Zelus meus à te: & quiescam, nec irascar amplius, eò quod pronocasti me in omnibus abominationibus tuis.*

Ezech. 16.

Et per Oseam Prophetam: *Non visitabo super filias vestras cum fuerint fornicatæ.* Sin autem corripiat & affligat, euidentissimum signum est amoris & affectionis paternæ, sicut ait Psalmista: *Visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum.* Et alibi:

Osee 4.

Domine Deus noster, tu exaudiebas eos: Deus tu propitius fuisti eis, & irascens in omnes adinventiones eorum. Et Dominus

Psal. 88.

per Amos Prophetam: *Tantummodo vos cognoui ex omnibus cognationibus terræ: idcirco visitabo super vos omnes iniquitates vestras.* Etenim, vt in libro Machabæorum secundo legitur, multo tempore

Psal. 98.

Amos 3.

Mach. 2. c. 6

per Amos Prophetam: *Tantummodo vos cognoui ex omnibus cognationibus terræ: idcirco visitabo super vos omnes iniquitates vestras.* Etenim, vt in libro Machabæorum secundo legitur, multo tempore

more non sinere peccatoribus ex sententia agere, sed statim ultiones adhibere: magni beneficij est indicium. Non enim sicut in alijs nationibus Dominus patienter expectat vt eas cum iudicij dies aduenerit, in plenitudine peccatorum puniat: ita & in nobis statuit, vt peccatis nostris in finem deuolutis, ita demum in nos vindicet.

Porro pœna & afflictio diuina non solum medicina est collapsum hominem redintegrans, verumetiam præseruatio impediens, ne delictum aliquod incurrat, sicut Apostolus attestatur dicens: *Et ne magnitudo reuelationum ex. 2. Corin. 12. tollat me, datus est mihi stimulus carnis mee, angelus sathanae, vt me colaphizet.*

Solet etiam Deus nonnunquam nos ærumnis & tribulationibus exercere, vt per eas merita nobis augeantur, & Ecclesia magis clarescat & illustretur egregiæ sanctitatis & patiëntiæ exemplis, sicut videre est in SS. Iob & Tobia, ad quem Angelus Raphaël:

Et quia acceptus eras Deo, necesse fuit vt Tob. 12. tentatio probaret te.

Et Propheta Malachias inquit: *Cola- Malach. 3. bit eos, & purgabit quasi argentum.*

B . 2

Etenim

Psal. 11.

Etenim necesse est conflare, purgare, ac probare illud septies, vt purum & nitidum sit, & simile illi de quo Regius loquitur vates: *Argentum igne examinatum, probatum terre purgatum septuplum.* Denique Deus calamitates nobis immittit, & ab iisdem nos denuò liberat ad manifestandam misericordiam & bonitatem suam. Hinc Dominus in Euangelio de cæco nato interrogatus à discipulis suis.

Ioan. 9.

Rabbi, quis peccauit, hic, aut parentes eius, vt cæcus nasceretur? Respondit. Neque hic peccauit, neque parentes eius: sed vt manifestentur opera Dei in illo.

CAPVT VI.

DE EFFECTIBVS QVOS TRIBVLATIO operatur in bonis.

QVoniam intelleximus Deum esse causam tribulationis, qua pœna, & permittere eam, quâ peccatum est, nec non quare tantis nos molestijs affligat, præstiterit iã tractare de effectibus quos tribulatio operatur.

Præsupponimus ergo tribulationem re ipsa esse malam, in quantum priuatio est alicuius boni, quemadmodum paupertas diuitiarum, ægrotudo sanitatis, i-

gno.

gnominia honoris, & mors vitæ. Et sic-
 ut illa quibus per aduersitates priuari so-
 lemus, communiter bona appellari, & ab
 omnibus appeti & desiderari consueue-
 runt: ita naturaliter omnes tribulatio-
 nem detestamur, quæ iisdem nos exuit ac
 denudat, ideoque per se bona esse non
 potest, præsertim ob peccatum immis-
 sa, quod (vti supra declarauimus) fons
 & featurigo est omnis mali. Cum ergo
 tribulatio in suo principio molesta & in-
 grata sit, perscrutabimur quâ ratione de-
 siderabilis & conducibilis esse possit,
 quod sine gratia Dei fieri impossibile est;
 quia hæc vnica & sola de malo bonum,
 & ex durissimo tribulationis lapide ole-
 um & mel dulce producit, si nimirum à
 Deo immissam suscipiamus libenter, &
 patiēter amplectamur, fructum afferen-
 tes in patientia. Quamuis enim plerique
 quamdiu affliguntur amaritudinis gu-
 stum ex hac salutari myrrha percipiant,
 tamen afflictione cessante gratia in sibi
 præstitam à Deo recognoscunt. Nam
 sicut pueri si quando à parentibus vel
 magistris castigantur, contristati virga-
 rum plagas execrantur, virtutis earundē
 ignari; sed cum viriles annos attigerint,
 & considerauerint iuuentutis pericula.

30 DE TRIBVLATIONE

à quibus correctionibus istis fuerint præseruati, in quæ multi sine fræno disciplinæ currentes inciderint, tunc primum vtilitatem rigoris intelligentes, gratias agunt Deo, qui tales ipsis parentes ac præceptores prouidit: ita & nos miseri in hac vita degentes, tanquam pueri stulti non sapientes quæ Dei sunt, fugimus salutem nostram, detrectantes sorbere salutarem potionem nobis à Deo ordinatam; at postquam pueriles annos egressi in viros euaserimus (quod in alia vita futurum est) & in libro prouidentia diuinæ cursum præteritæ vitæ legerimus, iam tum agnoscentes magnitudinem misericordiæ & bonitatis Dei, qui tam foeliciter nos per inuia & deserta ad portum æternæ beatitudinis perduxerit, dicemus cum Propheta: *Transiimus per ignem & aquam: & eduxisti nos in refrigerium.*

Psal. 65.

Etsi pauci sint (sunt tamen aliqui) fructum & vtilitatem tribulationis intelligentes, vix autem vllus reperiatur, qui ipsam tribulationem quoad durauerit agnoscat, & patienter sustineat: tamen si quando cum honore ærumnas transactas recordari liceat, iam omnes in
ijsdem

ijsdem enumerandis ac recensendis triumphant; quia sicut ait Apostolus:

Omnis disciplina in presenti quidem videtur non esse gaudij, sed meroris: postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam, reddet iustitiae. *Heb. 12.*

Varij quidem & innumeri ex tribulatione fructus in nos redundant. ego tamen partibus meis non defuisse videbor, si de tribus tantum principalibus omnes reliquos in se comprehendentibus tractauero, & ostendero quomodo purget, illuminet, & perfectam reddat animam

hominis afflicti, quæ, vt Dyonisius

Areopagita docet, tres sunt actus cœlestis hierarchiæ.

De cœlesti hier. cap. 3.

B 4.

CAPVT.

32 DE TRIBVLATIONE
CAPVT VII.

QVOD TRIBVLATIO NOS
purget à peccatis.

Tob. 3.

Eccles. 2.

Cap. 36.

Per tribulationem animam à peccatis purgari, & omnium delictorum veniam à Deo promereri, manifestè docet Tobias his verbis: *Benedictum est nomen tuum Deus: patrum nostrorum: qui cum iratus fueris, misericordiam facies, & in tempore tribulationis peccata dimittis his qui inuocant te.* Item Ecclesiasticus inquit: *Respicite filij nationes hominum, & scitote quia nullus sperauit in Domino, & confusus est. Quis enim permansit in mandatis eius, & derelictus est? aut quis inuocauit eum, & despexit illum? Quoniam pius & misericors est Deus, et remittet in die tribulationis peccata: & protector est omnibus exquirentibus se in veritate.* Et Diuus Iob *Non aufert à iusto oculos suos, & reges in solio collocat in perpetuum, & illic eriguntur. Et si fuerint in cathenis, & vinciantur funibus paupertatis, Iudicabit eis opera eorum, & scelera eorum, quia violenti fuerunt. Reuelabit quoque aurem eorum, vt corripiat; & loquetur, vt reuertantur ab iniquitate. Si audierint & obseruauerint, complebunt dies suos in bono, & annos suos in gloria.*

Sed

Sed videamus adhuc qua ratione veniam peccatorum operetur.

Primò itaque homo afflictus per tribulationem excitatur ad perscrutandam conscientiam, & animæ suæ statum, vt per hoc contristatus, doleat & pœniteat de peccatis commissis, & conuersus ad Deum cum lachrymis veniam petat, firmiterque proponat emendationem, & remedia ad obtinendam remissionem necessaria, spontè amplectatur. Quod vt facilius ac melius intelligatur, vno alteroûe illustrabimus exemplo.

Est adolescens quidam nobilis & prædiues, qui diu noctuque nihil aliud cogitat aut præmeditatur, quàm vt ludendo, lasciuiendo, luxuriosè & gulosè viuendo, voluptates, desideria & appetitus carnis inordinatos expleat; quem si inopinatus & periculosus aliquis morbus arripiat, ita vt omninò debilitatus concidat & emarcescat, si prædicetur ipsi quod breui moriturus, & æternos cruciatus aditurus sit, nisi planè cæcus & insensatus fuerit, absq; dubio seipsum aggredietur & dicet: Quis ego? vbi sum? quid feci? heu me miserum, quo me peccata seduxerunt? hac inquam ratione multitudinem & magnitudinem delictorum suorum considerabit, obstupescet, ac

B. S. plan-

planget, & misericordiæ Dei memor, veniam deprecabitur, prolongationemque & emendationem vitæ sedulo implorabit.

Simili modo sit Pater quispiam unicū habens filium, quem tanquam imaginem suam indies contempletur, nec alia ipsi cura sit, quàm vt filius beneficio aliquo donatus, opes & ingentia prædia hæreditate possideat, ita vt unica spes & beatitudo patris in fœlicitate filij consistat. Sed ecce dum minimè cogitat, tollit Deus filium quem vnicè diligebat, non aliam ob causam, nisi vt curas & labores filij gratia susceptos, amori & seruitio Dei impendat. Orbatus ergo homo ille filio atque idolo suo, agnoscit, imò fatetur, se peccasse, & absum esse creatura, conuersusque ad Deum, petit veniam excessus, & omnem spem, totamque fiduciam suam reponit in summum bonum, quod nec falli, nec fallere, & in supremum Dominum, qui mori non potest.

Eadem planè de fœmina coniugata dicuntur, quæ in tantum amat & honorat maritum, vt ad gratificandū & inser-

inferuendum illi, sui ipsius obliuiscatur ac Dei, qui subinde aufert virum, non vt tollat affectum, sed vt mutet in meliorē, & quem habebat erga maritum, hunc in viduitate sua dirigat ad Deum, qui vera pax est, & quies animorum, ideoque p̄ omnibus mundi diuitijs meritò diligendus. Hinc Esaias inquit: *Sola vexatio intellectum dabit auditui.*; quasi diceret, sola tribulatio facit hominem intelligere ea, quæ sæpius quidē aliàs audiuit, nunquam autem intellexit. Licet enim parētes domi, concionatores publicè nos doceant, obsecrent, minentur, & adhortentur quotidie, vt ab impietate nostra desistamus; tamen quasi surdis canentes nihil proficiunt, quoadusque nos Deus affligat, oculosque nobis & aures aperiat, vt vel sic resipiscamus dicentes: En cuius me frequenter parentes mei præmonuerunt, & credere eis nolui; ecce salarium temeritatis meæ, quod amatores salutis meæ multoties prædixerunt, & spreui eos, ac derisi. ô quam forem beatus, si eorum monitis acquieuissem!

Si homo aliquis tranquillam & pacificam domi traducēs vitā, & si nō superfluos, attamen honestos & necessarios

Esai. 28.

*aulæ peri-
cula.*

reditus habens, non alia de causa aulæ
adhæreat, nisi quia ibidem se ad honores
& dignitates speret promouendum, & fi-
delium quis amicorum, rerumque auli-
carū expertus, salutis & prosperitati eius
consulens dicat: amice, quid moliris,
quid dūc attentare studes? cur te periculo-
sissimis aulæ fluctibus exponere deside-
ras, quibus tot nobiles ac comites perie-
runt? Ipse autem amici monita & consi-
lja contemnens non acquiescat, vsq; dū
in profundum pelagi demersus, non so-
lum valetudinis, verū etiam bonorum
omnium iacturam fecerit, omni que spe
dignitatis ac commodi frustratus, agno-
scat nec fidem, nec amicitiam aut gratiā
aliquam superesse in aula; iam tunc pia
adhortationis fidelis amici memor, plo-
rabit ac gemet, & calamitate atque pro-
pria miseria edoctus, intelliget imprudē-
ter ac stultē se egisse, & multo melius fo-
re, vt quis paucis contentus, quietē domi
viuat, quā diuitias & dignitates aulicas
sectetur, quia sicut ait Sapiens: *Melior est
bucella cum gaudio, quā domus plena cō-
iurgio.*

Pro. 17.

Quid de adulatoribus, officiarijs, &
primæ authoritatis aulicis dicam, qui Re-
ges ac Principes Deorum instar adorant
& venerantur, nec aliud diu noctuque
curant:

curant aut cogitant, quàm vt gratiam & fauorem Principum lucrentur, arbitran- tes in hoc solum omnem suam fœlicita- tem esse collocatam? Verùm vbi fortuna mutata atque inuersa, & dulcis ac fere- nus fauoris aër per falsę alicuius suspici- onis aut relationis turbinem obscuratus fuerit, & placidũ Principis vultum leuis alicuius conuiuentiæ, vel alterius cuius- cunque transgressionis aut defectus cau- sa turbatum, fidemque & præstita serui- tia obliuioni tradita animaduenterint: tunc primum prophetici recordantur sermonis: *Bonum est confidere in Domino,*

quàm confidere in homine: Bonum est spera- Psal. 117.

re in Domino, quàm sperare in Principibus. Psal. 145.

Et iterum: *Nolite confidere in Principibus: in filiis hominum, in quibus non est salus.*

De hominibus ambitiosis & auaris di- uitibus, idem est sermo, idemque iudici- um, qui si ignominia aliqua affecti di- gnitatibus priuentur, aut bonis omnibus exuti ab alijs contemnantur, vel morbũ, paupertatem, aliasue quascunque mise- rias incurrant, omnes illi & similes, per pœnas & tribulationes exercitati seipfos agnoscunt aientes cum Dauide: *Ad Do-*

minũ cum tribularer clamaui, & exaudiuit Psal. 119.

me. Auxilium meum à Domino, qui fecit cœ- Psal. 120.

lum & terram, quia (veluti superius com-

38 DE TRIBVLATIONE

memorauimus) tribulatio nobis aperit intellectum ad compræhendendum ea, quæ aliàs sæpius audiuius, & non intelleximus, atque hac ratione purgat & liberat nos à peccatis.

Donum hoc Dei ad eò mirabile est, vt nullus hominum, quale vel quantum fit, satis intelligat, tantoque maius & excellentius esse demonstratur, quanto grauius & enormius fuerit peccatum à quo per tribulationem meruerimus liberari. Sed quia peccatum contra Deum, summum scilicet atque infinitum bonum, committitur; summum quoque & infinitum illud est, & infinitorum causa malorum, quorum vnum ac supremum omnium existimatur, Deum habere inimicum, & ab eodem reprobari ac reijci. Si enim tantoperè cauemus ne Regis vel vel Principis alicuius offensam incurramus, aut de regno ipsius profligemur; quanto magis metuendum est, ne Rex Regum & Dominus Dominantium irascatur nobis, cuius respectu Principes terre sunt quasi viri picti; ille inquam Rex, cuius præsentiam nemo subterfugere potest; quæ admodum Psaltes Regius attestatur dicens. *Quò ibo à spiritu tuo? & quò à facie tuâ fugiam? Si ascendero in celum, tu illic es: si descen-*

Psal. 138.

descendero in infernum, ades. Si sumpsero
 pennas meas diluculo, & habitauero in ex-
 tremis maris. Etenim illuc manus tua de-
 ducet me, & tenebit me dextera tua.
 Qualem habere poterit confidentiam cui
 Deus aduersatur? aut qualiter viuet sine
 illo, qui vita est vniuersorum? Ab hoc
 tam grādi periculo securos nos reddit tri-
 bulatio, quia mundat animam, & veniā
 impetrat delictorum.

Est & aliud donum & inæstimabile
 tribulationis beneficium, nimirū quod
 per eam liberemur ab infernalibus pœ-
 nis paratis nobis ac debitis ob mortale
 peccatum; quæ certè adeò horribiles at-
 que formidabiles esse perhibentur, vt,
 quamuis omnia mundi tormenta accu-
 mulata & coaceruata cum iisdem com-
 parentur, non tamen sint aliud nisi som-
 nus & vmbra. Carceres, triremes, ege-
 stas, infamia, febres, angustia, cordo-
 lium, & quicquid est simile in mun-
 do pœnarum, sunt tanquam ideæ picta
 vel sculpta: Inferni autem dolores,
 verè cruciatus censentur: temporales
 enim pœnæ breues sunt, & cum hac
 vita finiuntur: illæ finem nesci-
 unt, & alimentum sunt mortis perpe-
 tuæ.

Quia

August. l. de
Penitent.

Quinetiam à purgatorij malis nos eripit, quæ vix tolerabiliora sunt infernalibus pœnis, & grauiora omnibus huius vitæ calamitatibus; tametsi plurimum alleuientur spe finiendi, quæ sola damnatis deficit. Nam licet Deus per ineffabilem suam misericordiam culpam mortalitatis peccati, & damnationem æternam quam per delictum incurrimus nobis remiserit, vult tamen vt temporali pœna, siue in hac, siue in futura vita compensemus ac persoluamus hoc, cuius rei tenebamur. Et reuera maximam ac singularem gratiam nobis præstat Deus, quando tempus & commoditatem largitur pœnitendi & satisfaciendi pro peccatis in hac vita, vt corpus quod particeps fuerat culpæ, particeps quoque sit miserie, ne anima postmodum sola satisfacere cogatur. Quemadmodum enim si duo simul diuersorium epulandi gratia ingrediantur, & alter eorum latenter effugiat, hospes ab illo qui mansisset, solutionem pro vtrisque vrgeret: pari ratione, quia corpus & anima socij fuerunt voluptatũ, equũ & iustũ fuerit vt simul quoq; luant, ac persoluant quod simul deliquerunt, ne sit necessarium animam tam pro se quam pro corpore satisfacere in purgatorio, quos cruciatus anima secura euadit,

dit,

dit, cum in hac vita corpus molestijs varijs affligitur.

Atque idcirco permittit Deus, vt mulieri maritus sit morosus & austerus, marito vicissim litigiosa vxor, parenti inobediens filius, & amicus amico infidelis; vel saltem vt paupertas nos inuadat, languores debilitent, ægrotudines cōsumāt, aut alijs quibuscunque aduersitatibus exerceamur, vt patienter eas de manu Domini suscipientes, exiguis sumptibus cōpensemus hęc, quod alioquin maximis soluendum est in purgatorio. Quam autem incomparabilis sit hęc Dei misericordia, patet ex illo quod S. refert Antoninus Archiepiscopus Florentinus: Legitur, inquit, quod cum quidam sceleratē viueret, visitatus à Domino vt ad se rediret, incurrit grauem infirmitatem & diutinā. Attædiatus autem ex prolixitate languoris, rogabat frequenter Dominum, vt de carcere corporis educeret eū. Apparens autem vna dierum ei Angelus Domini ex parte Dei, dedit sibi optionē eligendi quod magis vellet, adhuc per duos annos illam infirmitatem tolerare, & postea ad cœlum euolare, aut tunc moriendo, per tres dies in purgatorio permanere. At ille attendens ad breuitatem temporis, quo erat mansurus in purgatorio

*Parte 4.
Sum. tit.
14. cap. 9.*

gatorio

gatorio, & longitudinem dierum, quibus infirmitatem iam diu expertam ad hac erat passurus, eligit potius morari in purgatorio per triduum & mori. Exauditus ergo de hac luce migravit, ad ignem purgatorium pergente anima eius. Inde ad horam ab exitu suo de hoc mundo, apparuit ei in purgatorio Angelus Domini confortans eum. Interrogauitque eum, si eum recognosceret. Respondit, minimè. At ille. Ego sum Angelus Domini, qui tibi dedi optionem sumendi ex parte Dei, ad hunc locum veniendi, & triduo moram faciendi, an in illa tua infirmitate per biennium permanendi. Cui ille. Nequaquam vales esse Angelus Dei, quia ille mentiri non potest. Sed qui mihi hoc dixit, mendacium magnum expressit. Nam cum dixerit per triduum me hinc moraturum, ego iam mansi in his maximis poenis per plurimos annos (erant enim poenae adeo graues, & horribiles, vt vna sola hora videretur ei durare multos annos). Angelus verò ad eum. Tu hinc non fuisti nisi per horam, ita quod adhuc habes hic manere quod restat. At ille. Roga Dominum meum, vt non respiciat ad insipientiam meam hoc eligendo, & tu pro me intercede apud eum, vt reducat ad vitam.

*Purgatorij
penae hor-
ribiles.*

vitam priorem, & ego nedom per duos annos, sed quantum placuerit ei paratus sum tolerare infirmitatem illam: quod & obtinuit, vnde vitæ restitutus patientissimè & lætanter omnem dolorem tolerabat, pœnas purgatorij expertus. Vnde colligimus quam magna sit misericordia Dei, per quam affligit nos in hac vita ob debitas nostrorum peccatorum pœnas, magis quàm in aliâ, eò quòd solù hoc fiet in solis purgatorij pœnis.

Iu super & alia ratione tribulatio animam purificat, quando nimirum præseruat eam à peccatis sicut medicina corpus à contagiosis morbis. Præterquam enim quod homo natura imbecillis ac fragilis sit, & qualibet de causa conturbetur, facilius tamen & grauius cadit prosperitatis quàm tribulationis tempore, ita vt sæpissimè labatur per vnum, & resurgat per alterum. Hinc S. Irenæus docet venturum ante iudicij diem Antichristum, Deumque missurum multas ærumnas & afflictiones, vt iusti, afflicti & purgati ab eorum peccatis, præseruentur à noxis, quas incurrent, & rectà ad cœlum tendere possint.

Dupli-

*Lib. 5. cōtra
her. ca. 28.*

29.

44 DE TRIBVLATIONE

Dupliciter tribulatio in nobis hunc operatur effectum, partim infirmando & debilitando inimicum, partim etiam eripiendo ei arma quibus nos impugnat. Præcipuè ac principaliter nobiscum inimicitias gerit vetus ille homo & innata cupiditas seu mala inclinatio, quæ per angustias coërcetur ac refrænatur: Arma verò quibus contra nos vtitur, sunt, *Concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & superbia vitæ*, quia sicuti peccata, ita & omnes mundi miseriæ ex vno aliquo trunctorum fontium oriuntur, ac propterea supremus & sapientissimus medicus diuersos nobis dolores variasque infirmitates inmitit, vt caro debilitata, subiciatur & pareat rationi, nec amplius vllis voluptatibus delectetur, quæ materiã peccandi præbent, & sunt arma quibus oppugnamur. Neque aliam ob causam nos fortunis ac dignitatibus priuat Deo, quàm vt humiliati per tribulationem à peccatorum sordibus emundemur.

1. Ioan. 2.

CAPVT VIII.

QUALITER NOS TRIBVLATIO illuminet.

Tribulationem non tantùm purgare, sed etiam illuminare animã mani-

LIBER PRIMVS.

45

manifestè docet Spiritus S. dum ait. *Qui non est tentatus, quid scit?* ac si dicat: nulla ratione melius quàm tribulatione eruditur homo, quæ sæpius audita & nunquàm intellecta explanat, sicut Esaias inquit: *Domine in angustia requisierunt te, in tribulatione murmuris doctrina tua eis.* Et Dominus per Oseam: *Propter hoc, ecce ego stabo eam, & ducam eam in solitudinem: & loquar ad cor eius.* Solitudo ista tribulatio est, quia quicumque affluunt voluptatibus, & prosperitate ac multitudine amicorum, familiarium, & consanguineorū gaudent, iidem facillimè deseruntur, si quando ventus contrarius, vel fortuna mutata fuerit; verum in hac solitudine Deus nobis ad cor loquitur illuminans & erudiens nos.

Quod vt omni difficultate remota melius intelligatur, exēplo sãcti senis Tobie explicabimus. Tobias cæcus nihil eorū quæ supra, infra, aut coram se erāt, adeoque nec seipsum videbat, sed à Deo per Angelum Raphaëlem illuminatus cernebat omnia quæ prius videre non poterat, nō alio medicamine vsus, quàm felle piscis, vt per hoc declararet, felle amaritudinis (quæ instar piscis in turbulenta huius mundi aquis diuagatur) oculos nostros liniendos atque illuminandos esse,

Eccles. 34.

Cap. 26.

Cap. 2.

Cap. 11.

esse,

esse, ad videndum res nobis subiectas,
 & rationis vsu carentes, vt sunt, opes, bo-
 na valetudo, pulchritudo, fortitudo, di-
 gnitas, voluptas, gaudium, & quicquid
 demum ad ministerium & vtilitatem
 hominis Deus creauit. Quibus omnibus
 duobus modis Deum offendimus. Pri-
 mō quidem quando dona & beneficia
 nobis collata propriæ virtuti, vel sal-
 tem parentibus nostris ascribimus, nul-
 las pro ijsdem Deo gratias agentes; ac
 proinde Deus quæ dederat nobis dona
 eripit, vt illis indigentes recurramus ad
 ipsum, & suppliciter ab eo repetamus,
 qui verus est largitor ac distributor bo-
 norū. Deinde in inferioribus istis delin-
 quimus, si maioris illa æstimemus quàm
 mereantur, aut si immodicè diligamus,
 curas & anxietates maximas, atque in-
 gentia pericula eorum causa subeuntes,
 & quasi araneæ telas texentes ad capien-
 dum muscas. Quapropter Deus animad-
 uertens nos istis alijsq; similibus bonis
 elatos, arbitrari nos in tuto positos, nec
 vnquam gratiam Principū amittere, nec
 dignitatibus aut diuitijs spoliari, neq; va-
 lidas iuuentutis vires debilitari, aut vitā
 hanc finire posse, venit Dominus ex im-
 prouiso, & omnia tollit, vt ostendat nō
 esse vera bona, quæ satiare & beatū red-
 dere

dere hominē nequeūt, quē admodū diu-
 ti illi contigit, cuius in Euāgelio suo Lu-
 cas meminit, qui seipsum alloquebatur,
 dicēs. *Anima habes multa bona posita in an-
 nis plurimos: requiesce, comede, bibe, epula-
 re.* Dixit aut̄ illi Deus: *Stulte, hac nocte animā
 tuā repetit̄ à te, quæ aut̄ parasti cuius erunt;*

Luc. 12.

Nec solū tribulatio illuminat oculos
 nostros vt videamus res nobis subiectas,
 verū etiā vt pœnas & cruciatus dānatorū
 cognoscamus. Si, n. in hac vita capitis, cal-
 culi, colici, vel alios quoscūq; dolores vix
 tolerare possumus, quos tamē breui fini-
 ēdos speramus; quāto magis pertimesci-
 mus tormēta inferni p̄parata peccatorib.
 tormēta inq̄ adeò horribilia, vt respectu
 eorū oēs huius vitæ miseræ & calamita-
 tates sint ludus ac iocus, quādo quidē bre-
 ues sunt, illa aut̄ sine fine in perpetuū du-
 rarūt: Hinc Esaias dicit: *Quis poterit habita-
 re de vobis cū igne deuorāte. quis habitabit
 ex vobis, cū ardoribus sēpiternis?* Et D. Gre-
 gorius inq̄t: Si Deus nos tā seuerè punit
 in loco veniæ, quomodo puniet nos vbi
 nō est spes alicuius misericordiæ? Si quis
 hominē hospitio susceptum molli lecto
 alligaret, & hoc ipsi oneris imponeret, ne
 vnquam toto vitæ suæ tempore de eo-
 dem exurgeret, quid illum ad hoc re-
 spōsurum, quidue facturum putaremus?

Cap. 33.

Nun-

*Inferni cō-
sideratio.*

Nunquid lectum illum mollem, an verò carcerem potius & intolerabile diceret tormentum? Quod si rem istam leuissimam pœnam arbitramur incomparabilem; quid continget, si quando in æternū terribilibus atque inexplicabilibus inferni flammis excruciamur? si exiguus puluisculus oculos nostros affligit, & minimus vermiculus dentibus nostris inhærens die ac nocte nos quiescere non permittit; quomodo tam parua nobis cura est de pœnis & cruciatibus futuris, quando ne leuissimas quidem mūdi misérias tolerare possumus? Instruit ergo & illuminat nos tribulatio, vte a quæ in hoc sæculo patimur, & quæ postmodū in inferno perpessuri sumus, in statera appendentes, & grauitatem istorum considerantes satisfaciamus hîc pro peccatis nostris.

Adhæc etiam per tribulationes & angustias peruenimus in cognitionem rerū supernarum, bonorum scilicet incompræhensibilium gloriæ & beatitudinis cælestis, quam nos adepturos speramus; Aduersitatibus enim varijs percussi, & nauseâ huius domicilij afflictati, incipimus desiderare & anhelare ad patriam supernam, recognoscentes nos tanquam exules in hanc vallem, seriarum spinis

ac ru.

ac rubis obsitam, esse proscriptos. Nec minus ex his colligimus atque perspicimus foelicitatem habitationis caelestis Hierusalem, vbi omnis dolor, omnis molestia, ægrotudo, mors & miseriam exulant, nihilque præterquam vox lætitiæ & exultationis resonat in æternum, ita vt in hoc ergastulo constituti quasi super flumina Babylonis sedentes & *Psal. 136.* flentes recordemur caelestis Syon. Et enim, vt Diuus asserit Gregorius, res est suauius & grata existentibus in terra inimicorum, recordari suæ patriæ.

Considerationes modò propositas quas in nobis gignit tribulatio, poenarum scilicet infernalium, & gloriæ ac beatitudinis paradisi caelestis, Sanctus Ioannes Chrysostomus paucis *Hom. 28. in Epist. ad Habr. e.* complectitur, dicens: Omnia huius vitæ sunt vmbra & somnium. Illorum quæ sperantur & expectantur, nihil est simile, nec natura nec tempore. Quid enim vis cum illis grauibus & atrocibus conferamus? quid cum igne, qui non potest extinguï? cum verme, qui non moritur? quid ex ijs quæ hîc sunt, potes dicere par esse stridori dentium, vinculis, tenebris *Aeternitas incomparabilis.* exterioribus, iræ, afflictioni, angustiam. Et quid sunt decies mille

C

anni

50 DE TRIBVLATIONE

anni ad sæcula infinita, quæ nõ desinunt
non quantum parua gutta ad abyssum
infinitum. At conferentur cum bonis,
sed illic maior est exuperatio. *Oculus*, in-
quit, *non vidit*, *nec auris audiuit*. Pro
his ergò non bonum est millies con-
fendi, interimi, exuri, mille subire
mortes, vt bona illa promissa assequere-
mur? Ecce quomodo loquatur S. Chry-
sostomus.

1. Cor. 2.

Præterea erudit & illuminat nos tri-
bulatio, vt agnoscamus proximum, qui
alioquin nobis incognitus est, præfer-
tim si pauper ille; nos diuites, ille ege-
nus; nos potentes, ipse miser, tribulatus,
& afflictus, nos verò felices ac beati-
simus, existimantes nos tanquam ex
meliori & præstantiori materia vel
metallo conflatos, eximi & prorsus
immunes esse ab ærumnis quibus
cæteri subiecti sunt, vt idcirco ne
compati quidem, nedum succurre-
re illis dignemur. Atque idcirco variis
à Deo molestijs affligimur, vt ex
nostris miserijs magnitudinem cala-
mitatum proximi metientes, compa-
tiamur & auxiliemur ei, sicut ait Sa-
piens: *Intellige quæ sunt proximi tui ex te
ipso.*

Eccles. 31.

Postea

LIBER PRIMVS. 51

Postremò præter utilitates supra dictas, tribulatio etiam causa est, quare humiliati nos ipsos agnoscamus: homo enim durante prosperitate cæcus est, nec prius se ipsum agnoscit, quàm cum tribulatio illuminet, & cordis oculos aperiat ad perspiciendum quis & qualis sit.

Hinc Jeremias inquit: *Ego vir videns paupertatem meam, in virga indignationis eius.* Thre. 3.

Et Daniel ad Regem Balthasar: *Appensus es in statera, & inuentus es minus habens.* Daniel. 5.

quia, quamdiu omnia nobis feliciter succedunt, existimamus nos iustum habere pòdus, nec tribulationes, molestias, aut aduersitates vllas nocere atque incommodare nobis posse; verùm si miserijs aliquantulum exerceamur ac probemur, continuò debilitati animaduertimus nos imbecilliores esse, quàm putauerimus, ideoque fragilitatem nostram deplorantes, humiliantes & confundentes nos ipsos, recurrimus ad Deum.

Nec frustra dico nos ipsos confundimus; sæpissimè enim coangustati firmiter proponimus emendare vitam, & mala transacta, pœnitentia digna delere, & tamen de angustijs erepti, nullius voti memores ad pristina facinora redimus: Sed si diuturnis & exquisitis pœnis ac tribulationibus affligamur, tunc cõfundē

Psal. 18.

tes & humiliantes nosmetipsos, confu-
gimus ad Dominum, vt ineffabili sua
misericordia nos confortet atque con-
seruet, dicentes cum Dauide: *Bonum mihi
quia humiliasti me; vt discam iustificationes
tuas.*

CAPVT IX.

QVOMODO TRIBVLATIO
nos reddat perfectos.

Perfectio cuiusque rei in eius fine &
peractione consistit, & plerunque
illud perfectum esse dicimus, quod om-
nibus suis partibus absolutum est. Ho-
minis itaque perfectio in hoc constitui-
tur in hac vita, vt nimirum vnitus &
coniunctus Deo, perfectè eidem adha-
reat, tanquam vltimo suo fini & supre-
mo bono, quod fieri non potest, nisi per
virtutem supernaturalem, quam Deus in
animam infundit, charitatem scilicet,
quâ Deum diligimus propter seipsum,
& proximum propter Deum. Quare A-
postolus Paulus inquit: *Finis praecepti est
charitas de corde puro, & conscientia bona,
& fide non ficta.* Et alio in loco: *Qui dili-
git proximum legem impleuit.* Et iterum:

1. Timot. 1.

Rom 13.

Col. 3.

Super

*Super omnia charitatem habete, quod est
vinculum perfectionis.*

Et Sapiens ait: *Deum time, & man- Eccles. 12.
data eius obserua: hoc est enim omnis
homo, ac si diceret; perfectus quisque e-
rit, si Dei mandata obseruauerit. Per-
fectio charitas est, quam habere non po-
testis, qui Dei negligit mandata: Hæc
est enim charitas Dei, vt mandata eius cu-
studiamus, inquit Diuus Ioannes. Ad 1. 10. 5.
hoc ergo, nempe vt perfectam Dei
charitatem obtineamus, plurimum
prodest ac iuuat tribulatio, quæ du-
pliciter nos absolutos & perfectos red-
dit, partim efficiendo animum nostrum
Dei capacem, partim etiam replendo il-
lum diuino liquore & cælesti manna
charitatis.*

Ad meliorem huiusce rei intelligen-
tiam, præsupponimus, cor nostrum vas
esse non vacuum, sed semper plenum,
vel proprio; vel amore Dei; ideoque
quanto plenius fuerit proprii, tanto
minus recipiet amoris diuini: quia im-
possibile est, duos istos amores sibi
contrarios, in gradu perfectionis si-
mul in vno corde versari. Quisquis
igitur cor suum pretiosissimo hoc cha-
ritatis liquore replere voluerit, diligen-
tiam adhibeat. necesse est, vt infimum

*August. in
terminis
suis.*

ac vilissimum suiipsius omniumque
terrenarum rerum amorem penitus
eodem excludat. Hinc sanctus Au-
gustinus ait : Vases , sed vas plenum
euacua quod tenes , ad recipiendum
id quod desideras: euacua amorem
mundi, vt replearis amore Dei. Qui
propter ad euacuandum atque abijci-
endum peruersum & noxium suiipsi-
us amorem , & ad percipiendum cha-
ritatem diuinam , perutilis ac necessa-
ria est tribulatio ; illuminat enim
atque erudit nos , vt consideramus
miserias & infirmitates nostras , con-
temptum & odium quoddam ad-
uersus nosmetipsos concipiamus
adhæc etiam causa est, vt agnoscamus
æstimemus , ac metuamus poenas
cruciatu damnatorum , euitemus
que peccatum , quod mortis & infer-
næ ianua est ; & ad bona , siue gaudi-
æternæ suspirantes & anhelantes , an-
bulemus per angustas semitas vi-
tutum , quemadmodum præcedens
capitulo ostendimus. Lumen autem
quod in nobis suscitatur , & affectum
quam in cordibus nostris generatur
tribulatio , firmum ac certum est in-
stium renunciandi voluptatibus & co-
cupiscentijs carnalibus, euitandique
fug

fugiendi opera mortis, ita ut animus
per tribulationem ab omni noxio liquo-
re euacuatus & purgatus, efficiatur ca-
pax amoris Dei.

Nec minus nobis commodi vel uti-
litas præstat, quando nimirum cordis
ac corporis nostri oculos aperit: nam
cum quis sanus & robustus subito infir-
matur, diues fortuito pauper efficitur,
honoratus contemnitur, potens debili-
tatur, lætus ac hilaris contristatur, deni-
que liber captiuus abducitur, tunc pri-
mum intelligimus fœlicitates humanas
non esse nisi ventum & somnium, quod
perit ut fumus, euanescit ut spuma vel
umbra; atque idcirco fit, ut minus eis
confidentes, nec gaudeamus cum ad-
ueniunt, nec contristemur aut dolea-
mus quando discedunt: neque enim la-
chrymis mutare naturam, nec cursum
impetuosi torrentis suspirijs nostris im-
pedire valemus. Vnde sapientissimus
quidam, non cum virum esse affirmat,
qui lapides atque ædificia corruere,
& homines mori miretur. Qua sen-
tentia sanctum Augustinum in ciuitate
Hipponensi à Vandalis obsessum, ^{In vita S.} sei-
psum frequenter consolatum esse, asse- ^{August.}
rit Possidonius.

Pfal. 4.

Alio præterea modo per tribulationem charitatis capaces efficimur, quando videlicet validis afflictionis ictibus extenditur cordis sinus, sicuti malleo dilatatur scyphus, quamobrem Psalmsista ait. *Cum inuocarem exaudivit me Deus iustitiæ meæ : in tribulatione dilatasti mihi.*

Rom. 5.

Act. 5.

Idem illud in nobis operatur Deus, cum vel à pœnis, quas sustinemus, nos liberat, vt tempestate sedata gratias agentes, ad ipsum recurramus; vel saltem quando afflictiones nostras mitigat dulcedine consolationis suæ: vnicam enim diuinæ consolationis guttula, sufficit ad temporandum & dulcorandum immensum amaritudinis oceanum, quemadmodum in SS. Martyribus contigisse manifestum est; ideoque sanctus Paulus gloriari se dicit in tribulationibus suis, & de Apostolis sanctus Lucas scribit: *Ibant gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.* Eâdem quoque de causa Dominus & Redemptor noster, centuplum in hac vita recepturos promittit, qui propter ipsum Parentes, aut agros, aut quicquam simile reliquissent, dicens ad discipulos suos:

AMEN

Amendico vobis, nemo est qui relique-
 rit domum, aut fratres, aut sorores, aut Mar. 10.
 patrem, aut matrem, aut filios, aut agros,
 propter me, & propter Euangelium: quis
 non accipiet centies tantum, nunc in tempo-
 re hac: domos, & fratres, & sorores,
 & matres, & filios, & agros, adiungens,
 cum persecutionibus, vt ostenderet non
 esse bona nobis temporalia daturum
 aut promissurum, sicut Iudæis quon-
 dam in veteri testamento promisit;
 sed varias ærumnas & persecutiones
 nos toleraturos ac perpassuros esse, si
 viam virtutis ingredi, & ipsum sequi
 voluerimus, qui spinas & tribulos mi-
 feriarum in rosas & iucundissimos
 flores conuertit, cuius etiam consolatio
 & recreatio centuplo melior est omni-
 bus mundi possessionibus.

Eques quidam Arnoldus nomine
 postquam diu militiæ operam naua-
 set, & post honores ac voluptates huius
 sæculi abiisset, tandem prædicatione
 sancti Bernardi ad pœnitentiam con-
 uersus, relictis omnibus religionem &
 ordinem Clareuallensem ingressus est.
 Quadam igitur vice, cum pius hic Dei
 famulus infirmitate oppressus decum-
 beret, iamque acerbissimo colici dolore:

C 5. vehem-

vehementissimè excrucietur, alloquebatur Deum his, vel similibus verbis: Vera sunt eloquia, & operata magnificata Domine IESV CHRISTE, quia optimè soluis quod promissisti, nec reuocas omne verbum; consolatio enim, quam in his meis doloribus & angustijs experior, centies excedit quantitatem eorum quæ propter te, tuique amorem dereliqui.

Nec mirum; reuera enim consolationis diuinæ vis tanta in ipso erat, vt eam quam corporis patiebat infirmitatem, dissiparet, & amarum doloris sui calicem leniret. Nam sicut ad nutriendum & conseruandum hominem, pane DEVS non indiget, sed sola voluntate sua eum sustentare, & lapides in panem conuertere potest: ita nec delicijs nec voluptatibus vllis consolari & recreare animam necesse est, quia pœnæ & cruciatu consolationi atque recreationi diuinæ inseruiant, quando omnipotentis manu sua duros doloris lapides in panem suauissimum, & optimum electorum suorum conuertit alimentum.

Per hanc cœlestis gratiæ & auxili-
lij experientiam, disponunt ac præ-
parant afflicti & contristati cor suum
ad percipiendum amorem diuinum;
& quia res omnes terrenas, caducas,
& transitorias tanquam paludes vete-
tes, & corruptas cisternas aquam ad
refringendam sitim continere non
valentes, spernunt atque contem-
nunt, idcirco monstrat illis DEVS
fontem vitæ, qui eos abunde satiari
possit: nec solum ostendit, sed ducit
etiam, & quasi feros & indomitos e-
quos additis tribulationis calcaribus
ad properandum vrget, quia bonus est,
totumque se creaturæ communicare de-
siderat.

Atque hac ratione perfectionem
nobis acquirimus, quæ in charitate po-
sita est, attestante Diuo Paulo, qui dicit:
*Tribulatio patientiam operatur, patien-
tia autem probationem, probatio vero spem,
spes autem non confundit: quia charitas
Dei diffusa est in cordibus nostris, per
Spiritum sanctum, qui datus est nobis.*
Neque solummodo perfecti per tribu-
lationem efficimur; verum etiam in
perfectione adepti conseruamur: Est e-
nim cista quædam, quasi ferrea, in qua

Rom. 5.

69 DE TRIBVLATIONE

diuinæ gratiæ thesaurus reconditus, custoditur; est & præacuta spina, qua rosa defenditur, ne contrectata marcescat, & vigorem ac pulchritudinem amittat; denique cortex est & durum nucis putamen, quo cælestis dulcedinis nucleus clauditur. Postremò etiam animæ perfectio in miserijs & calamitatibus consistit, quia, vt ait sanctus Gregorius, ærumnæ & pœnæ nobis seruiunt tanquam axillæ ad volandum in cælum, vbi inuenitur integra & totalis perfectio & animæ foelicitas, vbi videt & amat infinitum bonum, à quo diuelli & separari non potest.

Lib. 6. Moral. ca. 47.

Similitudines & descriptiones tribulationis.

Super omnia autem hæc, tribulatio vānus est separans granum à palea, lima tollens ferri rubiginem, incus purificans aurum, sal cibos conseruans, malleus sinum cordis extendens, aqua concupiscentiæ flammam extinguens, imber cælestis terram animæ nostræ irrigans ad generandum varios fructus, ventus ignem amoris Dei accendens, medicina ægrotos sanans, torcular vvas conqualans, vt pretiosum emittant liquorem, & genum insigne gestamen filiorum, & pro-

LIBER PRIMVS. 611

& probatio certissima fidelium seruatorū
 Dei. Nam sicut pacis tempore Rex aut
 Princeps quispiam suū erga milites
 (gratificando scilicet & debita eis stipen-
 dia soluendo) declarat affectum; milites
 vicissim fortiter in prælio pro Rege pu-
 gnantes ac morientes quantoperè eum
 diligant, ostendunt: ita etiam prosperita-
 te & consolatione durante, cœlestis Rex
 suū quem erga nos habet amorem ma-
 nifestare solet, vt & nos contrā in tribu-
 latione existentes demonstramus, quā
 vel quantā ipsum dilectione prosequa-
 mur.

CAPVT X.

DE EFFECTIBVS QVOS TRI-
 bulatio operatur in malis.

Quemadmodū tribulatio purgat,
 illuminat, & perfectos efficit iu-
 stos, mirabilesque in eis patientiæ, humi-
 litatis ac confidetiæ fructus producit; pa-
 ri ratione contraria hisce virtutibus vi-
 tia in malis atq; peruersis operatur. Nam
 sicut sub vno igne (ait S. Augustinus) au- *Lib. 1. de ci-*
 rum rutilat, palea fumat, & sub eadem *uit. Dei. 8.*
 tribula stipulæ comminuūtur, frumenta
 purgantur: nec ideò cum oleo amurca
 confunditur, quia eodem præli pondere

C. 71

expi-

*Lib. de bo-
no patient.*

exprimitur: ita vna eademque vis irruēs bonos probat, purificat, eliquat: malos damnat, vastat, exterminat. Et D. Cyprianus inquit: Deus nobis immittit dolores ad nos probandum & tentandum, & exercet nos per plurimas poenas & tentationes, per amissionem bonorum, per ignem, per dolores vulnerum & læsionum, per mortem amicorum & familiarium. Nullâ re melius cuiusq; conditio cognoscitur, & differentia quæ est inter iustos & peccatores, quàm tribulationis tempore: quia peccator deplorat & blasphemat per impatientiam, iustus autem voluntariè sustinet ob maius bonum. In

Eccles. 2.

Ecclesiastico quoque legitur: Omne quod tibi applicitum fuerit, accipe: & in dolore sustine, & in humilitate tua patientiam habe: quoniam in igne probatur aurum & argentum, homines verò reprobabiles in camino humiliationis.

Exodi 12.

Quapropter quod fugientibus Israëlitis per medium sicci maris, aquæ fuerunt quasi murus à dextris & sinistris, Aegyptios autem omnes operuerunt; haud aliud indicat, quàm tribulationis fluctus tutelam & custodiam esse bonorum, poenam & tormētum impiorum. nam quia inermes patientiæ gubernaculo, cæterarumque virtutum armis & iustorum præ-

fidijs

fidijs destituti sunt, idcirco in turbulento
 hoc tribulationis pelago nauigantes, in
 periculosissimos iracundiæ, blasphemie,
 pusillanimitatis ac desperationis scopu-
 los incidunt. Hinc iam de prouidentia
 Dei dubitare incipiunt, & derelictos se à
 Domino, nec vllam ei de nobis curam
 esse arbitantes, dicunt cum Gedeone: Si *Iud. 6.*
Dominus nobiscum est, cur apprehenderunt
nos hæc omnia? Si Deus me genuit, cur me
 ita affligit? quare calamitatibus meis non
 succurrit? quare me à pœnis & doloribus
 diuturnis non liberat aut præseruat? Igi-
 tur quoniam nullum à Domino sperant
 auxilium, cõuertuntur ad magos, vene-
 ficos, incantatores, & similes istius fari-
 næ homines cum diabolo pactum habē-
 tes, adeoque in ipsum Diabolum sæpè
 incidentes, existimant ab illo se consecu-
 turos, quod à Deo obtinere minimè po-
 tuerunt. Vnde iurant, blasphemant, ac
 detestantur Deum, sequentes diabolum,
 & stultum importunæ mulieris consili-
 um vxoris Sancti Iob, quæ domesticis
 expugnata miserijs dicebat marito:

Adhuc tu permanes in simplicitate tua? bene- Iob 2.
dic Deo, & morere. Qui ait ad illam: Quasi
una de stultis mulieribus locuta es: si bona
suscepimus de manu Dei, mala quare non su-
stineamus?

Repe-

DE TRIBVLATIONE

Rèperiuntur (proh dolor) Christiani, qui aliquantulum afflicti, parentibus suis maledicunt, absque necessitate festiuis diebus operantur, aliena rapiunt, veritatem pecunia vendunt, causis iniustis patrocinantur, falsa testantur, magistratui se opponunt, superioribus obloquuntur, & lingua sua tanquam nouacula acuta proximi famam præscindunt, denique quasi homines beluarum more sine Deo viuentes, pro eo quod delictorum suorum culpam agnoscere, veniam petere, & iratum Deum placare deberent, accumulât peccata, & prouocant iram: quare exacerbatus Deus amplificat ærumnas, multiplicat pœnas, auget vindictam, quemadmodum facturum se Israëlitis antiquitus minatur, dicens: *Quod si non audieritis me, nec feceritis omnia mādata mea, sed spreueritis leges meas, & iudicia mea contempseritis, ut non faciatis ea, quæ à me constituta sunt, & ad irritum perducatis pactum meum: ego quoque hæc faciam vobis. Visitabo vos velociter in egestate, & ardore, qui conficiat oculos vestros, & consumat animas vestras. Frustra seretis sementem, quæ ab hostibus deuorabitur. Ponam faciem meam contra vos, & corruetis coram hostibus vestris, & subijciemini his qui oderunt vos. Non erit vobis nemo persequente. Sin autem nec sc-*

Leuit. 26.

obedi-

obedieritis mihi, addā correptiones vestras
septuplum propter peccata vestra, & conte-
ram superbiam duritiæ vestræ. Daboque vo-
bis cælum desuper sicut ferrum, & terram æ-
neam. Consumetur incassum labor vester, nō
proferet terra germen: nec arbores poma præ-
bebunt, &c. quæ sequuntur.

Ecce quot & quanta nobis flagella
Deus minetur, & tamen nisi vel istis ab
impietate conuersi fuerimus, alias nobis
pœnas immissurus est multò horribilio-
res. Quare de obstinatis ac pertinaciter
in malitia sua persistentibus Propheta
Ieremias inquit: Percussisti eos, & non de-
luerunt: attriuisisti eos & renuerunt accipe-
re disciplinam. Et alibi: Interfeci & disper-
didi populum meum, & tamen in vijs suis nō
sunt conuersi. Et iterum: Curauimus Baby-
lonem, & non est sanata.

Ierem. 5.

Ierem. 15.

Cap. 51.

Sed siue à malitia sua conuertatur, si-
ue puniatur impius, attamen Deus in tri-
bulationibus glorificandus est, semper-
que utilitatem aliquam ex iisdem conse-
quitur, vel exercendo iustitiam, vel ma-
nifestando suam misericordiam. Etsi e-
nim Peccator miserijs exacerbatus lamē-
tetur, desperet, blasphemet, detestetur ac
maledicat Deum; à plurimis tamen alijs
criminibus præseruatur, in quæ absque
dubio præceps rueret, si prosperè ei cun-

sta.

eta succederent, quia prosperitas voluptatum mater est, genitrix otij, ingluuici, luxuriæ, superbiæ, aliorumque similium flagitiorum; vnde licet improbi in afflictione sua Deum offendant, multa tamen alia delicta euitant, quæ cõmitterent, si maiori fœlicitate vterentur.

Adhæc etiam tribulatio diuinæ prouidentia detegit thesaurum, nam si quis fastidiosorum diuitum, aut potentium prælatorum de throno maiestatis suæ proiectus, tantam incurrat paupertatem, vt eorum etiam, quos antea ne aspicere quidem dignabatur, gratiam & auxilium implorare cogatur; tandem propria calamitate edoctus cognoscit ac profiteatur, aliquem esse Deum qui hominum curam gerat, & non tantum bonos remuneret in futuro, verum etiam malos puniat in hoc sæculo: ideoque accidit, vt impiorum aliqui aliena damna & pericula considerantes, semitas iustorum apprehendant, iusti autem in innocentia & bonitate sua confirmentur. Quemadmodum enim iudex quispiam malefactorẽ quem vinctum tenet, mortem commemuisse dolet, & tamen nihilominus (quia iustitia exigit vt ad cautelam & exemplũ reliquorum capitali sententia feriat) morti eum adiudicat, atq; ipsis nundinis
iam

iam vndique populis concurrentibus suspendi iubet: simili planè modo Deus postquam diu vitia & impietates hominis patienter sustinuit, tandem subito & ex improviso in tribulationes varias eum labi permittit, vt fabula sit toti mundo.

Denique in hoc correctionis genere manifestatur bonitas Dei, eo scilicet modo, quo Sol radiorum suorum vim atque virtutem declarat, quando homo ex visus sui debilitate intueri illum non potest. Nam sicuti lumen sanis oculis gratum est, nocet autem & obest infirmis: ita lætantur & exultant hi, quorum oculi clari ac nitidi sunt ad videndum in tribulationibus suis diuinæ misericordiæ lumē, agnoscetes paterna hac correctione se à peccatis liberari; contra verò, quia impij, densissimis circumdati tenebris lumē illud claritatis supremæ contemplari nequeunt, indiesque magis ac magis excæcati à Deo desciscunt, & aduersus ipsam insurgunt, idcirco seuerius eos punit & castigat, vti Iob attestatur dicens: *Cunctis diebus suis impius superbit, & numerus annorum incertus est tyrannidis eius. Sonitus terroris sæper in auribus illius: & cū pax sit, ille sæper insidias suspicatur. Terrebit eum tribulatio et angustia vallabit eum, sicut regem qui præparatur ad præ-*

ad præ-

ad praelium. Tetendit enim aduersus Deum
manum suam, & contra omnipotentem ro-
boratus est. Cucurrit aduersus eum erecto col-
lo, & pingui ceruice armatus est. Quam-
obrem Deus aggrauat manum suam, cō-
figit & præcipitat peccatorem cum vo-
luptatibus suis, circumdat & coangustat
eum vndique, vt agnoscat ipsum, & eidē
se submittat atque subijciat, quod si in
malitia sua obstinatus perseuerat, etiam
in hac vita inferni pœnas incipit experi-
ri; quia, sicut ait S. Gregorius, pœna tem-
poralis cum conuertit cor afflicti, finis
est peccati transacti: sed si non conuer-
tit, signum solum est & principium illius
quod sequetur, nimirum cruciatus & tor-
menti æterni.

Hæc pœna, sicut & obstinatio & impe-
nitentia peccatoris, in æternum durat.
quemadmodum enim peccata eius finē
nesciunt; ita quoque pœnas perpetuō
durare necesse est, quod terribile ac for-
midabile videtur. Nam quis hominum
adeo crudelis, immitis, & vltionis cupi-
dus, qui suspensum inimicum suum se-
miuiuum in patibulo relinquat integro
die, ne dicam mense vel anno? quis non
placaretur tali tormento? quis non illius
misereretur? quis non ira & furore depo-
sito, omnem ei offensam quantumcum-
que

LIBER PRIMVS. 69

que grauiſſimam condonaret, tantis ex-
atiatus ſupplicijs? Deus tamen horribi-
liſſimos damnatorum in morte perpe-
tua viuentium cruciatus cernens, nec irā
mitigat, nec minuit, aut alleuiat pœnam.
Ergo crudelis dicendus? minimè: iu-
ſtiſſimus enim iudex eſt, & ſapiētiffimus
medicus, qui punit noxam quoad durat,
& inurit vulnera quamdiu foētent, & ſa-
niem ac putredinem reddunt.

CAPVT XI.

DE REMEDIIS QV AE IMPII
arripiunt ad effugiendam tribu-
lationem.

CAuſam, ob quam impij nullum
ex tribulationibus fructum perci-
pian, nec conſolationem aut leuamen
aliquod in iſſdem ſentiant, hanc eſſe exi-
ſtimo, quòd nimirum nec debitis in lo-
cis ſolacium quærant, neque infirmitatē
ſuam medico detegentes, veram malorū
ſuorum venam aperiant. Libenter qui-
dem ab ærumnis & moleſtijs liberari vel-
lent, & euadendi media excogitant, ſed
quibus ad effugiendum medijs vtuntur,
iſſdem quaſi laqueis quibuſdam irretiti,
multiplicant noxas, & duplicant pœnas:
angu-

70 DE TRIBVLATIONE

angustijs enim & miserijs circumdati, nō considerant hanc sibi afflictionem de manu Dei immissam, & malorum omnium causam & originem esse peccatum, nec de commissis suis dolentes, emendare vitā cupiunt, vt Deus pœnitētia eorū placatus, remota iā culpa ipsā quoq; pœnam tollat; sed parum de Deo solliciti, nec ea quæ sunt animæ curātes, ex infortunio aliquo tribulationē istā superuenisse arbitrantur, ideoq; falsa quadā opinione imbuti in alijs negotijs se distrahūt & occupant, vt anima externis recreationibus & voluptatibus dedita, nō attēdat ad illud q̄ intus patitur, multò minus sollicitè cogitet, qua ratione spinā interiora transfigentem extrahere possit. Hinc plerūq; videmus impios ægrimonia vel molestia afflictos conuersationem & societate quærere dissolutā, indulgere genio, epulari, cōmessationibus, comœdijs & tragœdijs interesse, alijsq; inanibus se lulis oblectare, vt interea angustia cordis sui obliuiscātur. Verū miseri illi non agnoscunt nec intelligunt, quā ab ijs nihil differant, qui exterius quidem validi ac fortes apparent, intrinsecus autem putredine infecti sunt, quam non nisi mors insperata prodit; nec incongruè stultis & insanis mulieribus cōparātur, quæ putridæ

tridæ interius, forinsecus fūco delinuntur, vel sicut in Euangelio Saluator inq̄t, *Similes sepulchris de albatis, quæ à foris parent hominibus speciosa, intus verò plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcicia.* Matth. 23.

Inter cæteras plagas, quibus Aegyptij *Exodi 7.* à Domino affligebantur, vna illa erat grauiſſima, conuerſio ſcilicet aquæ in ſanguinem; hanc etſi facillimè pœnitentia & precibus auertere à ſe potuiſſent, obſtinati tamē ac pertinaciter in malitia ſua perſiſtentes, *foderunt per circumitū fluminis aquā vt biberēt,* ſed parū ipsis p̄fuit.

Philistym eò quod arcā Dei cepiſſet, ignominioſiſſima percutiebantur infirmitate, nam *computreſcebant prominentes extales eorum, inierunt q̄s conſilium; & fecerunt ſibi ſedes pelliceas,* ne dolorem hunc nimium ſentirent, non aduertentes vnicum ac ſupremum iſtius pœnæ remediū eſſe, reconciliare Deū, & arcā Domini cū donis & muneribus remittere in locū ſuum. *Spiritus Domini receſſit à Saul,* propter *1. Reg. 16.* inobediētiā, & *exagitabat eū ſpiritus nequam, à Domino,* & triſtitia & melācholia maxima inuadebat eū, cui benè medicatus fuiſſet, ſi ex toto corde conuerſus ad Dominū delictorū ſuorum veniam imploraſſet, & abſq; dubio Dñs precibus & lachry.

lachrymis eius placatus, diuina sua præsentia exhilarasset animam ipsius. Sed aliud Saul consilium iniens, quæsiuit hominem scientem psallere cithara, vt quandocunque arripuisset illum spiritus Domini malus, psalleret manu sua, & leuius ferret: & refocillabatur quidem Saul, & recedebat ab eo spiritus malus, Dauide ludente, at subticente citharæ sono, continuo ingrauescebat malum eius.

Non hîc immorabor vanitatibus, fallacijs & technis eorum, qui se his vel similibus medijs tribulationibus suis mederi posse existimant, nec recensebo pericula, quæ talibus medijs cõiuncta sunt, ne liberius euagando huiusce materiæ & instituti nostri terminos præteream, nihilominus tamen, quia animaduerto vnum hoc omnibus commune esse remedium, quo aduersus tribulationes, vel ad pellendas atque eludendas ægrimonias suas vtantur, videlicet comedijs, facetijs, spectaculis, ac vanis repræsentationibus assistere, alijsque exercitijs excellentia & honestate Christiana indignis se occupare, proposui paucis declarare, quænam doctissimorum ac præclarissimorum quorundam virorum de prædictis medijs sit sententia.

Sancti

Sancti Patres Spectacula non propterea solum reprehendunt, quia antiquitus ab Ethnicis in honorem falforum Deorum instituta sunt; verum multo magis, quia supremus ille Deorum Deus multipliciter iisdem ad iracundiam lapsus, boni mores corrumpuntur, ipsa quoque disciplina & reipublicæ status destruitur.

S. Episcopus & Martyr Cyprianus: *Lib. de Spect.*

Hæc, inquit, etiamsi non essent simulachris dicata, obeunda tamen non essent Christianis Spectacula; quoniam & si non haberent crimen: habebant in se & maximam, & parum congruentem fidelibus vanitatem. Nam cum mens hominis ipsa ducatur, quid faciet, si habuerit exemplam naturæ? quæ sponte corrumpitur, quid faciet, si fuerit impulsus? Idem alio in loco dicit: Cœuerte hinc vultus ad diuersa Spectacula non minus pœnitenda contagia: in theatris quoque conspicies, quod tibi & dolori sit & pudori. Cothurnus est tragicus prisca facinora carmine recensere: de patricidis & incestis horror antiquus, expressa ad imaginem veritatis actione replicatur, ne seculis transeuntibus exoleat, quod aliquando commissum est. Admonetur ætas omnis auditu, fieri posse, quod factum est. nunquam æui senio

Lib. 2. Epi. epist. 2.

D

delicta

delicta moriuntur, nunquam temporibus crimen obruitur, nunquam scelus obliuione sepelitur, exempla fiunt, quae esse iam facinora destiterunt. Tum delectat in mimis turpitudinum magister, vel quid domi gesserit, recognoscere, vel quid gerere possit audire. Adulterium disciscitur, dum videtur; & lenocinante vitia publicae auctoritatis malo, quae pudica fortasse ad spectaculum matronae processerat, de spectaculo reuertitur in pudica. Adhuc deinde morum quantalabes, quae probrorum fomenta, quae alimmenta vitiorum, histrionicis gestibus inquinari? quam crescunt & multiplicantur impietates? Haec ipsa D. Cyprianus verba sunt, qui in initio libri quae de spectaculis inscripsit, conqueritur esse inter Christianos vitiorum assertores blandos, & indulgentes patronos, praestantem vitij auctoritatem, & dicentes spectacula exerceri, & à quolibet spectari posse à animi remissionem. Nam eo usque, inquit S. Martyr, enervatus est ecclesiasticae disciplinae vigor, & ita omni languore vitiorum praecipitatur in peius, ut iam non vitij excusatio, sed auctoritas detur.

Lib. 6. sua

177. tit. c. 20.

Laetantius etiam sexto suarum institutionum libro, ait: Quid de mimis loquar corruptelarum praefertibus

scip

disciplinam? qui docent adulteria dum fingunt, & simulatis erudiunt ad vera? Quid iuvenes, aut virgines faciant, cum hæc & fieri sine pudore, & spectari libenter ab omnibus cernunt? Admonentur utique, quid facere possint, & inflammantur libidine, quæ aspectu maximè concitatur: ac se quisque pro sexu in illis imaginibus præfiguratur: probantque illa, dum rident, & adhærentibus vitijs, corruptores ad cubicula reuertuntur: nec pueri modo, quos præmaturis vitijs imbuui non oportet, sed etiam senes, quos peccare iam non decet, in talem vitiorum semitã dilabuntur. Hæc Lactantius.

B. Chrysostomus diuersis in locis diuersa spectaculis nomina tribuit; nam & recipit pestes, & fontes ac scaturigines malorum omnium, cathedram pestilentia, scholam incontinentia, fornacem Babylonis, festum diaboli, inuentum denique Sathanæ appellat ad corrumpendũ & destruendũ genus humanum. In theatro enim, inquit, risus, turpitude, pompa diabolica, effusio, insumptio temporis, & expensio dierũ inutilis, concupiscentia absurda præparatio, adulterij meditatio, scortationis gymnasium, intemperantia schola, adhortatio turpitudinis, occasio risus, turpitudinis exempla.

*Hom. 69.
sup. Mat.*

*Hom. 2. in
psal. 118.*

*Hom. 6.
sup. Matt.*

*Hom. 42.
in Acta.*

Hom. 3. de
David &
Saul.

76 DE TRIBVLATIONE

Magna mala theatra efficiunt ciuitati-
bus, magna, & neque hoc scimus quam
magna. Et alibi. Si Saluator nos docet:
Qui viderit mulierem ad concupiscendā
eam, iam moechatus est eam in corde
suo. Quod si mulier spontē ac fortē in fo-
ro obuia, & neglectius cultā sæpenumē-
rō curiosius intuentem cepit ipso vultus
aspectu: isti qui non simpliciter neq; for-
tuito, sed studio, & tanto studio, vt eccle-
siam quoque contemnant, & hāc gratia
pergunt illuc, ac totum ibi desidētes diē,
in facies foeminarum illarum nobilium
defixos habent oculos, qua fronte pote-
runt dicere, quod eas non viderint ad cō-
cupiscendum? vbi verba quoque accē-
dunt fractā lasciuāq; vbi cantiones me-
reticiae, vbi voces vehementer ad volu-
ptatem incitantes, vbi stibio picti oculi,
vbi coloribus tinctæ genæ, vbi totius
corporis habitus fucorum impostura
plenus est, aliaque insuper multa denoci-
nia ad fallendos inescandosq; intuentes
instructa; vbi socordia spectantium, mul-
taq; confusio, & hinc nascens ad lasciu-
am exhortatio, tum ab ijs qui spectaculis
interfuerunt, tum ab illis qui quæ vide-
runt in spectaculis, post alijs enarrāt. Ac-
cedunt huc irritamenta per fistulas & ti-
bias, aliaque huius generis modulatio.

in

in fraudem illiciens, mentisque robur emolliens, ac meretricum insidijs delectatione preparans illic. desidentium animos, efficiensque ut facilius capiantur. Etenim si hinc, ubi psalmi, ubi diuinorum verborum enarratio, ubi Dei metus, multa que reuerentia, frequenter ceu latro quispiam versutus clam obrepit concupiscentia, quomodo qui desident in theatro, qui nihil sani, neque audiunt, neque vident, qui vndique obsidionem patiuntur per aures, per oculos, possint illam superare concupiscentiam? Hucusque S. Chrysostr.

Clemens item Alexandrinus: Prohibeantur inquit spectacula & acroamata, quae nequitia verbisque obscenis & vanis temere profusis plena sunt. Quod enim turpe factum non ostenditur in theatris: quod autem verbum impudens non proferunt, qui risum mouent scurræ & histriones?

Tertullianus theatrum sacrarium Veneris, & priuatum consistorium impudicitiae nominat, ubi nihil probatur, quam quod alibi non probatur: & summam eius gratiam spurcitia plurimum concinnatam esse affirmat.

Oportet, dicit S. Basilius, nec oculos spectaculis, nec vanis praestigiatorum

D 3

●sten-

Lib. 2. paedagog. cap. 11.

De spectaculo. c. 11. 17.

Hom. de lect. lib. 6.

ostentationibus tradere, nec per aures animarum corruptricem melodiam haurire. Hoc enim musicæ genus seruitutis & ignobilitatis fructus parere, præter libidinum stimulos acueret solet.

D. Augustinus theatra lubricitatis horrea & professionem impietatis publicam vocat, quia nusquam impius in malitia sua magis confortatur, quam si spectaculis frequenter interfuit.

*Psalm. 119.
In Epit. do-
ctri. Christi.*

S. quoque Epiphanius inter reliqua signa quibus Ecclesia Christi à sectarum perditione dignoscitur, vnum illud præcipuum ac principale esse affirmat, quod nimirum adulteria, fornicationes, veneficia, artes magicas & spectacula prohibet ac damnat, ideoque à concilio Constantinopolitano constitutum, vt clerici spectaculis assistentes ab ecclesiastico munere depositi, excommunicentur.

*Lib. 18. E.
Dys. ca. 27.
¶ 41.*

Horum omnium sententijs B. Isidorus, cæteri que antiqui Patres & vera Ecclesiæ lumina assentiunt.

Postremò ne omninò totus in afferendis ac recensendis SS. Patrū testimonijs occupatus videar, vnicam tantummodò Saluiani Massiliensis Episcopi sententiam adiugam, qui vixit ante annos 1100. & ob vitæ ac virtutis suæ meritum Episcoporum Magister appellari consuevit:

De so-

Desolis, inquit, circorum ac theatrorum *Lib. 6. de*
 impuritatibus dico. Talia enim sunt, quæ *provid.*
 illic fiunt, ut ea non solum dicere, sed et-
 iam recordari aliquis sine pollutione nō
 possit. Alia quippe crimina singulas sibi
 ferme in nobis vendicant portiones, ut
 cogitationes sordidæ animum, ut impu-
 dici aspectus oculos, ut auditus improbi
 aures: ita ut cum ex his vnum aliquid er-
 rauerit, reliqua possint carere peccatis. In
 theatris verò nihil horum reatu vacat,
 quia & concupiscencijs animus, & audi-
 tu aures, & aspectu oculi polluuntur. Quæ
 quidem omnia tam flagitiosa sunt, ut et-
 iam explicare ea quispiam atque eloqui
 saluo pudore non valeat. Quis enim in-
 tegro verecundiæ statu dicere queat, il-
 las rerum turpium imitationes, illas vo-
 cum ac verborum obscœnitates, illas vo-
 motuum turpitudines, illas gestuum
 scœditates: quæ, quanti sint criminis,
 vel hinc intelligi potest, quod & relatio-
 nem sui interdiciunt. Nonnulla quippe
 etiam maxima scelera incolumi hone-
 state referentis & nominari, & argui
 possunt, ut homicidium, latrocinium,
 adulterium, sacrilegium, cæteraque in
 hunc modum. Solæ theatrorum im-
 puritates sunt, quæ honestè non
 possunt vel accusari. Adhæc etiam

non minimam hanc mundi pœnam fuisse affeuerat, quòd nimirum spectacula & comœdias exerceri Deus permiserit.

Idem alibi baptizandos olim interrogatos esse dicit, an sathanæ, omnibusque pompis, spectaculis & operibus eius renuntiarent, referendo spectacula inter opera diaboli, tanquã ab ipso excogitata & inuenta, illis autẽ postmodum cessantibus, cessauit pariter & hæc interrogatiõnis formula, quasi minis necessaria.

Nec solum bonos corrumpunt mores, aut reip. disciplinam destruunt inanes istæ repræsentationes; verumetiam homines desidiosos, delicatos, & effœminatõs reddunt; præterea consumuntur proventus & redditus maximi in sustentandis ac nutriendis talium fabularum actoribus, non minus spectatoribus, quã auditoribus suis perniciosissimis. Quamobrem egregij atque inuicti quondam Principes & benè moratæ ciuitates licet fidei lumen non receperint, nullos tamẽ histriones vel circulatores in imperio suo passi sunt. Alij non ignari quantum reip. damnum inferrent, penitus eos proscripserunt. Alij clemẽtiores cæteris tolerauerunt quidẽ, sed vxores & filias ab iisdem arcẽdas esse præceperunt, ipsos etiã scenicos adco infames reputabant, vt municipi-

pali

pali eos iure priuarēt, tanquā cōmuni ciuium honore indignos, quōd cū in alijs, tū vel maximē in ipsa Romana vrbe factū fuisse refert D. Aug. Romani, inquit, quamuis iā superstitione noxia premerentur, vt illos deos colerent, quos videbant sibi voluisse scenicas turpitudines consecrari, suā tamen dignitatis memores ac pudoris, actōres taliū fabularū nequaquā honorauerunt, more Græcorū, sed sicut apud Ciceronē idem Scipio loquitur: Cum artē ludicram scenamq; totam probro ducerent, genus id hominū non modò honore ciuium reliquorū carere, sed etiā tribu moueri notatione censoria voluerunt. Atq; ideò Censores ipsi sēpissimē theatra prosternere decreuerunt, vt testatur Tertullianus. Denique Cypria. ab Eucratio interrogatus an ad communionē fideiū admittēdus foret, qui quidem ipse comœdias nullas exereret, tamen alijs insinuaret, quod malè didicisset, respondit: Nec maiestati diuinæ, nec Euangelicæ disciplinæ congruere, vt pudor & honor Ecclesiæ tam turpi & infami cōtagione fœdetur. Ex supradictis colligimus, quā seuerè magistratū olim in comœdos & tragedos animaduerterint, & quātū studuerint impedire ea quæ vel moribus bonis contraria viriles

*Lib. 2. de
Ciuit. Dei
cap. 13.*

Lib. 1. Epi.

animos effœminarent, vel gloriosum Christianitatis titulum aliqua ignominia macula obscurarent. Sed fortè mihi quispiam obiecerit, politiam honestam populo concedere recreationē, eò quod sine illa nemo absq; tædio viuere possit. Ad hoc respondeo, non eā recreationem honestam esse dicendā, quæ perniciose bonis moribus, non sine dedecore atque grauiſſima Dei offensione, qui verus protector est & cōseruator regnō, deijcit atq; eneruat virile robur. Institui possunt exercitia alia maiorem in se delectum habentia, & plebi ac reip. vtiliora, labores scilicet, occupationes, & opera militaria, quæ viros cūprimis decet, & in hoc bellorum turbine magis necessaria sunt.

Et quamuis virtus hominis finita atque limitata cōtinuò grauib; negotiis occupari nō possit, sed remissione & honesta quandoq; recreatione indigeat, & (sicut Aristoteles & D. Thomas asserunt) scire alios recreare cū mediocritate vel mēſura, quā nobis ratio præſcribit, actus sit virtutis, Eutrapelia, latinè iucunditas nuncupatus: sciendū tamen, etiam alibi. Thomā docere peccatū esse grauiſſimū, in similibus recreationibus verbis ac gestibus vti lasciuis, & nimium eis frena relaxare, quæ non nisi sal quoddam

Lib. 2. Ethic.

c. 8. 2. 2. q.

168. art. 2.

corporis esse deberent, nec quicquam in illis agendum dicendum uideforet, quam quod loco, tempori, & personæ se recreantis conueniret. Hanc ego sequēdo doctrinam fieri posse dico, ut honesta & pia exhibeantur ab ijs qui moribus incommodare nescientes, honestæ se recreationi at commodare sciant; repræsentationes autem istas in reip. vergere ruinam, quæ à viris & foeminis dissolutis exhibentur, rebusq; spiritualibus turpia atq; lasciuia miscentes, maximo sunt detrimento virtuti, & christianæ repugnant dignitati. Nam si *corrumpunt mores bonos colloquia mala*, ut inquit Apostolus, quid *1. Cor. 15.* nō dāni inferent actus isti sordidi, & inhonestæ repræsentationes, præsertim cū visus acutior sit auditu, & plus animo noceat q̄ videtur, q̄ quod auditur? Aut qua fronte quisquā spectacula vel theatra excusare & defendere conabitur, in quibus & cōcupiscētijs animus, & auditu aures & aspectu oculi polluūtur. Quod *Eccl. 9.* si Spiritus S. vetat ac phibet ne oculos in aliq̄ mulierū leuiū, & dissolutarū cōijciamus, nisi laqueis eius irretiri, si adhortatur etiam ne saltatrices spectemus, aut ad voces & cārilenas earundē attendamus, nisi nosipos perdere voluerimus, quis eius crit audaciæ & arrogantiae, qui se

24 DE TRIBVLATIONE

in tam euidenti periculo, securum & ab omni malo immunem arbitrabitur & medius inter flammam infernales constitutus?

Cum igitur mulieres scenicae honestatem precio postponentes plerumque fucatae, lasciuae, & dissolutae sint, perque corporis gestus, & ornatos habitus, per voces item & dulces cantus homines allectos Syrenum more in bestias transformet, & poenarum suarum socios habere desiderantes, omnem peccandi praebent occasionem, non video qua ratione memorata D. Thomae doctrina cuiquam hac in re patrocinari possit, qua non aliud declarare & ostendere voluit, quam nec ipsam comœdiarum repraesentationem per se peccatum reputari, ac sceni-
corum officium malum atque illicitum esse, (si enim naturam malum esset, semper detestabile foret, nec alicuius respectu meliorari posset) sed quia comœdiarum verba inhonesta, impuri & illiciti actus ab inutrecundis, & perditis hominibus immiscentur, propter hos aliosque similes excessus, omnes actiones & repraesentationes scenicas merito reprobari.

Adhuc quoniam in moralibus non tantus respectus habendus est eorum, quae possunt & fieri debent, quam istorum quae sunt.

fiunt, & secundum communem rerum
 exigentiam & consuetudinem absolute
 & necessario facienda sunt; idcirco per-
 spicue satis omnes intelligunt, quid de
 similibus representationum generibus
 dicendum & iudicandum sit, quidue de
 iisdem magistratus constituere & ordi-
 nare debeant. Nam etsi quandoque ma-
 lum aliquod permittatur, vel alterius cu-
 iusdam grauioris mali euitandi causa,
 vel quia non omnino perfecte cognosci-
 mus aut praeuidemus damna & pericula
 inde prouentura, tamen comœdiarum
 & spectaculorum incommoda tot atque
 tanta sunt, vt, secundum B. Chrysofostomi
 sententiam, cognoscere omnia non pos-
 simus. Noui enim circulatores quos-
 dam, qui conuersi ad Domium, & lu-
 mine cœlestis gratiæ illustrati non satis
 enumerare ac deplorare potuerunt mul-
 titudinem & magnitudinem peccato-
 rum, & damna irrecuperabilia, quorum
 ipsi fuerant authores. Sed vt ad eum, à
 quo digressi sumus, locum reuertamur,
 inuestiganda sunt remedia quibus
 utamur ad percipiendum ali-
 quem ex tribulationibus
 fructum.

DE REMEDIIS TRIBVLATIONIS
tempore nobis necessarijs.

QVando quidem media, de quibus præcedenti capite egimus, parum admodum conducunt ad subleuandam miseriam, & mitigandum dolorem à tribulatione nobis inflictum, alia certiora & efficaciora prioribus quærenda & excogitanda sunt. Licet enim ex nostra virtute tribulationes effugere & ne superueniant impedire nequeamus, scire tamen nos conuenit, quid faciendum sit, ut si fortè aliquandò superuenerint, non tantum non noceant, sed profint etiã utilitatẽq; & fructum nobis afferat maximũ.

Primum ergò remedium quo tanquã foriissimo clypeo omnes tribulationis ictus exceptos repellamus, cognitio est sui ipsius, ut nimirum homo agnoscat se hominem, subiectum omnibus mundi miserijs, pariterq; intelligat mūdũ hunc, exilij nostri locũ, repletũ esse bestijs & feris syluestribus, obsitũ rubis, & per seminatũ spinis ac tribulis, ita ut nusquã pedẽ figere valeamus, quin lædamur & lacermur ab illis. Quis miratur Solẽ magis aestuare diebus canicularibus, & cælum frigidus

LIBER PRIMVS. 37

gidius esse brumali, quàm reliquo anni tempore? quis obstupescit nautas in pelago velificantes perpeti iniuriam piscium & fluctuum marinorum? nullus profectò, opinor, nisi fortasse quispiam mutationis & qualitatis temporum atq; locorum fuerit ignarus. Cur ergò miratur homo, si patitur vt homo, & affligitur molestijs, quibus expositi sumus omnes, quotquot turbulentissimum & periculosissimum huius miserabilis vitæ mare nauigamus? Huiusce rei cõsideratio duo operatur in nobis, videlicet ne admiremur vel obstupescamus nimium ærumnas superuenientes, cùm ille ordinarius & communis sit fructus omnium, quem in hac miseriarum valle colligimus; præterea vt semper parati, muniti, atque armati simus aduersus tribulationis impetus, quò minus eos sentiamus, quæ admodum S. Cyprianus attestatur, dicēs. In tristitia & gemitu simus necesse est omnibus diebus vitæ nostræ. Edamus panē necesse est cū sudore & labore. Vnde vnusquisq; nostrū cū nascitur, & hospitio mūdi huius excipitur, initium sumit à lachrymis: & quāuis adhuc omniū nescius & ignarus, nihil aliud nouit in illa ipsa prima natiuitate, quàm flere: prouidētia naturali lamentatur vitæ mortalis anxietates; & labo-

Lib. de bono patiente

labores & procellas mundi quas ingreditur, in exordio statim suo, ploratu & gemitu rudi anima testatur. Sudatur enim quam diu isthic viuitur & laboratur. Nec sudantibus & laborantibus possunt alia magis quàm patientiæ subuenire solatia.

Alterum, quo se quisque in tribulationibus suis consolari debet, remedium est, vt nimirum agnoscat & confiteatur se iustè pro peccatis affligi, pœnasque quas sustinet, inferiores esse offensis à se commissis, ita vt non sine causa cum Iosephi fratribus dicat: *Merito hæc patimur; quia peccauimus in fratrem nostrum, videntes angustiam animæ illius, dum deprecaretur nos, & non audiuimus: idcirco venit super nos ista tribulatio.* Et cum S. Iudith: *Reputantes peccatis nostris, hæc ipsa supplicia minora esse flagella Domini, quibus quasi serui corripimur, ad emendationem; & non ad perditionem nostram euenisse credamus.* Et quamuis fortè ex impostura & suspitione, seu falso aliquo testimonio procedat afflictio, non tamē ideò nos ipsos iustificemus, sed gratias Deo agamus, quòd ipsius auxilio à tali culpa simus innoxij, recognoscentes interim aliorū nos delictorum onere oppressos, propter quæ maiorem etiam hac tribulatione pœnam

pœnam commeruerimus.

S. Gregorius Magnus, cum citra rationem & æquitatem ab Imperatore Mauritio vexaretur, inter cetera, hæc ei verba scripsit: Et quia omnipotenti Deo incessanter quotidie delinquo, aliquod mihi apud tremendum examē illius esse remedium suspicor, si incessantibus quotidie plagis ferior. Et credo, Auguste, quia eundem omnipotentem Dominum tantò vobis amplius placatis, tantò me ei malè seruientem districtius affligitis. Ad hæc etiam admiranda & obstupescenda est ineffabilis bonitas Dei, qui non secundum culparum meritum nos tormentis infernalibus tradit excruciatos, sed veluti mitissimus Iudex, contentus est, quòd maleficos aliquam diu tenuerit captiuos, quos iustitiæ capite plectendos iudicaret.

Nec inutile fuerit examinare & mundare consciētiam ab omnibus quæ Deo displicere, vel afflictionis causam esse cognouerimus, pijs item vacare precibus, humili confessione & dignis pœnitentiæ & satisfactionis operibus commissa delere, denique ad augustissimum Eucharistiæ sacramentum cum amore, reuerentia, & honore debito percipiendum frequenter accedere: neque enim

ab

Lib. 4. Epist. 31.

90 DE TRIBVLATIONE

ab alio vulnera nostra sanari possunt, præterquam ab ipso qui ea nobis inflixit, nec aliter curantur quàm medicina sacramentorum, quæ à Christo Domino instituta, salutaria & efficacissima sunt remedia seu diuina medicamenta aduersus peccatū; præsertim altaris Sacramētū, quod Sacramētū dicitur Sacramētū, & est fons omnis gratiæ, in quo seipsū Deus anime afflictæ communicat, recreans eam sua præsentia, & tanquam medicus sapientissimus saluberrimo medicamine omnes illius sanat infirmitates.

Porro vt diligentius & cum maiori fructu id ipsum exequamur, recordemur Deum primam & principalem esse causam omnium nostrarum tribulationū, qui tanquam pater bonus castigat quos diligit filios, eiusque correctiones euidentissima signa sunt amoris sui erga nos. Et quoniam existimamus malitiam hominum omnem causare molestiam; idcirco diligenter aduertendum est, quod nec homines, nec dæmones, adeoque nec ipse infernus satis potens sit lædere, nedum auferre capillum, nisi permittat DEVS, & praua eorum voluntate ad salutem & vtilitatem nostram utatur.

Iob. cap. i.

Si enim Diabolus nocere corpori, & bonis

bonis sancti Iob damnatum inferre ne-
 quiuit, quoadusque hanc ipsi Deus face-
 ret potestatem: si etiam intrare in porcos
 maligni spiritus non potuerunt, prius-
 quam eis Saluator permitteret, quanto
 minus mortalium aliquis incommoda-
 re nobis poterit præter Dei voluntatem,
 quandoquidem, *capilli capitis nostri*
numerati sunt? Quare non immerito fan-
 ctus Iob calamitates, misérias, & dolores
 suos non Diabolo, sed Deo ascribit, qui
 talem maligno spiritui dedit potestatem
 ad maiorem famuli sui salutem, vnde &
 dixit: *Dominus dedit, dominus abstulit: sit*
nomen Domini benedictum. Huc etiam per-
 tinet illud S. Augustini: *Medicatis, hæc*
mihi diabolus fecit: prorsus ad Deum
tuum refer flagellum tuum, quia nec di-
abolus tibi aliquid facit, nisi ille permit-
tat, qui desuper habet potestatem, aut ad
pœnam, aut ad disciplinam. Et illa B. Gre-
 gorij sententia: *Voluntas Sathanæ semper*
iniqua est, sed nunquam potestas iniusta: quia
à semetipso voluntatem habet, sed à Domi-
no potestatem. Quod enim ipse facere ini-
 que appetit, hoc Deus fieri non nisi iuste
 permittit. Atque hæc causa est cur in pri-
 mo Regum libro legatur, quod spiritus ne-
 quam exagitauerit Saulem, cum tamen
 idem ipse spiritus Domini appelletur:
 spiri.

Luce 8.

Luce 12.

Iob. 1.

Ier. Psal. 31.

Lib. 2. mo-

ral. ca. 6.

Cap. 18.

Spiritus quidem Domini ob iustam sibi à Deo concessam facultatem, Spiritus verò malus ob desiderium inique & malitiosæ suæ voluntatis.

Gen. 45.

Joseph ille singularis castitatis amator fratribus suis consternatis & nimio terrore perterritis dixit: *Nolite pauere, neque vobis durum esse videatur, quod vendidistis me in his regionibus: pro salute enim vestra misit me Deus ante vos in Aegyptum.*

2. Reg. 16.

Rex David etiam contumelijs à Semei affectus, Abisai maledico caput amputare volenti ait: *Quid mihi & vobis est filij Saruie? Dimittite eum vt maledicat: Dominus enim præcepit ei vt malediceret David: & quis est qui audeat dicere, quare sic fecerit?* Verùm his omnibus clarius Saluator, qui cum Petro præcepisset vt gladium suum in vaginam mitteret, continuo

Ioan. 18.

subiunxit: *Calicem quem dedit mihi Pater, non bibam illum?* non dixit calicem sibi præparatum à Iuda, Scribis, vel Pharisæis, quia ministros tantum illos passionis suæ futuros sciebat. Postmodum etiam Pilato admiranti & dicenti: *Mihi non laqueris? nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te?* Respondit Iesus, *Nō haberes potestatem aduersū me vllā, nisi tibi datū esset desuper.*

Ioan. 19.

Quemadmodum enim si hirudo (cuius

ius natura est non prius desistere, quàm totum exhauserit sanguinem) ad infectum exugendum cruorem & pristinam aegroti restituendam sanitatem, medicina loco adhibeatur, stultè profectò agit infirmus, si medico non acquiescens, nec sanguinem corruptum extrahi permittens, hirudinis potius naturam, quàm medici consideret intentionem: simili planè modo, & nos miseri imprudenter & inconsideratè agimus, quando in afflictionibus nostris ab hominibus alijsq; creaturis procedentibus, earùdem magis molestiam, quàm Dei attendimus voluntatem, qui iisdem non secus ac sanguisugis quibusdam utitur in salutè & sanctificationè nostram. Hinc Psaltes Regius ad Deum tanquam ad medicum supremum confugiebat, dicens: *Eripe animam meam ab impio, frameam tuam ab inimicis manus tue.*

Psal. 16.

CAPVT XIII.

DE ALIIS, QVIBVSDAM MEDICIS in tribulatione necessarijs.

PRÆter illa quæ dicta sunt meminerit etiam homo afflictus Deum iustissimum esse redditorem promissorum, & fidelissimum suis amicis, quibus tribulatio-

tionis

94 DE TRIBVLATIONE

tionis potius quam prosperitatis tempore adest, quemadmodum id ipsum varijs in locis sacrae attestantur literae; toties enim Deum in tribulatione se inuocantibus succurrisse legimus, vt citare testimonia non necessarium fore existimem. Vnum tamen illud S. Bernardi non praetercundum, qui super verba illa: *Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum*, Da mihi, inquit, o Domine semper tribulationes, vt continuo mecum sis. Quisquis ergo miserijs & calamitatibus molestatur, hoc sibi plane persuadeat, videlicet Deum creatorem & genitorem omnium, ita perpetuo nobis assistere, vt ne vel minimū quid patiamur quod ipse non permiserit: & quauis totius mundi potentia, & vniuersa inferni rabies contra nos insurrexerint, non tamen nec capillo nocere possint absque eius voluntate. Quapropter etsi quis manibus pedibusque ligatis super altare impositus fuerit immolandus vt Isaac: si in fuscillam scirpeam inclusus, & in carecto ripae fluminis expositus vt Moyses, si vincetus in carcere vt Ioseph; vel leonibus obiectus vt Daniel; vel in fornacem Babylonis inclusus, vt tres pueri; vel circumdatus a lapidatoribus vt Susanna; si in deserto prosequutus vt Dauid; vel in ventre ceti inclu-

Super
Psal. 90.

Genes. 22.

Exod. 2.

Genes. 39.

Dan. 6. &

3. & 13.

1. Reg. 23.

Iona 2.

us v
posi
cū
trib
as, f
trus
erit
dū
psu
tis &
dun
lanc
mch
illu
pon
com
C
ne
lari
em
dun
tus
hit
reli
nun
ille
eue
tepe

us vt Ionas, vel subter iuniperū in ecstasi
 positus vt Elias, vel ab exercitu regio cir- 3. Reg. 19.
 cūcinctus vt Elisæus, si sustentatus pane 4. Reg. 6.,
 tribulationis & aqua angustiae vt Miche- 3. Reg. 22.
 as, si deniq; semicoopertus vndis vt Pe-
 trus, vel in profundū maris immerfus fu-
 erit vt Paulus; certò tamē sciat se à Deo, *Matth. 14.*
 dūmodo de corde puro & fide nō ficta i- *2. Cor. 11.*
 plius implorauerit auxiliū, ad trāquillita-
 tis & securitatis æternæ portū perducen-
 dum; iuxta illud Dauidis: *Nam etsi ambu-*
lauero in medio vimbæ mortis, non ti- *Psal. 22.*
mebo mala: quoniam tu mecum es. Et
 illud sancti Iob: *Libera me Domine, &* *Iob. 17.*
pone me iuxta te, & cuiusuis manus pugnet
contra me.

QVINETIAM certò nobis per-
 suadere debemus, post tribulatio-
 nem, cælestem aduenturam conso-
 lationem, post noctem sequiturum di-
 em, & frigidae molestique hyemi iucun-
 dum successurum ver. Nam sicut peri-
 tus testudinarius chordas nec attra-
 hit nimiam ne rumpantur, nec flaccidas
 relinquit, ne dulcem harmoniæ so-
 num perdant: pariratione musicus
 ille cælestis nec semper nobis prospera
 euenire permittit, ne ob felicitatem
 tepescentes, & ab operibus bonis
 cessan-

cessantes suauem virtutis melodiam amittamus, nec supra id quod ferre possumus nos affligit, ne oneri succumbentes desperemus.

Lib. 2. Epist. 51.

Tristitia plerumque vigilia est & prognosticon quoddam sequuturi gaudij. Vnde sanctus Gregorius inquit: Si vitæ istius cursum veraciter attendamus, nihil in eo firmum, nihil inueniemus stabile, sed quemadmodum viator modo per plana, modo per aspera graditur: sic nobis utique in hac vita manentibus nunc prosperitas, nunc occurrit aduersitas. Denique alternis sibi succedunt temporibus, & mutua se vice confundunt. Dum igitur omnia in hoc mundo mutabilitatis ordo confundit, nec eleuari prosperis, nec frangi debemus aduersis. Tota ergo mente ad illum nos conuenit anhelare, ubi quicquid est, firmum permanet, ubi non mutatur aduersitate prosperitas. In hac ergo vita miro Dei omnipotentis moderamine idcirco agitur, ut vel prosperitatem aduersitas, vel aduersitatem prosperitas subsequatur: quatenus & humiliati discamus quicquid deliquimus flere, & iterum exaltati aduersitatis memoriam quasi humilitatis anchoram in mente tenemus. Idem omnino docet Seneca dum ait: Natura hoc

Epist. 107.

quod

quod vides regnum per diuersas mutati-
ones & vicissitudines tēperat. Nubilo se-
reua succedunt. Turbantur maria cum
quieuerunt. Flant inuicem vēti. No item
dies sequitur. Pars coeli confurgit, pars
mergitur. Ad hanc legem animus noster
aptandus est: hanc sequatur, huic pareat:
& quaecunque fiunt, debuisse fieri putet:
nec velit obiurgare naturam. Optimum
est pati, quod emendare non possis: &
Deum, quo auctore cuncta proueniunt,
sine murmuratione comitari. Hic est ma-
gnus animus qui se Deo tradidit: at con-
tra ille pusillus ac degener, qui obluſta-
tur, & de ordine mundi malè existimat,
& emendare mauult DEOS, quàm
se.

Quis ergo tribulationem non magis
fructuosam & salutarē dixerit prosperita-
te, quando quidem hæc superbia & fastu
quodam animum inflat, illa autem do-
lore purificat, hæc extollit, illa humiliat
& deprimat, ex hac sui ipsius generatur
obliuio, ex ista Dei procedit recordatio,
in hac à bonis cessamus operibus, in illa
pro antea actis satisfacimus delictis, & a-
nimus à maioribus præseruatur, deniq;
utilitates & fructus tribulationis tot ac-
tanti sunt, vt homo admirari eos neque-
at, dummodò benè ijs vti nouerit.

E

Præ-

Præterea fortissimum & efficacissimum
 omnium aduersus tribulationis impetu
 remedium fuerit, attenta & diligens vi-
 tæ ac mortis Saluatoris nostri conside-
 ratio, nec non & sedula ipsius patientia
 & clementiæ imitatio. quid enim homi-
 ni miserrimo & abiectissimo terræ ver-
 miculo, quid inquam graue, quid mole-
 stum esse poterit, dum intuetur ac recor-
 datur Deum hominem factum, in es-
 quam assumpserat carne salutis nostræ
 causa cruci affixum? quæ non toleraret
 homo pro proprijs, qui Dominum glo-
 riæ tanta pati videt pro alienis? Hinc ait
 Apostolus: *Ideo que & nos tantam habentes
 impositam nubem testium: deponentes om-
 nne pondus & circumstans nos peccatum,
 per patientiam curramus ad propositum nobis
 certamen, aspicientes in auctorem fidei, &
 consummatorem Iesum, qui proposito sibi
 gaudio sustinuit crucem, confusione contem-
 pta, atq; in dextera sedis Dei sedet. Recogi-
 tate enim eum qui ealem sustinuit à peccato-
 ribus aduersus semetipsum contradictionem
 ut non fatigemini, animis vestris deficientes.
 Nondū enim vsq; ad sanguinem restitistis, ad-
 uersus peccatū repugnantes: & oblitistis con-
 solationis, quæ vobis, tanquā filijs loquitur,
 dicens. Fili mi, noli negligere disciplinā Do-
 mini; neq; fatigeris dū ab eo argueris.* Hæc
 D. Paulus.

Hebr. 12.

Pro. 3. 11.

Postre

Postremò considerandū fœlicitatē
 & beatitudinem patriæ cœlestis, quā per
 ærumnas & tribulationes acquirimus,
 multis partibus huiusce vitæ calamitates
 & misérias excedere, quemadmodum i-
 dē Apostolus attestatur, dicens: *Existimo Rom. 4.*
enim quod non sunt condignæ passiones huius
temporis, ad futuram gloriam quæ reuelabi-
tur in nobis. Et alibi: *Id enim quod in præ-*
senti est momentaneum & leue tribulatio-
nis nostræ, supra modum in sublimitate æter-
ni gloriæ pondus operatur. Nam sicuti
 impetuolum traicientes torrentem,
 non aquæ cursum attendunt, ne verti-
 gine conturbentur, sed vel cælum aspici-
 unt, vel terram solidam contemplantur:
 ita & nos in hac vita degentes, ne turbu-
 lentis & furiosis tribulationum flucti-
 bus commoti, pacis & tranquillitatis ani-
 mę patiamur detrimentum, retractos à
 sæculi vanitatibus oculos in cælum fige-
 re debemus, in terram scilicet firmam,
 stabilem, securam, & perpetuum habita-
 culum electorum.

Impij præterquā quòd fructus & utili-
 tates commemoratas, omnemq; spem re-
 tributionis & premij amittāt, etiā poenas
 per impatientiā sibi acquirūt æternas, &
 huiusce vitæ calamitates & molestias ag-
 grauāt, q̄ cū necessariò velimus, nolimus

tolerandæ sint, tantò leuiores videbuntur, quantò eos libentius pertulerimus nam, vt ait Boëtius. Beata fors òmnis est æquanimitate tolerantis. Neq; enim fors vlla adeò grauis atq; difficilis, quæ non vtilissima & saluberrima homini fuerit dummodò patienter eam tolerauerit, contra verò nullæ tribulationes ita leues ac paruæ sunt, quæ nõ fastidio sufferētis intolerabiles efficiantur, quia impatientia ipsa per se onus importabile censetur.

Magnæ profectò prudentiæ est moderare seipsum, & animum ærumnis variè deiectum erigere, debilitatum corroborare, oppressum consolari, & pij alicuius libelli lectione, sanctorumque Patrum doctrina reficere: adhæc etiam cum amicis & viris sapientibus conuersari, honesto ac vtili exercitio callas vires redintegrare, & supradictis tam corporalibus, quàm spiritualibus remedijs corporis & animæ operari salutem.

Dico ergò necessarium esse, vt homo miserijs vndique circumuallatus totum se voluntati sapientissimi & supremi medicæ tradat, dicens cum sancto Augustino: Domine hic seca, hic vire, vt in æternum parcas. Igitur quoniam nos ipsos corporalibus medicis credimus, penes quos

*Lib 2. de
Consol.*

*In suis medicis
di. at.*

quos exigua fides est, qui que in purgationibus & potionibus suis medicinarum qualitate & quantitate abutentes, ingenti nos dolore afficiunt; cur non magis celesti medico nos nostraque omnia committeremus, qui corporis & animi causat infirmitates, & solus eas integrè & perfectè curare potest? Vt enim nulla poena, nullusque dolor existit, qui non à Deo procedat: ita quoque nec vi, nec potestate vlla iisdem resistere valemus, præterquam gratia Dei, quæ nunquam deerit nobis, nisi proprie virtuti nimium confidentes, Deoque diffidentes defuerimus illi.

Si Felicitas cum partui proxima ob fidem Christi incarcerata esset, iamque in vinculis parturiens doloris vehementiã vix æquanimiter toleraret, ministri Iudicis ad eam dicebant: Si partus non perfers dolores, quomodo terribilia & inaudita sustinebis, quæ tibi parantur tormenta? quibus illa prudenter & verè diserte respondit: Iam pro me patior; at tunc in me passurus est Christus. De hac sancta in martyrologio Romano 7. Idus Martij, sanctus inquit Augustinus. Quæ cum esset prægnans expectata, iuxta leges, vt pareret, dum parturiebat, dolebat; obiecta feris gaudebat. Reuera etiam

in nobis patitur CHRISTVS, quando virtute ac fortitudine eius vestimur; contra verò in ipso patimur, quando spiritu eius suffulti, & diuina corroborati sumus gratia. Hinc ait Psalmista: *Tu es, patientia mea Domine*: neque enim patientiam solum nobis commendat ac præcipit Deus, verum etiam hoc ipsum quod præcipit largitur.

Psal. 70.

Quocirca dispositioni & voluntati eius perpetuò nos submittamus, & siue prospera, siue aduersa nobis euenerint, oculos semper mentis & corporis in ipsum tanquam in certam aliquam metam, & vltimum laborum nostrorum finem dirigamus, vt ipso duce periculosos huius sæculi fluctus, & horribiles atque furiosas tribulationum, procellas superantes, securi perueniamus ad portum felicitatis æternæ.

(.:)

CAPVT

CAPVT XIV.

*QVA RATIONE VOLVNTA-
tem noſtram beneplacito Dei conforma-
re debeamus.*

ET ſi remedia haectenus propoſita ad
pacificandam & conſolandam ani-
mam, & tribulationis moleſtiam alleui-
andam vtilia valde & quodaſmodo ne-
ceſſaria ſint, nihilominus tamen condu-
xerit ex toto corde Deum precari, vt per-
fectam nobis tribuat noſtrae cum
voluntate ſua conformitatem, vt in mi-
ſerijs & aduerſitatibus quantumcunque
grauibus, optimè contenti & hilares
nò aliud velimus, quàm quod ipſe vult,
ita vt voluntas deſideriumque no-
ſtrum omninò conforme ſit ſanctiſſi-
mo beneplacito DEI, quod regula
eſt bonarum omnium voluntatum.
Neque enim voluntates noſtrae bonae
appellandae, niſi quatenus conformes
ſunt diuinæ, nec dicendae malae, niſi qua-
tenus declinant & recedunt ab ea.
Quare non immeritò tantò quaelibet
reputatur melior, quantò accuratius
ad illius perpèdiculum & amuſſim com-
poſita & conformata eſt; tantò viciffim
quaelibet imperfectior, quantò minus cū

perfectissima hac regula & mensura conuenit. Nam sicut corpus illud æstimatur lucidissimum, quodigni proximum: sic quoque voluntas illa censetur perfectissima, quæ volūtati diuinæ est subiectissima. Vnde Glossa super illa Davidis. *Rectos decet collaudatio*: Is, inquit, habet cor rectum, qui vult quod Deus vult. Et iterum: Is cor habet transuersum, qui non vult quod Deus vult, sanctus Augustinus ait: Illi sunt recticordes, qui sequuntur in hac vita voluntatem DEI. Voluntas Dei est aliquandò vt sanus sis, aliquandò vt ægrotes. Si quando sanus es, dulcis est voluntas Dei, & quando ægrotas, amara est voluntas Dei, non recto corde es. Quare? Quia non vis voluntatem tuam dirigere ad voluntatem Dei, sed Dei vis, curuare ad tuam. Illa recta est, sed tu es curuus. Voluntas tua corrigenda est ad illam: non illa curuanda est à te, & rectum habebis cor. &c.

Lib de ami.

Cicero amicitiam veram in vnus velle & nolle consistere dicit: velle nimirum id quod vult, & non velle id quod non vultis quem amamus. Nulla re melius homo suum erga Deum amorem declarat, quàm conformitate & subiectione voluntatis propriæ, & volendo quod

Psal. 32.

Psal. 100.

In Psal. 35.

quod Deus vult, & nolendo quod non vult. Atque in hoc supremus & perfectissimus dilectionis gradus constituitur, in hoc virtutis consistit perfectio, hoc homines commutat in Angelos, & in mortali corpore constitutos ciues efficit patriæ caelestis. Omnes quotquot orationi & mortificationi vacantes ad Christianæ vitæ perfectionem aspirant, per omnia voluntatem suam cum beneplacito Dei conformare contendant, in hunc scopum omnes conatus suos dirigant, sit illud finis bonorum operum & exercitiorum, sit summa & fructus laborum & ærumnarum. Tantum se quisque in virtutis semita profecisse existimet, quantum in suiipsius laborauerit resignatione, tantò etiam maiorem conscientiae suæ sentiet tranquillitatem, quanto perfectius voluntatem propriam abnegauerit, seque suaque omnia Deo commiserit.

Dauidem Regem hominem secundum cor suum Deus appellat, ob perfectissimam suiipsius resignationem: adeò enim plenè, adeoque perfectè voluntatem suam eidem subiecerat, vt paratus esset ad omnia tam aduersa quàm prospera patientissimè toleranda, non secus atque cera mollis in manibus opificis ad

E s reci-

Esal. 57.

2. Regum
cap. 15.

Act. 9.

Act. 21.

recipiendam quamcunque ei impresserit
formam. quam obrem iteratò inquit: *Pa-
ratum cor meum Deus, paratum cor meum.*
Hanc etiam animi sui promptitudinē i-
pso facto egregiè demonstrauit, quando
fugiens à facie filij sui Absalon, præcepit
Sacerdotibus, vt reportarent arcam fed-
deris in Ierusalem, dicens ad eos: *Si inue-
nero gratiam in oculis Domini, reducet me,
& ostendet mihi eam, & tabernaculum su-
um. Si autem dixerit mihi, Non places: pre-
sto sum, faciat quod bonum est coram
se.*

Sanctus item Apostolus & vas electi-
onis Paulus, à Deo in terram coniectus,
& fulgore nimio excæcatus, primò o-
mnium in schola ista cælesti propriam
abnegare voluntatem edoctus, exclama-
uit: *Domine quid me vis facere?* Idem A-
postolus Ierosolymam profecturus, A-
gabo prophetanti & prædicenti sibi
quod à Iudæis in Ierusalem alligandus
& in manus gentium tradendus esset,
intrepido animo respondit: *Quid facitis
flentes & affligentes cor meum? Ego enim
non solum alligari, sed & mori in Ierusa-
lem paratus sum propter nomen Domini Ie-
su.* Et cum reliqui discipuli suadere ei nō
possent, ne ascenderet, quicuerunt dicen-
tes: *Domini voluntas fiat.*

Sed

Sed quid aliena quærimus exempla,
 cum ipse Dominus ac Redemptor no-
 ster in omnibus operibus & actioni-
 bus suis, semetipsum nobis viuum præ-
 buerit exemplum, vt doctrinam eius se-
 quentes, conformemus nos Patri suo
 cœlesti, & voluntatem illius adimplea-
 mus. Sic enim ait: *Descendi de cœlo, non* Ioan. 6.
vt facerem voluntatem meam, sed volunta-
tem eius qui misit me. Et alibi: *Qui me mi-* Ioan. 8.
sit, mecum est, & non reliquit me solum:
quia ego quæ placita sunt ei facio semper. Et
 iterum: *Meus cibus est vt faciam voluntatem*
eius qui misit me, vt perficiam opus eius.
 Deinde cum iam iam ex hoc mundo Ioan. 4.
 transiturus ad Patrem, ob pœnas, tor-
 menta, & mortem horribilem, quæ ho-
 mo pro homine subiturus erat, tristare-
 tur, rogauit, vt ab iisdem liberaretur di-
 cens: *Pater mi, si possibile est, transeat à me* Matth. 26.
calix iste. Veruntamen non sicut ego volo,
sed sicut tu.

Quo profectò haud aliud Dominus
 iudicare voluit, quàm naturaliter quæ-
 dem omnes fugere & auersari arum-
 nas, cruciatus, & mortem, attamen ap-
 petitum istum naturalem, æquitatis
 ratione reformandum, & fragilitatem
 nostram virtute Spiritus sancti robo-
 randam, illudq; magis amplectendū esse:

E. 6. quod

quod carni aduersatur, vt vel sic in omnibus nos conformemus beneplacito Dei.

Matth. 6.

Idem planè discipulos suos & per eodẽ nos omnes docuit, quando modũ illis orandi præscripsit, dicens: *Fiat voluntas tua, sicut in cælo, & in terra.* In quibus verbis totius nostræ salutis summa continetur, quæ in hoc constituitur, vt nimirum natura nostra peruersa reformetur, & nos ab inordinatis & bestialibus appetitibus per legem Dei abstracti, perfectè ipsius obtemperemus mandatis. facientes ea quæ præcipit, & abstinentes ab ijs à quibus nos prohibet: potissimum autem, vt sua quisque sorte contentus sit, siue diues fuerit, an pauper, prælatus an subditus, sanus an infirmus, aut in quocunq; vitæ statu fuerit à Deo cõstitutus. Atq; hæc omnia fieri oportet eadẽ resignatione, eadẽ prõptitudine & animi alacritate qua oēs sancti & spiritus immaculati in cælis faciunt, qui diuino cõspectui semper affantes, eiusq; beatissima præsentia fruẽtes, volũt hoc q; Deus vult, nec in minimo sanctissima ipsius mandata transgrediuntur. Procurandum ergò nobis est vt voluntatẽ habeamus talẽ, qualẽ nos habere Deus desiderat. Nã, sicut ait S. Anselmus, non est voluntas quæ iusta sit, nisi

Lib. de libero arbitrio.

nisi illa quæ vult id quod Deus vult vt velit. Vnde sequitur, hominem non obligatū ad velle omne id, quod Deus vult, sed ad velle omne id quod Deus vult vt velit. Filius, inquit S. Augustinus, obligatus est desiderare vt Pater viuat, & Deus vult vt ita velit, & licet ob alium respectum idem Deus velit, vt Pater moriatur. Cuius rei causa hæc est, videlicet, quod voluntas Dei regula non sit voluntatis hominis, qui creatura dicitur libera & prædita ratione, nisi quatenus ei Deus proponit hoc quod vult vt faciat, vel omittat. Simili quoque modo nec subditus obligatus est suam cum superioris sui conformare voluntatem, nisi fortasse eandem subdito declarauerit. Igitur quando cunque beneplacitum suum nobis manifestat Deus, simpliciter absque vlla tergiversatione eidem obedire debemus, volentes id quod vult vt velimus, & nolentes quod non vult vt velimus, quia in hoc, vt supradiximus, tota nostra salus, tota que consistit perfectio, per hoc anima Deo tanquam vltimo suo fini vnitur atque coniungitur, vt semetipsam abnegando diuinam perficiat voluntatem.

S. Catharina Senensis, in Dialogo quodam de absoluta Christiana perfectione

E 7/ inter:

In Enchir.
cap. 101.

no DE TRIBVLATIONE

inter cætera testatur; Christum Domi-
num dilectissimum sponsum suum se do-
cuisse, vt angustum habitaculum sibi cõ-
strueret, (diuinam voluntatem intellige-
bat) seque ibi contineret, & perpetuò ha-
bitaret, nec vnquam vel oculum, vel pe-
dem, vel manū inde efferret, sed iugiter
insideret illud, quemadmodum apes al-
uearium, vel potius margaritæ aliquam
corallam. Nam & si hoc habitaculum
initio videretur angustum, postmodum
tamen satis appareret spatiosum, nimi-
rum in quo manendo, ambularet in mā-
sionibus æternis, & breui tempore ea cõ-
sequeretur, quæ sine eo impossibile foret
vel longissimo tempore adipisci.

Hæc nostræ salutis & perfectionis
summa, in charitate potissimum posita
est, ex qua veluti ex radice totalis exur-
git & succrescit subiectio & renuntiatio
volūtatis propriæ in beneplacitum

Dei, thesaurum scilicet bono-
rum & meritorum inæ-
stimabilem.

(113)

CA-

*QUOMODO HOMO MERERI POSSIT
 si apud Deum per tribulationes contra
 voluntatem superuenientes.*

Interrogaret fortassè quispiam me:
 placetne Deo hoc, quòd præter volū-
 tatem suam homo patitur, cū nec pecca-
 tum, nec virtus, aut meritum quicquā re-
 putetur, nisi fuerit voluntarium? Respon-
 deo, non quidem peccatū aut meritum.
 censerī, quod non ex deliberata proces-
 serit voluntate; nihilominus tamen tan-
 tam esse Dei bonitatem, vt ipsius subue-
 niente gratia, ex necessitate homo ope-
 retur virtutem, & quod antea sine volun-
 tate erat & absq; merito, efficiatur volun-
 tarium & maximè meritorium. Nam sic-
 ut is qui ingenti exorta tempestate, in
 mari periclitatur, vt præsentissimū mor-
 tis euadat periculum, merces omnes &
 quicquid bonorum nauis continet, ma-
 rinis fluctibus tradit deuorandum; quod
 etsi illibenter faciat, attamen alterutrum
 necessarium esse perspiciens, vt nimirum
 vel bonorum, vel vitæ iacturam faciat,
 mauiult perdere bona, quàm vitam, &
 quia hac nihil charius possidet,
 idcirco voluntariè diuitias oēs proijcit.

in mar-

112 DE TRIBVLATIONE

in mare quas haudita facile abijceret, si has vitæ angustias euasisset.

Eodem modo & nos faciamus necessesse est, qui enim ex debilitate, imò ex discordia & tepore nimio nos ipsos ad maiorem Dei gloriam & honorem spontè tribulationibus exponere detrectamus, saltem ægritudines, miserias, aduersitates, vel alias quascunque molestias à Deo nobis immittas, equanimiter toleremus, vt volentes hoc quod Deus vult, eidem nos ipsos offeramus, per veram atq; perfectam propriæ voluntatis resignatione. Hinc Gerson S. Tob plus asserit meruisse, quòd illatam sibi à Sathana iniuriam patienter sustinuerit, quàm si ex voluntate libera omnem suam substantiam pauperibus erogasset; quia maiori præmio digni sumus, si ærumnas superuenientes sine querela & murmure, sine diuinorum iudiciorum reprehensione, & absque odio proximi æquo animo sufferamus, quàm si disciplinis, ieiunijs, vigilijs, alijsque molestijs carnè nostrā maceremus. Neque enim S. Iob expetiuit, vt filijs priuatus, bonis omnibus exutus, infirmitate & vlcere pessimo percuteretur in corpore, sed vltro à Sathana inquisitus & afflictus est, qui tamen hanc sibi tribulationem à Deo irrogari non sine paruo fructure.

Iob. 1. 2.

Etarecognouit. Nec corporalem sibi Tobias procurauit cæcitatem, sed sicut ait Scriptura: *Contigit, et quadam die fatigatus à sepultura, ueniens in domum suam, iactasset se iuxta parietem, et obdormisset: et ex nido hirundinum dormienti illi calida sterora incidere super oculos eius, fieretque cæcus.* Nec seipsum Ismaëlitis vendidit Ioseph, aut uoluntariè carcerem ingressus est: multò minus de persecutione Saulis gaudebat Dauid, nec magis lætabatur in maledictione Semei: at viri isti haud aliundè quàm à Deo calamitates suas prouenire considerantes, eidem seipfos perfectè conformârunt, non aliud uolentes, quàm quod uolebat Deus.

Est quando tribulationes inueniuntur à nobis, est quando nos inuenimur ab illis; sed siue ipsæ à nobis, siue nos ab ipsis quæsitæ & inuentæ fuerimus, in idem recidit, refugium nostrum Deus, tota que spes, fiducia, & consolatio nostra, diuina est uoluntas & prouidentia. Vnde ait Propheta: *Tribulationem & dolorem inueni: & nomen Domini inuocaui.* Et iterum: *Tribulatio & angustia inuenerunt me: mandata tua meditatio mea est.* Quemadmodum enim ciuilitati, bonisq; moribus aduersatur, ad quamlibet offensam contrahe-
re uultum & irasci, & tantò magis, quanto per-

Thob. 2..

Gen. 37.

et 39. cap..

1. Reg. 16.

2. Reg. 16..

Psal. 114..

Psal. 118..

114 DE TRIBVLATIONE

to persona dignior à qua iniuria afficimur, sic quoque absurdissimum est, nolle recipere ea quæ Deus nobis immittit, siue bona illa fuerint, siue mala.

Si famulus quispiam à Domino aliquo, vt sibi seruiat requisitus, eidem famulari recuset; postmodum autem, cum iam fortunæ vela murata fuerint, & in paupertatem inciderit, vltro se in eius seruitium ingerat, & famulari ipsi humiliter deposcat, absque dubio Dominus superbiæ illius memor, nec iam supplicem agnoscet seruum, qui se prius habere noluit Dominum.

Hæc sibi inuicem homines faciunt: non ita nobiscum agit Deus, vnicus & supremus ille cœli ac terræ Dominus, nõ ita inquam agit, qui humanissimè omnes ad se venientes excipit, qui adeo etiam bonus, adeoque benignus & misericors est, vt quamuis sæpissimè ab ipso inuitati, venire neglexerimus, oblationes etiam & dona nobis promissa contempserimus; si tamen vel saltem necessitate compulsi reuertamur, & ab eodem suscipi rogemus, occurrat nobis, expansisque brachijs miseros amplectatur, nullius iniuriæ, nullius memor despectus.

Atque hoc modo meritorium ac voluntæ

LIBER PRIMVS. m

untarium efficitur id quod per se voluntarium non est. Et licet sensualitas atque imbecillitas naturæ nostræ eidem repugnet, nec non & dolorem aliquem inde percipiat, & euadendi media quærat, non tamen propterea desperemus, existimantes nos oleum & operam perdidisse, sed inclinationem istam naturalem æquitatis ratione & voluntate libera debellare, fragilitatemque nostram per Spiritum sanctum, & veram voluntatis propriæ resignationem atque subiectionem, corroborare studeamus. Hanc enim solam respicit ac remunerat Deus, qui tantò magis illustrat victoriam, quântò difficiliorem viderit esse pugnam.

CAPVT XVI.

DE REMEDIIS PARTICVLARIBUS
quibus in tribulationibus particularibus vtendum est.

Remedia superioribus capitibus allata, ad mitigandas atque alleuiandas afflictiones indies nobis superuenientes, generalia sunt, & in quouis tribulationum genere vtilia ac necessaria, ita vt si benè illis vti nouerimus, integrè & perfectè nos consolentur, gemitusque
nostros

116 DE TRIBVLATIONE

nostros in gaudium conuertant. Sed præter hæc generalia sunt alia quædam remedia particularia, quibus tanquam medicinis proprijs contra singulares quædam infirmitates vtamur, quæ si certo tempore applicitæ fuerint maximam curandi vim habent atque virtutem. De alijs quibus tantum breuissimè agemus, quæ superfuerint alijs relinquemus, qui de ijsdem latius scripserunt.

Sunt quibus paupertas nimium molesta & intolerabilis est, illis potissimum qui vel diuites fuerunt, & casu atque ex infortunio quodam egestatem incurunt; vel qui vxores ac liberos, & multam familiam possidentes, alimenta, aliaque ad sustentationem eorundem necessaria non habent. Hi tantò grauius inopiam suam sustinent, quantò alios non meliores se diuitijs rebusque temporalibus magis abundare, & possessiones ac prædia sua dilapidare conspexerint.

Istis ergò & similibus considerandum est, quòd etsi paupertas coram hominibus contemptibilis appareat, in oculis tamen Domini acceptabilis atque laudabilis sit, & totius mundi opibus longè præferatur. Vnigenitus enim Dei Filius, Rex gloriæ, & princeps ac Dominus vniuersæ creaturæ, in carne veniens, spretis diuitijs,

uitijs, extremam elegit paupertatem; nasci siquidem in stabulo, & mori in cruce voluit, nec tantum possedit in terris, vbi vel viuus caput suum reclinare, vel mortuus sepeliri potuisset.

Quare cum ditissimus omnium, adeoque ipse fons & scaturigo diuitiarum, extremam amoris nostri causa pauperiem pati dignatus sit, id ipsum certum iudiciū est, egestatem non solum non contemnendam, verum multò magis semitam esse rectam ad obtinendum incomparabilem cælestis gloriæ thesaurum, quem nos adepturos speramus: ac propterea Dominus in Euangelio pauperes beatos prædicat, dicens: *Beati pauperes: quia vestrum est regnum Dei.* *Luc 6.* Conuersus autem ad diuites ait: *Vae vobis diuitibus, quia habetis consolationem vestram.* Et per Psalmistam: *Oculi eius in pauperem respiciunt: palpebræ eius interrogant filios hominum.* *Psal. 10.* Et S. Iacobus inquit: *Deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide, & heredes regni quod repromisit Deus diligentibus se.* *Cap. 2.*

Consideret itaque homo penuria oppressus, quod licet diuitiæ similitudinem rosæ præ se ferre videantur; reuera tamē in effectu non aliud sint, quàm spinæ pungentes & affligentes cor hominis desiderio acquirendi, & timore perdendi vix maxi-

118 DE TRIBVLATIONE

Luc. 8.

maximo labore acquisitas, sicut de iisdem Saluator in Euangelio loquitur: ideoque S. Bernardus, Diuitiarum, inquit, amor infatiabilis, longè amplius desiderio torquet animam, quàm refrigeret usu suæ: utpote quarum acquisitio laboris, possessio timoris, amissio plena doloris inuenitur. Et alibi: Beatus qui post illa non abiit, quæ possessa onerant, amata inquinant, amissa cruciant: Igitur ne melius est contemnere cum honore id, quod perdere debemus cum dolore?

1. Tim. 6.

Præter has tribulationes & angustias, alia quoque damna & pericula diuitiæ creant, de quibus sic ait Apostolus Paulus: *Qui volunt diuites fieri, incidunt in temptationem & laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas; quam quidam appetentes errauerunt à fide: Unde paulò post idem Apostolus discipulum suum Timotheum adhortatur dicens: Diuitibus huius sæculi præcipe non sublimari sapere, neque sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo viuo, qui præstat nobis omnia abundè ad fruendum. Et propheta Dauid*

Psal. 61.

Nolite sperare in equitate, & rapinas nolite concupiscere: diuitiæ si affluant, nolite conponere.

Adhuc

LIBER PRIMVS. 115

Adhæc etiam diligenter aduertat & cogitet sanctissimos quosq; viros fuisse pauperrimos; quamuis enim nonnulli eorum ditissimi fuerint, tamen parentes, cognatos, domos & agros, & quicquid bonorum possidebant, reliquerunt, vt à periculis & molestijs omnibus liberati facilius sibi lucrifacerent Christū. Quinetiam Ethnicorū quidam, quò cōmodius philosophiæ studio vacare possent, diuitias in mare proiecerunt. Denique perpendat, quòd nec per cupiditatem ditari, nec per tristitiā de inopia conceptam ab egestate liberari possit, sed per eandē potius impatientiæ malū ingrauescat: quia, vt ait Cassianus, grande est infortunium, sustinere paupertatis incōmoda, & perdere nostra culpa fructus & thesauros quos per eam acquirere possemus.

Lib. 7. de renuntiatō

Ad extremum meminerit se aliquandò, & fortassè citius quàm opinetur, moriturum, & nudum reuersurum in terram de qua sumptus est; recordetur etiam, quòd tantò minorem in hora mortis fuguram & dolorem habiturus, tantoque minorem Deo rationem redditurus sit, quantò minus possederit. quinimò se cū medico Lazaro ab Angelis in sinū Abrahamæ ob paciēter toleratā inopiam nouerit deportandum, qui si maiori prosperitate

Luce 16.

ytete

uteretur, à dæmonibus fortassis cum di-
uite Epulone in infernum deferendus ef-
set. Quòd si diuitijs quis abundauerit,
& casu, non ita fauente sibi fortuna, in
paupertatem inciderit, quisquis ille fate-
rit, non idcirco animum despondeat, sed
oculis cordis ac corporis ad Christum
directis, cõtempletur quomodo ipse qui
erat ditissimus, pauperrimus factus sit,
vt nos miseros ditaret, & singulare no-
bis paupertatis commendaret exemplum,
dicatque cum S. Iob: *Domini dedit, Do-
minus abstulit: sicut Domino placuit, ita fa-
ctum est: sit nomen Domini benedictum.*

Iob 1.

*Homo di-
ues 4. habet
inimicos.*

Gratias ergò & laudes omnipotentem
Deo maximas referat, quod ipsū ab ho-
ste crudelissimo liberauerit, à quo debe-
lari ac deuastari sæpè consuevit. Nam
præter tres illos domesticos insidiatores
diabolum scilicet, mundum, & carnem
est alius quidam diuitibus proprius, pe-
culiaris, & ceteris omnibus crudelior in-
micus, qui eos infestare & impugnan-
non desinit, nempe ipsæ opes, quarum
dulatione & vana spe homo deceptus,
grauissima cornuit peccata, nō sine ma-
mo animæ suæ detrimento. Hinc ait Sp-
ritus sanctus: *Si diues fueris, non eris in-
munitis à delicto.*

Eccles. 11.

Et D. Augustinus alibi cupiditate

illam diuitiarum suis depingens coloribus, inter cætera dicit, Quod nec Deum reueatur, nec homines respiciat, nec patris rationem habeat, nec matrem agnoscat, nec fratribus morem gerat, nec amicis fidem seruet; sed viduas opprimat, pupillos exhauriat, liberos in seruitutem redigat, falsum testimonium dicat, defunctorum bonis se ingerat, quasi ipsa nunquam esset moritura. Et deinde adiungit: O quanta dementia est, quanta inconsideratio, imò quanta obduratio, & quanta cæcitas est, cupere aliquem vitam deperdere, & mortem lucrari, pecuniam consequi, & cœlū amittere? O quàm pauci recordantur preclari illius dicti S. Iob: *Dives cum dormierit, nihil secum auferet: aperiet oculos suos, & nihil inueniet.* Nam licet contra vsū & consuetudinem hominum sit, apertis oculis dormire, eum eosdem vt dormiamus claudere, & euigilantes aperire solemus; non tamen frustra diuitem apertis oculis dormire asserit D. Iob, quia, sicut ait B. Gregorius, quādo corpus obdormiscit in morte, tunc anima euigilat in vera cognitione, tunc nihil esse conspicit, quod tenebat, omnes res huius mundi non esse aliud quàm repræsentationem & figuram vanam, Deumque

Iob 28.

Lib. 8. mor. cap. 10.

F maxi-

maximam ijs præstare gratiam, quibus quod pot
in hac vita laqueos & impedimenta sub one prom
trahit diuitiarum. Domi

Nec contristetur aut desperet, si c
familiam multa alenda sit, nec habeat vni
eamdem sustentet, sed confidat in Deum
qui enim præter meritum ipsum creauit
& capacem fecit regni cœlestis, qui in
demptionem & salutem eius preciosissi
mum sanguinem suum effudit, qui volu
eres cœli, pisces maris, & reptilia terra
pascit, idem quoque prouidebit, ne quic
quam illi desit eorum, quæ ad honestat
filiorum cæterorumque domesticorum
educationem & sustentationem neces
saria sunt; qui enim dedit familiam, ip
dabit & panem, sic enim in Euange
loquitur Christus: *Nolite solliciti esse, &
centes, Quid manducabimus, aut quid bibi
mus, aut quo operiemur? hac enim omni
gentes inquirunt. Scit enim pater vester qu
his omnibus indigetis.*

Matth. 6.

Quòd autem non ilicò nobis De
inuocatus succurrat, vel diffidentia
stræ causa est, vel quia fiduciam & fide
nostram probare & augmentare vult,
ut ait Apostolus: *Tentatio vos non app
hendat, nisi humana, fidelis autem De
est, qui non patietur vos tentari supra*

1. Cor. 10.

quod potestis . sed faciet etiam cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere . Ideoq; Dominus ac Saluator noster oneratos omnes ad se inuitat dicens : *Venite ad me. Matth. 11.* omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite iugum meum super vos, & discite à me quia mitis sum & humilis corde: et inuenietis requiẽ animabus vestris. Iugum enim meum suauẽ est, & onus meum leue. Quã bene Dominus onus suũ iugũ appellat, in quo duos simul laborare cõuenit, Deum scilicet & hominem . Nam quia homo solus oneri impar est, idcirco laboranti & iam colla iugo submittenti continuò adest Deus, diuinum ei subministrans auxilium, vt cum Apostolo dicat: *Gratia Dei sum id quod sum : & gratia t. Corint. 15* eius in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboraui: non ego autem, sed gratia Dei mecum.

Similiter planè, honesta, sed à parentibus & amicis derelicta, ac necessitate oppressa virgo faciet. Hæc enim quando præ nimia paupertate seipsam vix panis sicco sustentare potest, vel iam ita afflictæ à diabolo suggeritur vt castitatem suam pretio postponat, ad Christum nudum in cruce pendentem confugiat necesse est, viriliterq; fortissimos lapidum

F 2

ictus

ictus sustineat, & tanquam Susanna a
 rapudicitiae impugnantibus strenue
 sistat, & ardentissimam potius cum
 bus pueris ingrediatur fornacem, flammis
 misque egestatis & inopiae se combu-
 patiatur, quam libidinosi consentiant
 matoribus. Nec dubium quin Deus
 sicut & ceteros, conseruaturus ac con-
 laturus sit, vt in medio ignis non
 tur. Quod si Deus eam vsque ad morte
 decertare voluerit, omnino se beatam
 felicem predicet, quae & pro Christo
 xi, & de superata libidine martyrij
 obtinere meretur.

CAPVT XVII.

QVOD AGENDVM SIT SI
*firmitate aliqua vel amicorum
 morte affligamur.*

Ecd. 30.

QVandoquidem manifestè satis
 opinor, declarauimus, quid
 paupertate oppressi agere debeamus,
 cessarium fuerit iam indagare quid faci-
 dum sit, si quando in dolores & mor-
 varios inciderimus. Sapiens ait: *Salu-
 mine in sanctitate iustitiae, & melior est
 omni auro & argento: & corpus validius
 quam census immensus. Non est census
 census salutis corporis: & non est obli-*

fanna al
 strenuē
 us cum
 cem, fl
 se comb
 onsentia
 iDeusea
 is ac com
 non a
 ad morte
 e beatam
 Christom
 tyrij pat

mentum super cordis gaudium. Homo cum
 sanus est, parui facit valetudinem suam:
 verum si ab infirmitate aliqua arripiatur,
 continuo amissam deplorat sanitatē, &
 illius gaudium conuertitur in lamentū.
 Aegritudo molesta & grauis est, quia
 priuat nos sanitate, thesauro omniū di-
 uitiarum preciosissimo: quæ quantò diu-
 tius dirauerit, & difficilior, ac doloribus
 magis plena fuerit, tantò magis Dei gra-
 tia nobis opus est, vt eam patienter tole-
 remus, quod hoc vel simili modo fieri
 poterit.

II.
 T S I I
 orum

Primò consideret infirmus, Deum pa-
 trem & creatorem omnium: hos sibi im-
 mittere dolores, non ad voluptatem, quā
 Deus inde capiat, sed ad correctionem
 suam, vt ab amore terrestrium, & a carna-
 libus desiderijs abstractus, meminerit
 mundum hunc non esse patriam, sed lo-
 cum exilij & proscriptionis suæ: nec ma-
 num percutientem, sed voluntatem &
 paternum Dei attendat affectum, qui e-
 um corripit & castigat: Deus enim, inquit
 S. Bernardus, præsciens quosdam pecca-
 re posse, in salutem flagellat eos infirmi-
 tate corporis, ne peccent: vt eis vtilius
 sit frangi languoribus ad salutem, quàm
 remanere incolumes ad damnationem.
 Est perniciofa sanitas, quæ ad inobedi-

*De inter-
 domo c. 46.*

entiam ducit: est & salubris infirmitas
quæ per diuinam correptionem mente
à duritia frangit & humiliat. Nec
causa perniciosam sanitatem, & sa-
brem afferit infirmitatem, quia sunt
nulli adeò contumaces & immorige-
ntes, vt non nisi doloribus & tribulationibus
grauissimis domentur ac corrige-
tur.

Deinde agnoscat & intelligat Deum
ingentem sibi præstare gratiam, si immo-
tum à quo frequenter impugnari solent
armis viribusque expoliet: nam dubium
non est, quin valetudo prospera cadit
aduersa verò resurgendi præbeat occa-
sionem, dicit enim Propheta: *Mul-
tæ sunt infirmitates eorum: postea acce-
rauerunt. nec immeritò: reuera enim
firmitates purgant, illuminant, & cor-
borant animam præ cunctis tribula-
tionibus nobis superuenientibus.*

Præterea diligenter perpendat ma-
gnum & admirabilem ægritudinis fructum,
quem percipit quando infirmitatem suam
patienter de manu Dei susceptam, eidem
pœnitentiæ & satisfactionis loco offert pro
peccatis suis, pro quibus necessariò vel in
hac vita voluntaria quadam vindicta &
punitio desumpta satisfacere, vel postmodum

Psal. 15:

gnas in purgatorio pœnas luere debet. Verum quia fœciores, desidiosî, & carnalibus nimium dediti sumus voluptatibus; ideò Deus ex singulari quadam providentia agritudines & molestias varias nobis immittit, vt æquanimiter eas perferentes, ex necessitate operemur virtutem, & coacti persoluamus, id, quod alioquin voluntariè nobis solvendum foret: nam Deus adeò bonus & misericors est, vt pœnas etiam non voluntarias, patienter tamen toleratas non minus acceptet, quàm si ex libera voluntate susceptas eidem obuliffemus.

Legimus de Sancto quodam, quorandis infirmari solito, quòd cum quodam tempore præter expectationem à consueta agritudine præservatus fuisset, supra modum, quasi iam à Deo proiectus, & derelictus esset, doluerit, ideoque suppliciter eum deprecatus sit, vt pristinam sibi restitueret infirmitatem.

S. Aegidius ex inopinato sagitta percussus, sciens virtutem in infirmitate perfici, Dominum exoravit, ne quamdiu viveret vulnus hoc sanaretur, vt nimirum per dolorem illum externum carnales voluptates reprimere, & internis animæ vulneribus posset mederi.

*Ex historia
Lombartica*

F 4

Cum

*Ex eadem
historia.*

Cum S. Petronella principis Apostolorum Petri filia, ex voluntate patris febribus laboraret, discubentibus apud eum discipulis, dixit ad eum Titus. Cur omnes à te sanentur infirmi, cur Petronellam iacere permittis? Cui Petronella respondit. Quia sic ei expedit. Veruntamen ne putatis impossibilitatem sanitatis eius meis sermonibus excusari, Petronella surgit velocius, & ministra nobis, & continuo sanata surrexit, ac ministrauit illis. Completo autem ministerio dixit ei Petronella. Redi ad lectum tuum, statimque reuersa est, & sicuti prius febribus laborare cepit.

Anton. 3.

part. hist. t.

23. ca. 4. §.

10.

Inter cætera miracula à S. Dominico perpetrata, legimus, Romæ matronam fuisse, quæ eidem confiteri, & de manibus eius Domini corporis & sanguinis sacramentum suscipere consueuerat. Hac cum incurabili morbo affligeretur, (vbera enim eius patefacta maxima vermium multitudine scaturiebant) Dominicus melius misertus, rogabat, vt vnum aliquod vermium istorum sibi porrigeret: quod cum aliquamdiu præ verecundia faceret renuisset, tandem precibus eius acquiescens, ingentem illi & nigro capite deformem porrexit, hac conditione, vt eundem sibi restitueret. Cū ergo S. Dominicus ver-

mem

mem hunc visu horribilem manibus at-
 tractaret, ac diligentius intueretur, ecce
 vermis in lapidem preciosissimum con-
 uertitur. Obstupefacta & attonita mulier
 ob miraculi istius insolentiā, cum lachry-
 mis eum sibi reddi petijt. Commotus la-
 chrymis Dominicus restituit matronæ,
 quod ab eadē acceperat, nō in vermibus sed
 margaritæ specie; quam eū in eum vnde
 desumpserat locum reposuisset, rursus eā
 in vermem priorem mutatā sensit. Post-
 quam verò Deus huiusce mulieris fidem
 iam satis explorasset, per intercessionem
 S. Dominici pristinae eam restituit sanita-
 ti. Quo sanè exemplo non aliud decla-
 ratur, quā quòd omnibus infirmitates,
 vel alias quascunq̃ calamitates & mi-
 serias patienter sustinentibus vermes in
 gemmas, & pœnas ac tribulationes in
 gaudium & consolationem conuertantur.

Et non in campo solūm aut aperto
 Marte, sed & intra domesticos parietes
 verus Christi athleta pugnare, nec tan-
 tum à tyrāno & hoste crudeli infectatus,
 profundere sanguinem; verū meriam in
 lecto decumbens, grauissimis à Deo pœ-
 nis & doloribus afflictus, exerere vires,
 & generosam animi sui constantiam o-
 stendere debet, vt voluntarium sine san-
 guinis effusione, pro Christi amore sub-

180 DE TRIBVLATIONE
iens martyrium celestis beatitudinis
mum, & coronam martyribus debitam
consequatur.

Ante omnia autem quam potest di-
gentissimè perpendat, quomodo vnige-
nitus Dei Filius æqualis & consubstan-
tialis Patri, in carne de purissimis sacra-
tissimæ virginis Mariæ visceribus assump-
pta, solius amoris nostri causa, cruci affi-
xus, adeoque crudeliter flagellatus sit,
vt à planta pedis vsque ad verticem capitis
non fuerit in eo sanitas. Vnde non
immeritò *virum dolorum & scientem
firmitatem*, ipsum Isaias Propheta appella-
bat: *Verè enim languores nostros ipse tulit
& dolores nostros ipse portauit: & nos pac-
uimus eum quasi leprosum & percussum à Deo
& humiliatum. Ipse autem vulneratus est
propter iniquitates nostras, attritus est pro-
pter scelera nostra: disciplina pacis nostra
super eum, & liuore eius sanati sumus.*

Isai. 53

Quòd si ex parentum, mariti, vxoris
vel filiorum, aut alterius cuiuslibet ani-
corum morte processerit tribulatio, con-
solatio & fiducia nostra Deus sit. Con-
siderantes enim, quod qui dederit, idem
quoque eos nobis abstulerit, cognosce-
mus melius esse laudare & glorificare
Deum p̄ diebus quib⁹ familiariter illis vi-
sumus

simus, quam conturbari & conqueri, quod iidem nobis sublatis sint, præsertim cum ipse vniuersorum Dominus, velimus nolimus, absque vlla iniuria nobiscum iuxta voluntatem & beneplacitum suum agere possit. Et si is qui tantoperè desitetur, in vera Dei agnitione, & veræ fidei confessione, sacrosanctis Ecclesiæ Sacramentis munitus obdormierit, certò speremus ipsum iam frui, vel saltem breui perenni gloria, & beatissima Dei præsentia fruiturum, & eidem potius de felicitate adepta congratulemur & collemur, quàm de solitudine nostra, amico fidelissimo orbat, contristemur: nam verus amor non tam se vel suam, quàm amici quærit ac respicit utilitatem. Quapropter magnæ imprudentiæ & stulti ac frigidi amoris indicium est, si huius vitæ misérias attendentes, de felici amici liberatione & perpetua eius consolatione ac requie doleamus.

Adhæc etiam taliter afflictis recorde-
mur nos breui & fortassè citius quàm ex *Cap. 7.*
istimemus, amicum defunctum secutu-
ros, ac propterea non molestè feramus,
quod aliquantulum ad patriam supernā
nos præcesserit; sed ita nos, omniaque
nostra præparemus, disponamus, ac diri-
gamus, vt per eandem viam & semitam

incedentes, diu optatum quandoque attingamus portum, & charissimo nostro amico tandem associemur.

Enimvero si dolor alio remedio superari omnino nequierit, tandem ratione & æquitate vincendus ac moderandus est,

2. Reg. 12.

quemadmodum à Dauide factum sacra testantur litteræ; vt vulnera, quibus tempus mederi solebat, saltem per obedientiam & prudentiam christianam curentur, perfecteque nos voluntati & beneplacito Dei ac Domini nostri conformemus,

Ioan. 11.

qui super Lazarum mortuum lachrymatus est, ad manifestandam humanæ naturæ fragilitatem. Hinc consolatur

Luce 7.

viduam, cuius vnicus filius defunctus esse ferebatur, præcepit ei ne desleret mortuum, quem statim receptura esset viuum.

1. Thes. 4.

Eiusdem planè nos admonet D. Paulus, cum ait: *Nolumus vos ignorare fratres de dormientibus, vt non contristemini, sicut ceteri qui spem non habent. Si enim credimus quod Iesus mortuus est & resurrexit: ita & Deus qui dormierunt per Iesum, adducet cum eo.*

Lib. de mortal. 5. 6.

S. Episcopus & martyr Cyprianus, in eo quem de mortalitate cōscripsit libro, inter cætera ait: *Nobis quoque ipsis minimis & extremis, quotiens reuelatum est, quàm frequenter atque manifestè de*

Dei

Dei dignatione præceptum est, ut contesteret assidue, & publicè prædicarent, fratres nostros non esse lugendos accersitione dominica de sæculo liberatos, cum sciamus non eos amitti, sed præmitti, recedentes præcedere, ut proficiscentes & nauigantes desiderari eos debere, non plangi: nec accipiendas esse hinc atras vestes, quando illi ibi indumenta alba iam sumpserint: occasionem dandam non esse gentibus, ut nos meritò ac iure reprehendant, quòd quos viuere apud Deum dicimus, ut extinctos & perditos lugeamus, & fidem quam voce & sermone depromimus, cordis & pectoris testimonio reprobemus.

Denique si tristitia nostra non tam ex obitu amici, quàm ex metu & timore mortis propriæ proueniat, (quando quidem nihil morte terribilius homini accidere potest; non tantum omnium supradictorum; sed & illius meminisse oportebit, quod in eodem de mortalitate libro D. Cyprianus refert, dicens. *Cap. 7.* quidam de collegis & confacerdotibus nostris iam infirmitate defessus, & de appropinquante morte sollicitus comitum sibi precaretur, astitit deprecanti & iam penè morienti iuuenis honore & maiestate venerabilis, statu excelsus,

E 7. & ma-

154 DE TRIBVLATIONE

& maiestate venerabilis, statu excellenti,
& clarus aspectu, & quem assistentem sibi
vix posset humanus aspectus oculis
carnalibus intueri, nisi quod talem videre
iam poterat de sæculo recessurus. At
que ille non sine quadam animi & vocis
indignatione infremuit, & dixit. Pati
metis, exire non vultis, quid faciam vobis?
Increpantis vox est & monentis, qui
de persecutione sollicitus, de accensione
securis, nõ cõsentit ad præsens desiderium,
sed consulit in futurum. Audiuit frater
ster & collega moriturus, quod cæterus
diceret. Nam qui moriturus audiuit, et
hoc audiuit, vt diceret: audiuit non sibi
ille, sed nobis.

CAPVT XVIII.

*QVA RATIONE CONSOLARI
se debeant coniuges nullas proles
habentes.*

NEquaquam Matrimonio iuncti
prætereundi sunt, sed illis etiam
sicut & cæteris remedia quædam proponenda,
quibus se in angustijs & tribulationibus
suis haud paruis & infrequentibus cõsolentur.
Ac primò quidem de feminis pauca dicemus,
de illis potissimum quæ natura steriles
benedictione & fructu

flu ventris sui se priuatas sentientes, nō parum contristantur.

Desiderium habendi proles, in coniugibus naturale & vehemens est, præsertim in mulieribus. Hinc Rachel vxor Patriarchæ Iacob, cernens quòd infœcunda esset, inuidit sorori suæ Liæ fœcunditatem, & præ dolore nimio penè mortua, ait marito suo: *Da mihi liberos, alioquin moriar. Cui iratus respondit Iacob, Num pro Deo ego sum, qui priuauit te fructu ventris tui.* Eundem planè affectum in Anna Samuelis matre animaduertimus: cū enim ipsa se sterilem cognosceret, hinc inde quasi desolata, mœrore ac tristitia plena discurrebat. Quin & hoc certissimum affectionis & desiderij istius vehementissimi argumentum est, quòd aimirum aliquæ mulieres ita filiorum cupidæ sunt, vt frequenter faciant ea, quæ non conueniunt, & quæ non sine maximo vitæ sanitatisque detrimento, & conscientia scrupulo facere possunt.

Optarem ego vt quotquot his vel similibus angustijs & sollicitudinibus macerantur, ante omnia diligēter cōsiderarēt, neminem præterquam solum Deum donare liberos, & sine ipso nec maritū, nec medicū, aut medicinā, vel aliud quæ
lecun-

Gen. 30.

1. Reg. 1.

le cuiusque remedium cuiquam essentia
 destituito suum esse tribuere, vel corpus
 humanum in vtero matris formare, ne-
 dum animam rationalem ex nihilo crea-
 tam eidem infundere posse. Quod cum
 ita sit, conuenit vt mulier christiana co-
 formet & accommodet se beneplacito
 Dei, libenterque suscipiat quicquid lar-
 gitus fuerit, nec conturbetur, aut volun-
 tate sua ad aliud appetendum feratur,
 quod non ipse concesserit. nam sicut ait
 I. Cor. 12. Apostolus, Deus *diuidit singulis prout
 vult.*

Secundò cogitet mulier in foetando
 hoc ipsum quod pœnam arbitratur, sin-
 gularem fortasse Dei esse gratiam sibi
 præ reliquis præstitam; sola enim & ne-
 da hac sollicitudine ab innumeris alijs
 grauioribus curis, molestijs, & anxietati-
 bus liberatur, vtpotè à doloribus & pe-
 riculis, quibus prægnantes & parturien-
 tes subiectæ sunt, quæ adeò etiam ma-
 gna & grauiora esse perhibentur, vt quæ
 ta sint non nisi expertæ sciant. Iam vero
 puero in lucem edito, quis angustias &
 labores, quis dolores & metus generati-
 cis eius recensabit? quæ maior sollicitu-
 do dici aut excogitari poterit, quàm ea
 quæ est matris illius, ne scilicet filio suo
 malum aliquod accidat, ne insolecat,

aut seductus & perditis ac desperatis afflo-
 ciatus, mala morte pereat? Et quis pater
 aut mater innumeris non premitur cu-
 ris? Nam si puer adhuc paruulus sit, per-
 petuo de eius educatione parentes angū-
 tur: si grandiusculus, iam de fideli recto-
 re & magistro solliciti sunt; quòd si im-
 morigerus & inobediens sit, continuo
 & incredibili mœrore consumuntur: si
 contra humilis, mansuetus, & modestus.
 parentibus obsecundet, iam non sine in-
 genti tristitia illius timēt & verentur in-
 teritum. Quid multa? quis non dolor pa-
 rentes inuadit, quando eos quos genuerunt,
 gibbosos, claudos, cæcos, surdos,
 vel mutos contemplantur, quemadmo-
 dum indies, presertim Principum & Ma-
 gnatum filijs contingere videmus. Ni-
 hil hîc de curis, & anxietatibus, nihil de
 periculis cum educatione, conseruatione,
 ac despōsatione filiarum coniunctis
 dicam. quid enim si earum plures, paren-
 tes verò pauperiores fuerint? an quicquã
 hæc pœna durius, an quicquam intolera-
 bilius? O quàm proborum liberorum ra-
 rus est numerus, quàm pauci reperiun-
 tur, qui solatium sint & vnicum leuamen
 parentum? Heu miserum mortalium ge-
 nus, quàm multi nascentes ingenti gau-
 dio, morientes autem luctu maximo pa-
 rentes,

rentes,

138. DE TRIBVLATIONE

rentes suos afficiunt: quàm multi in reip-
 perniciem & ruinam, in familiæ suæ de-
 decus & ignominiã, in propriam perdi-
 tionem, & aliorum destructionem gene-
 rantur? Ergo netales beatæ censende
 matres, quarum lætitia in gemitum, &
 gaudium conuertitur in lamentum? ni-
 quid ipsæ felices se prædicant, quæ dicit
 maledicunt, quæ infelicissimos suos in
 hoc sæculum protulerunt natos? Si dolo-
 res, sollicitudines, anxietates, & labores
 quos filiorum causa sustinet mater in ta-
 bula depingi ac demonstrari possent,
 profecto ipsa sola pictura haud difficul-
 ter innuptæ connubium dissuaderet: nec
 dubium quin si foemina sterilis miseriam
 foecunditati adhærentes consideraret,
 immensas Deo gratas ageret, quod sub-
 tractis liberis, ab innumeris pariter eam
 præseruauerit curis: nã quæ sine prole est
 mulier, hæc non nisi vnico affligitur do-
 lore, quæ autem pluribus mater est, ipsa
 quoque multis ac varijs agitur mole-
 stijs: Fortuna enim, inquit Euripides, est
 infortunata, infortunium desiderabile,
 & foelix infelicitas, non habere infan-
 tes.

Non me iam remorabitur inaudita
 & plus quàm belluina quorundam filio-
 rum truculētia, qui eos quos vitæ habet
 erant

erant autores, crudelissimè trucidârunt: vt idcirco nō immeritò Legislatores decretis suis seuerissimam vindictam & pœnam statuerint his, qui tam crudeli, & tam inusitata ac peregrina tyrannide vsi fuissent. Et licet omninò hac in re matres terrere, aut timorem aliquem ipsis incutere nolim, affirmando simile sibi à filijs suis imminere periculum, nihilominus tamen metuendum dico, ne quod vicinis nostris contigit, idem quoque nobis eueniat, prorsusque sibi quælibet persuadeat, non omnes tales, quales fortasse optaret, futuros, in hoc potissimum malorum omnium turbine ac tempestate: ea enim est huius sæculi iuuentutis malitia, vt neglecta senectutis cura, omnisque reuerentiæ & obedientiæ debitæ oblita, solis appetitibus suis frena laxet.

Sed posito, reperiri aliquam matronarum quæ non tantum nullam supra-dictarum calamitatum perpeffa sit; venietiam adultum, obtemperantem, pacificum, ac benè moratum enutriet filium: quid indè? ideonè beata reputabitur? Quòd si DEVS eam quam vnicè diligit sobolem tollat, nunquid iam se felicem, an non potius infortunatarum omnium censebit infelici-

cissi.

140: DE TRIBVLATIONE

licissimam? an non sicut agricola grauius dolet frumentum ia spicas exiens grandine percussum, quam si de terra nunquam fuisset exortum; ita quoque ipsa tantò magis deplorabit perditam, quantò certius & securius eandem sperauerat se possessuram? Ad hunc ergò ingentem animi dolorem euitandum, nullum apertius & conuenientius remediũ excogitari potest, quàm nè absolutè à Deo proles petamus, aut aliud desideremus quàm quòd ipsi placitum fuerit.

Adhæc vellem, vt quotquot tantò pererorum desiderio flagrant, sedulo humilice desiderij sui causas perpenderent: Si enim tãto perè erga generis humani propagationem afficiuntur, certo credant, quòd qui potens est de lapidibus suscitare filios Abrahæ, ipsum quoque sine alicuius auxilio & additamento conseruare & multiplicare homines posse, nec aliqua indigere spica, cui tanti frumenti est abundantia: si infœcunditatem suam poenæ & maledictionis speciem esse arbitrantur, iam se toto cœlo aberrare sciant: nam etsi in veteri testamento scemina sterilis maledicta habita fuerit, tamè multò alia Ecclesiæ Christi sanguine cõsecrata ratio est, in qua virginitas non tantum non contemnitur, sed etiam singula-

singu
longè

Q
vel pr
nis &
tis dil
nerin
vniue
dona
sè exc
ligant
mnib
fœcu
comp
fectus

Q
rilem
uit, v
psa ser
præ ar
na Ar
nena
ait: Ve
que Ph
ius, &
tem v
De Sa
ham e
mauit
inuice

gula-

singulariter remunerata, matrimonio longè præfertur.

Quòd si propter orbitatem liberorū, vel propter subtractionem benedictionis & coniugij fructus, minus se à maritis diligere ac honorari existimant, meminerint supradictorum, videlicet Deum vniuersorum Dominum distribuere dona sua prout ipse vult; præterea studiose excolantur, reuereantur, & arctius diligant viros suos, & quoad possunt in omnibus eis satisfaciant, vt quod deest fœcunditati, hoc ipsum beneficentia compensetur: taliter enim puerorum defectus amore suppletur.

Quid? nunquid Iacob Rachelem sterilem præ Lia fœcunda in tantum amauit, vt septem anni quibus Laban pro ipsa seruierat, pauci illi dies viderentur, præ amoris magnitudine? nunquid Elcana Annam Samuelis matrem præ Phenenna dilexit, scriptura attestante, quæ ait: *Venit dies, & immolauit Elcana, deditque Phenenne vxoris sue, & cunctis filijs eius, & filiabus partes: Anna autem dedit partem vnā tristis, quia Annam diligebat?* *1. Reg. 1.*
De Sara sterili quid dicam? an non Abraham eam plus quàm exprimi potest amauit? an etiam Samsonis parentes se inuicem dilexerunt, etsi proles non haberent,

rent,

rent? de Zacharia & Elizabeth, cognatis,
de Ioachimo item & Anna maioribus
Christi secundum carnem eadem est sen-
tentia: neque enim ipsis infœcunditas
corpõris abstulit vinculum dilectionis,
quo se mutuò fideles coniuges comple-
cti debent.

Porro non ego hîc malum esse affir-
mo, si vxores liberorũ desiderio flagrèt,
multò minus si pro fœcunditate sua de-
precentur Deum, aut naturalia, & vtilia
ad fœcundandum vterum sterilem re-
media adhibeant; tantummodò in hoc
totus sum, ne scilicet ipsarum deside-
rium nimis vehemens sit, aut nimium ob-
sterilitatem suam contristatæ, quasi de-
sperabundæ veneficarum & insipienti-
um quarundam mulierum consilium se-
quentes, periculosissimas sumant potio-
nes: certò enim sciant nihil omninò ta-
lia sibi profutura remedia, nisi auxiliatri-
cem suam Deus apposuerit manu.
nam si confidentes Deo superstitiona &
muliebria ista inuenta contempserint, &
cælestem patienter expectauerint bene-
dictionem, procul dubio Dominus ora-
tiones earum exaudiet, & fœcunditatem
impertietur deprecantibus, dummodò
ad diuinę maiestatis honorẽ & gloriam,
ad proximi cõmodum & vtilitatẽ, & ad
suam

suā ſuęq; familiæ cōduxerit ſalutē. Quòd ſi hoc fieri nequeat, nō video quare tanto perē liberos expetāt, præſertim cū nullos, velint nolint, adepturę ſint, vel ſi forte aliquos cōſequantur, eoſdē nō niſi liſtores & carnifices ſuos, & perpetuę fortalliſ damnationis ſuæ futuros authores.

CAPVT XIX.

DE ALIIS QVIBVSDAM MOLEſtijs, quas coniugati patiuntur.

ET ſi ſterilitas coniugatis, præſertim mulieribus moleſta ac grauis ſit; eſt tamen quædam multò maior magiſque deploranda coniugum miſeria & tribulatio, ſi nimirum diſcordes ſint, & tanquam in campo aperto ſe inuicem oppugnent. Nam quid inconuenientius eſſe poteſt, q̄ ſi inter illos, apud quos ſumma pax & animi trāquillitas regnare deberet, maxima exoriatur diſſenſio, & pro concordia bellum, pro dilectionis dulcedine odij amaritudo, pro ſalubri denique medicina mortiferum appareat venenum? Sed vt accuratius de hac materia differentes ſingularem aliquā malè coniugatis conſolationem tribuamus, præſupponimus nonnunquam huiuſce diſſenſionis & diſcordiæ cauſam procedere ex corrupta radice & mala intentione.

tione

tione, qua scilicet temerè & per illicita
 media in malum finem contrahentes
 venerandum hoc Matrimonij Sacramen-
 tum iniierunt; ita vt Deus per vniuersae
 cati poenam, reliqua quoque puniat de-
 licta. Præterea videmus nonnullos con-
 sideratè ac legitime iuxta præceptum
 Dei & Ecclesiae Catholicae ritum & con-
 suetudinem indiuiduam vitæ inire socie-
 tatem, & tamen nihilominus tantas
 inter eos oriri rixas & altercationes,
 suauitas status illius in maximam animi
 amaritudinem conuertatur. De prioribus
 quidem hoc capite, in sequenti vobis
 de posterioribus nobis agendum est.

Si Matrimonium abusu quodammodo
 intentione mala prophanetur, ita vt
 hoc Deus ad iracundiam prouocatus
 latam sibi vlciscatur iniuriam, mirum
 non est id ipsum ingentis tristitiæ & ma-
 tarum lachrymarum esse causam. Cum
 enim introitus peruersus fuerit, haud
 dubium quin cohabitatio dolore &
 rumnis plena futura sit: & si intentio
 bona, media autem incongrua fuerit
 impossibile est, vt felicem exitum &
 ctum bonum sortiatur.

Virgo quæ elocari desiderat, si in pu-
 licum exornata, benè compta atq; con-
 posita, procedat, si verborum lenocin-

utatur, & in conuersatione gratiosa sit,
 si saltando, ludendo, cantando & osculā-
 do, omniq; leuitatis genere animū ama-
 toris sui demulcere studeat, si deniq; ei
 pignus affectionis & sui erga illū amoris
 indicium tradat; hæc & similia media ta-
 lia esse dico, vt per ea non seipsam solum
 virgo perdat, verū etiam amittat hoc,
 quod prætendebat, ac consequi desidera-
 bat. Nam licet adolescens, cui se matri-
 monio iungi optat talibus blanditijs
 & adulationibus allectus, in initio amo-
 re illius æstuarē videatur; reuera tamen
 non tam nuptiarum, quàm folius stupri
 desiderio flagrat: quandoquidem leui-
 tates & ingeniosas istas amoris irritatio-
 nes dissolutarum magis, quàm honesta-
 rum virginum proprias esse existimat.
 Quod si eam in vxorem ducat, iam, vbi
 amplexus ipsaque basia aliquantulum
 præterierunt, paulatim refrigescit amor,
 & ardentes flammæ cordis non nihil ex-
 stinguuntur, ita vt iam antea acta mente
 reuoluens, vxorem suam priusquam si-
 bi desponsaretur, haud parum inhone-
 stam fuisse suspicetur, simulque vereri
 ac timere incipiat, ne quod exercuit libe-
 ra, idem quoque faciat coniugali vincu-
 lo constricta.

G

Dum

Dum hæc considerat, continuo ad di causam
 tionem erga illam habitam alteri eo elega
 dam minus fortassis verecundæ trib res, inq
 promissæ fidei nescius, nec vllius sibi comput
 scijs iuramenti. Atque hoc omnis o dotem
 contentionis, inuidiæ, cunctarum de querit
 que controuersiarum inter coniug per & b
 exurgentium seminarium est: non ali quam d
 de procedēs, quàm quod Matrimon tuis Gro
 institutum à Deo Sacramentum, per se diceb
 cita media, quasi aliunde ascendēs, cunia si
 non per verum ostium, vt ipse Chri Si diu
 inquit, intrantes, susceperint. rus, spe

Ioan. 10.

Sunt alij, qui, cum meliori intentio xorem,
 & saniori consilio connubium ino am tan
 media tamen ad animi sui concep ducere
 conseruandum necessaria vsurpare nuptiar
 temnunt: plerunque enim contingit, eos & p
 vir vel mulier generis potius & fami uis, ad
 nobilitatem, diuitiarum siue bono pratū a
 copiam, officij & dignitatis excell cū ipsa
 tiam attendat, & maiorem persona quam p
 mositatis & pulchritudinis, quàm nitatib
 virtutis, honestatis, ætatis ac vale tissimu
 nis, vel aliarum magis vtilium, me pulchri
 que considerandarum qualitatū ues & f
 spectum habeat, etiamsi eadem pra felicitat
 ptie ac principales, reliquæ vero quam c
 tam propriæ, quàm accidentariæ nub simo fr
 di aliquo

di causæ sint. Hinc Seneca quodam lo-
co eleganter: Digitis computamus vxo-
res, inquit, quando nimirum digitis
computamus pecuniam, quam nobis in-
dotem adferunt. Ac primum quod
queritur, est; Quam diues est: Quasi pau-
per & bona non tanti esset æstimanda,
quam diues & mala. Quanto pruden-
tius Grecus ille Themistocles melius ef-
se dicebat, virum sine pecunia, quam pe-
cunia sine viro?

Si diues aliquis & nobilissimo stemmate cla-
rus, speciosam, & iuuenulam ducat vx-
orem, ipse non se coniugem, sed soci-
am tantum voluptatum & vitiorum
ducere existimat, ideoque peractis iam
nuptiarum solemnibus, omnes ciuitatis vi-
eos & plateas obambulat, interest conui-
uijs, adit spectacula, inuisit hortos, nec
pratium aut viridarium vllum est, ad quod nõ
cũ ipsa declinet, excolit etiã & exornat eã
quã potest optime, cunctisq; replet va-
nitatibus. Et sicuti naturaliter omnes, po-
tissimum autẽ fœminæ in iuuentute, &
pulchritudinis flore, ad leuitatem procli-
ues & faciles sunt: ita quoq; nec maiore
felicitatem arbitrantur esse in cœlis,
quã eam qua cum marito suo dilectis-
simo fruuntur in terris. At si transactis
aliquot puerperijs paulatim liberorum

exerescentium cura occupentur, iam
 ob partus frequentiam vxoris leuitas
 libido intereat, lepores & facetię euan-
 cant, formosam & floridam iuuentu-
 frontem senilis raga contrahat; ad-
 si possessiunculæ & hæreditates ad
 tidianas delicias fastumque inceperit
 consummandum non sufficiant, ita
 non nisi ipsius sortis & solius matrimo-
 nialis dotis vnicum restet solatium
 tum diuendendi bona, alienandi præ-
 ipsosque quos possident agellos & ad
 alieno are grauandi media excogita-
 tur, æstimantur torques, annuli, arma-
 monilia, bacata denique & vermice-
 ta vestimenta oppignorantur, demum
 quicquid superest ornamentorum ve-
 le proponitur, gaudentes si pretij
 rum dimidium recipiant. Ex quo fit,
 coniunx proba & ingenua sit, occul-
 atque in abscondito plorare ac gemitu
 non desinat, penitusque interius præ-
 xietate & mœrore nimio consumatur
 sin litigiosa & improba fuerit, contra-
 vt contra maritum insurgens, quæ
 furiosa & mentis expers tumul-
 tur.

Neque tamen illud tribulationum
 & malorum omnium extremum
 sed quia plerumque diuites in ætate

iuueneri vitijs dediti à sceleribus & impudicijs nullis abhorrent, nec quicquam intentatum relinquunt; idcirco vxore propria neglecta & contempta, tanquam periti ac desperati, ipsisque libidinosis actibus planè immersi, etiam cum meretricibus scortari non reformidant: quare colluione alijsque contagiosis morbis afflicti, & mercedem adulteris debitam percipiētes (prò dolor) ipsas pariter coniuges & liberos alienis sordibus inficiunt, atque hæc iræ, odij, indignationis ac iurgij causa est.

Præterea malo vitæ suæ exemplo matronas alioquin natura pudicas & honestas ad similia flagitia perpetranda provocant, ita ut omnem cum pudore & verecundia respectum exuentes, non tantum corpora fœda quadam contagione corrumpant; verum (quod maxime dolendum & vix absque vberima lachrymarum profusione dici potest) ipsas quoque animas suarum coniugum grauissima hac leuitatis & inhonestatis peste, tanquam venenatis quibusdam iaculis miserimè transfigant: cum enim illis nō cohabitaret Deus, accidit, ut matrimonium quod coniugatis solatium & paradus esse debuerat, in crudelissimum conuertatur infernum.

Quisquis autem etsi paupertate & opia pressus, honestate tamen & cecomia præditus, sedulam in domesticæ administratione operam adhibuerit, diuinorum mysteriorum ignarus, Matrimonium Sacramentum esse à Deo institutum, arctissimumq; coniugalis nudi nodum, nisi sola morte dissolui disrumpi posse cognouerit; adhæc quis ex duabus animabus & ex corpore duobus animam vnā & corpus vnū effecerit, onusq; grauissimum meris suis impositum patienter tolerauerit, labores etiam & molestias omnia christiana quadam discretione superauerit; vxorem denique sibi à Deo concessam atque concreditam amicè ac bene contemplatus fuerit, & si eam operæ ac votis omnibus respondere animauerit, iam se mortalium omnium felicissimum estimauerit; sin verò minus exactationi fatisfecerit, nihilominus tamen ut conjugē charissimam dilexerit, & suo vitæ suæ exemplo reformatam imitauerit, & miseræ atque infirmitati illius compassus vnanimem, tranquillā & sacrificam cum ea vitam traduxerit, inquam, quisquis ipse fuerit, diuinam consequitur gratiam, & *in pinguedine terræ in rore cali desuper est benedictio*

cohabitatur enim & commoratur inter illos Deus, & cunctis eorum conatibus prosperum largitur effectum, quin etiam ipsis, liberisque ac posteris eorum honestum præstat alimentum.

Atque hoc ipsum est discrimen nubentium vel diuiti vitioso, vel pauperi virtutibus prædito. Verum quoniam nullus aut exiguus certè isti habetur respectus, & diuitiæ magis quam virtutes attenduntur, idcirco, pro dolor, indies cernimus matrimonia tot ac tantis laboribus & molestiis exposita, innumeris penè etiam redundare aduersitatibus. Et quia uterque cum opibus potius quam cum persona fœdus iniit, idcirco maritus uxorem non ut coniugem diligens, sed ut famulam atque ancillam despiciens, haud quicquam magis in votis habet, quam ut ipsa defuncta dotalibus bonis gaudeat: contra mulier virum non ut maritum veneratur, sed tanquam fornicatorem & insanum amatorem contemnit, quem etiam adulterum reputans, iam sæpius se liberam exoptat, quo de bonis iuxta voluntatem & placitum suum constituere possit, quare alterum alteri nunquam visum esse, nedum nupsisse præstaret.

Eadem omninò de reliquis incom-

G 4 modi-

moditatibus inter coniugatos præcipue
 cum ob generis nobilitatem & personam
 dispositionem ac pulchritudinem, rum
 sperati officij ratione accidentibus, de
 possunt: nam etsi hæc non principalia
 sed secundaria tantum matrimonij acci-
 dentia sint, plerumque tamen, si sperata
 expletis nuptiarum solennijs minus pro-
 sperè succedant, aut non planè expecta-
 tioni & voluntati eorum respondeant,
 contingit vt sibi inuicem defectus suos
 exprobrent, iamque serius pœnitentis
 complosis manibus exclament: heu me
 miserum, quid feci: hinc amoris præter
 uehementia tristitiam & ingentè animi
 dolorè generat, ipsa etiam mutua dilec-
 tionis & beneuolentiæ affectio in odium
 & voluptas in amaritudinem & gemitus
 maximum permutatur.

Ad hæc etiam tribulationum & malorum
 omnium in matrimonio occurren-
 tium non rarò hanc esse causam opinor,
 quòd nimirum coniuges sibi sanguine
 iuncti sunt: videtur enim ipsa natura talibus
 repugnare coniunctionibus, & velle
 vt sanguinis & affinitatis habeatur respec-
 ctus. Et certè non sine causa leges cum
 diuinæ & ecclesiasticæ, tum ciuiles &
 imperiales certos quosdam consanguini-
 tatis gradus constituere, in quibus con-

trahere illicitum est: nam licet huiusce rei quandoque à sede Apostolica dispensatio obtineatur, sciendum tamen eandem ad solius tantum peccati excusationem, & conscientiae stimulum tollendum tribui, non autem quasi Deus per eam donaturus sit gratiam, & prosperum ac infortunatum in tali coniugio successum.

¶ S. Ambrosius à quodam amicorū suorum consultus, an filium nepti suae elocare liceret, seuerissimè ipsum in quadam epistola increpauit ac reprehendit, quòd simile quid cogitasset, consulens eidenè ne attentaret. quando quidem infausta; & maximè sinistra futura esset ista coniunctio, & concludens epistolam: Undè oportet, inquit, ab ea discedas intentione, quæ, etià si liceret, tamè tuam familiam non propagaret.

Sanctus item Gregorius ait: Quædam terrena lex in Romana Rep. permit-
tit, vt siue frater, siue soror, seu duorum
fratrum germanorum, vel duarum
sororum filius & filia misceantur.
Sed experimento didicimus, ex tali
coniugio sobolem non posse succre-
scere.

Nulla hinc Regum, Principum ac Du-
cum,

*Li. 8. Epist.
ad Pater-
num.*

*Cap. 6. In-
terrog. Au-
gust. Canib.
lib. 12. E-
pist.*

cum, aliorumque magnatum & illustrium virorum mentio est, quibus de causis ipsam remp. Christianam concernentibus, indiuiduam vitæ societatem cum propinquis & consanguinis inire permittitur, meritoque ac iure primo Apostolica sedes cum illis ad eundem vsque gradum iuxta Concilii Tridentini decretum dispensat; quæ tamen dispensationem idem Concilium hominibus priuatis, quantumuis honestis, nisi grauissimæ & iustissimæ causæ inciderint, denegat, & connubia hæc sub graui pœna interdicat.

*Sessio. 24.
capite. 5.*

Solet etiam Deus nonnullos à conjugij copula tanquam electos & ad perfectiorem statum prædestinatos præseruare: qui si inspirationem Spiritus sancti sentientes, & instinctum ac ductum eius sequentes castitatem voueant, Religiosum ordinem profiteantur, postmodum autem sensualitate seducti poeniteant, & leuem aliquam ob causam contra conscientiam in eum quem in religione posuerant præterea retrahentes, matrimonium incurrant, non immerito coniugia ista infelicissima amaritudinibus varijs replenda Deus consuevit.

Cum e
ti & in
noler
& del
haud i
ptatis,
xas, d
nente
pœna
Ete
dulò c
talis e
dilige
na inc
quod
quod
cum i
do:
sollici
medit
statum
mum
rare p
indies
mitat
incept
penset
p

Cum enim ipsi in contrahendo voluntati & inspirationi diuinæ obtemperare nolentes, inordinatis magis appetitibus, & desiderijs carnalibus acquieuerint, haud ita magnoperè mirandum, si voluptatis, pacis ac gaudij loco, nauseam, rixas, dissensiones, & tribulationes sustinentes, dignas leuitatis & temeritatis sue pœnas luant.

Etenim si res aliqua huius mundi sedulo consideranda, certè status electio talis est, quæ non diligenti tantum, sed diligentissima etiam & maximè diuturna indigeat deliberatione, iuxta illud quod dicitur: Deliberandum est diu quod statuendum est semel: præsertim cum in ea totius vitæ consistat beatitudo: verum quia nihil est de quo minus solliciti sumus, quod diu cum minori præmeditatione aggredimur, quam ipsum statum, in quo finire vitam & ad extremum vsque spiritum constanter perseuerare proponimus, idcirco infinitis penè indies premimur & subiaceamus calamitatibus; decet enim vt quod temerè inceptum est tribulatione perpetua compensetur.

Præterea sunt aliqui tam filiorum
 G 6 Quam

quam filiarum, qui proprios sequentes appetitus, contra voluntatem parentum nubunt. nam et si, quantum matrimonij substantia attinet, ad legitimè contrahendum, non parentum, sed vtriusque tantum partis cōsensu requiratur & necessarius sit, nihilominus tamen honestum & æquum fuerit, vt filij & filiae parentes respiciētes, absq; eorū volūtate & cōsensu nulla ratione cuiquā se despondeant aut deuinciāt, considerantes quod non solum ab iisdem suum esse habeant, verum etiam quod de liberorū prosperitate & profectu ipsis filijs sollicitiores sint quippè qui senio confecti & iudicio rationis vsu valentes, iamque diuturnā experientia edocti, optime nouerunt quidnam filijs suis conducat ac proficiat. Quapropter cum Deus parentes a filiis præcipue velit ac iubeat honorari, mirum non est, eundem inobedientiam & despectum parentibus præstitum seuerissime etiam in hac vita vindicare.

Pius Quintus P. M. ex mandato Concilij Tridentini catechismum edidit, in quo inter cætera expressè præcipit, ante omnia adhortandos esse filios, ne vlla ratione absque parentum, tutorum vel curatorum suorum consensu matrimonium ineant: legitur enim in veteri testa-

mento
fuisse e
Qui m
ne faci
si dice
est pat.

Ca
rataru
vt coi
ficti c
que c
vnder
cedat.
trimo
sciant
pœnar
obren
gratia
flagell
ra.

Ad
rumq;
ad cal
tioner
statue
enti s
virtue
ti perp
insolu
næ co

mento ipsos parentes quondam solitos
fuisse elocare filios. Et D. Paulus inquit:
Qui matrimonio iungit virginem suam, be- *1. Corint. 7.*
ne facit: & qui non iungit, melius facit: qua-
si diceret, desponsare filiam, proprium
est patris, non filia.

Causis miseriarum iam commemo-
ratarum idcirco diutius immoratus sum,
vt coniugati molestijs varijs agitati & af-
flicti conscientiam suam intrēt, intima-
que cordis perferutantes cognoscant,
vnde tribulatio & pœna ista diuina pro-
cedat. Quod si peccatum aliquod in ma-
trimonio commissum depræhendant,
sciant afflictionem istam temporalem
pœnam esse & vindictam delicti. quam-
obrem laudantes & benedicētes Deum,
gratias eidem referant, quod puniat &
flagellet eos in hac vita, vt parcat in futu-
ra.

Ad euitationem ergo horum alio-
rumque similium incommodorum, &
ad calamitosorum coniugum consola-
tionem, omnes & singulos contrahere
statuentes hortor & moneo, vt quid fa-
cturi sint, diligēter attendant, seduloque
virtutem & dignitatem huius sacramen-
ti perpendant, videlicet vinculum esse
insolubile, & arētissimam maris & foemi-
næ coniunctionem: quæ si feliciter ac-

158 DE TRIBVLATIONE

prosperè successerit, societas est familia
rissima, & inexplicabili suauitate, utilita
te, consolatione & iucunditate repleta
sin verò aliter euenerit, dissidium & odium
est plus quàm hostile, & tormentum
ac martyrium sempiternum.

Quare inituri matrimonium, ante
omnia Deum præ oculis habeant, & in
more Domini procedentes, piè, honestè,
christianè ac laudabiliter in patientia &
summa animi tranquillitate per omnem
vitam degant, vt graue onus, & indiffo
lubile iugum humeris suis impositum
minori cum difficultate tolerant atque
sustineant. Hinc rectè quidam Sapiens
Accipe inquit æqualem, hoc est, non quæ
familia seu generis claritate, diuitiarum
abundantia, ætate vel vitæ statu, sed quæ
conditione & natura tibi æqualis & se
millimus sit: ex æquabilitate enim
exurgit conformitas, æterna pax, & con
cordia coniugatorum.

Quod autem illos attinet, qui in fa
sto & infelici matrimonio cōtracto, tri
bulationibus, anxietatibus & miseris
oppressi sunt, quia remedium aliud nullum
superest, conuersi ad Dominum stulticia
am & temeritatem suam deplorent, om
nem operam adhibentes, vt amorem
societatis in pœnam sibi à Deo concessa

per pa
quin D
sensun
eorum
solatio
sit.

DE I
YUM

ET
EX
vramu
etiam
tamen
acqui
tarem
decipi
am ali
uera s
tempo
tus va
instab
Eteni
dam
vxore
magis

per patientiam lucrentur, nec dubium
quin Deus illis dissidij loco pacem & cō-
sensum vnanimem donaturus, & corda
eorum molestijs varijs exacerbata, con-
solationis suæ dulcedine recreaturus
sit.

CAPVT XX.

DE RELIQVIS CONIVGATO-
rum tribulationibus, & quomodo in ijs-
dem consolari se debeant.

ET si omnem, & quam possumus ma-
ximam adhibeamus diligentiam,
vtamurque medijs, quibus velimus, sit
etiam intentio optima & rectissima, vix
tamen possibile est, vt societas ista, quam
acquirimus, talis sit, qualem fortasse op-
tarem: plerumque enim, vel nos ipsos
decipimus, existimantes & sperantes e-
am aliter fore conditionatam, quam re-
uera sit, vel conditio hominis successu
temporis, & per diuersos fortunæ euen-
tus variatur, aut certè naturales rerum
instabilitates, mores hominum mutant.
Etenim experientia ipsa docet, esse quos-
dam adolescentes, qui dum adhuc sine
vxore sunt, securam, dissolutā, & bestijs
magis quā hominibus congruam vitam
ducunt;

ducunt; alligati autem vxori, & domestica cura occupati, mutato iam animo & leuitatis eorum alis non nihil decurratis, ita mansuescunt, vt instar mollis cuiusdam ceræ tractentur. contra cernimus ex modestis & benè educatis adolescentibus, quandoque immorigeros, contumaces, & vitiosos euadere maritos. Videmus etiam ipsas Virgines verecundia, humilitate, fidelitate, & humanitate præditas, elocatas iam & nuptui traditas, effici feroces, litigiosas, & peiores viperis ac serpentibus.

Cætera omnia examinare, & vtrum placeant experiri possumus: equitatem namque equus, attractu bos, conuersatione & vsu quotidiano mâcipiū probatur. sola societas quæ matrimonio nobis ingitur onus occlusum est, vnde frequenter contingit, vt non prius defectus illius agnoscamus, quàm dum iisdem medentur omninò nequimus. Quare necessarium fuerit, vt nos, nostraque omnia Deo commendantes, sedulò gratiam & auxiliū eius imploremus, vt coniugium nostrum dirigat, quandoquidem conatus nostri præsertim in matrimonij rebus, lubrici, instabiles, & infortunati sunt, nisi prius in cælis perfecti & compositi fuerint. Dissensiones certè & rixæ plurimæ inter coniu-

coniu-
quod f
reperit
fraude
tur, sol
& dissi
ris, vel
oriri, it
mestic
vigeat

Non
duna si
& benè
bere ac
multo
teria m
reliques
excedē
quæ ac
iugum

Prin
discorde
duas an
vnam:
limote
ri creau
ossibus
Quamob
matrem
duo in c
coniu

coniugatos exurgunt, quando hoc ipsum quod se consecuturos sperauerant minus reperiunt: quamuis enim simultates & fraudes nullæ inter illos animaduertantur, solent tamen paulatim controuersia & dissolutiones variæ inter eos vel Vxor, vel Mariti, aut certè vtriusque culpâ oriri, ita vt altercatio, tormentum, & domesticum ac perpetuum inter illos bellum vigeat.

Non ego hîc quid coniugibus faciendum sit differam, multò minus regulam & benè viuendi normam iisdem præscribere ac tradere præsumam: cum enim & multi doctissimorum virorū de hac materia multa præclare scripta posteritati reliquerint, & ego propositi mei fines excederem; de illis solummodò agam, quæ ad consolationem afflictorum coniugum utilia fore iudicauero.

Primò itaque considerent coniugati discordes, non duas se esse personas, aut duas animas, sed corpus vnum & animam vnam: formauit namque Deus virum de limo terræ, foeminam autem ex costa viri creauit, vt sciret mulierem os esse, ex ossibus suis, & carnem de carne sua.

Quamobrem relinquet homo patrem suum, et matrem, & adheret uxori suæ: & erunt duo in carne vna. Et alibi Christus ipse dicit: *Genes. 2.*

cite

Matth. 19.

cit: *Iam non sunt duo: sed vna caro.* Quia propter, si talem se erga vxorem exhibere maritus debet, qualem se vxor erga maritū exhibebit, qui & caput, & dominus ac pater eius est? quanto enim mulier natura debilior, tanto protectione & defensione viri magis indiget.

Docent Philosophi, veram amicitiam ex duabus animabus efficere vnā, ut eoq; Horatius Vergilium animæ suæ medium appellat. Sicutem Bernardus, in epistola quadā loquēs de aliquo amico suorum, ait, quod is esset alter ipse, quā sine ipso nusquam ire posset, eò quod corde amici sui securius dulciusque habitaret, quā in proprio. Quæ cum sint, quid non præstabit vxor, aut quid non reuerentiam exhibebit marito, ut illius & pater, & mater, & frater, & omnia est, quod possidet in mundo? cumque amicitia vera in voluntatum consensione consistat, cur etiam probi coniuges, non velint ac nolint quod alteri eorum placere aut displicere sciunt, præsertim cum sint vna anima, ac propterea, non nisi vnam eandemque habere debeant voluntatem? Quare fundamentum omnis concordie & vnanimis coniugatorum consensus sit, nempe, vt quæcunq; fuerit alterius coniugis, alter non tanquam

alio

aliena & peregrina, sed veluti propria, & personam suam concernentia æqui, bonique consulat: sanitas enim & infirmitas, honor & infamia, tristitia & gaudium, paupertas & opes, & si quæ sunt similia ad vnum aliquem eorum pertinentia, pertinent & ad alterum, nec aliter æstimari debent; quia interna hac affectione, grauiam matrimonij onera supportanda sunt.

Ad hæc nobis ob oculos ponamus exempla pacificè quondam in matrimonio viuentium, præcipuè fœminarum gentilium, quæ licet verum Deum non agnoscerent, tamen in erroris sui tenebris, naturalis luminis ductum sequentes eò peruenère, vt Maritos suos in tantum dilexerint, tantaque illis constantia ministrauerint, vt per hoc & æternam sibi apud posteros laudem acquisierint, & in hunc vsque diem, tanquam exemplaria quædam viua mulieribus matrimonio iunctis imitandæ proponantur. Deus bone! fuere earum non pauca, quæ Maritis suis infirmis, vulneratis, vlceribus, & putredine infectis diu noctuq; interno quodam amoris affectu quàm diligentissimè seruiuerunt; nec seruiere tantum, sed & sanam & putredinem vulnerum eorū extergentes, vinctosq; & captiuos de carcer e

edu-

educentes presentissimo sese mortis periculo exposuerunt, quinetiam nonnulla domos & agrös, parentes & filios deserentes & coniuges suos exilio multatos insequentes, vitam cum illis in egestate, tribulatione, & angustia maxima finiuerunt: de quibusdam denique legimus, quod Maritis defunctis superstites esse noluerint, vitam enim, ipsamque felicitatem suam in prosperitate Viri positam arbitrabantur. Hæc aliaque haud minori admiratione & laude digna fecerunt mulieres nullam habentes cognitionem gloriae & beatitudinis cœlestis, nec spem aliquam salutis æternæ, quæ etiam ne arcto quidem & sacro matrimonij vinculo Maritis suis coniunctæ erant, quod ineffabilem nobis Christi & Ecclesiæ representat unionem. Sed ubi, aut quot tales reperire est inter Christianas, quæ & strictiori tenentur fœdere, & maiori subiacent obligationi?

Præterea coniuges, potissimum autem fœminæ, omnes dissensionis euitent occasiones, præsertim, dum primò Maritis subiugantur: cum enim semper rixas, altercationes, & si quæ sunt similes offensiones euitare utile ac necessarium sit, tum vel maximè tunc, quando vtrumque alterius dignoscere animum, procurare affectum,

fectur
conco
ta al
sensio
sed co
pare c
ex cau
ctis, p
signes
inquit
xiles o
dianæ
diuell
berni

Qu
vt dict
centur
iam o
comm
ter se i
queren
viro, p
blandi
nemqu
studea
præbe
sui se
eidem
filio &
& dese

fectum, allicere amorem, & vnaui mes & concordēs fieri conuenit. Si tamen subita aliqua & insperata exorta fuerit dissensio, non eam radices agere permittat, sed continuo euellere, penitusque extirpare contendat. Nam vt febres Medici, ex causis natas cæcis ac minutatim collectis, plus quàm eas, quæ euidentes & insignes habent occasiones, metunt: sic, inquit Plutarchus, quæ vulgus fallunt exiles offensiones, perpetuæque ac quotidiana mulieris & viri dissensiones magis diuellunt & labefactant eorum contubernium.

Quapropter mulier honesta & proba, vt dictum est, elaborabit, vt diligat & contentum reddat Maritum suum, dabit etiam operam, vt illius se conformet & accommodet voluntati, adeoque prudenter se in omnibus gerat, ne iustam conquerendi causam habeat. Furente igitur viro, planè sileat & obmutescat, iratum blanditijs & dulci alloquio placare, omnemque nauseam resecare ac remouere studeat, nec aliquam ipsi stomachandi præbeat occasionem: desideria & animi sui secreta aperire, & tribulationes suas eidem participare non reformidet, consilio & beneplacito viri acquiescat, vitia & defectus eius detegat, nec quid inter v-

trumque agatur, cuiquam reuelat, quia
secreta coniugum sancta & inuiolabilia
sunt, & septem occludenda seris. Deni-
que reueretur, & Dei loco habeat virum,
& in illo tanquam in speculo seipsam
contempletur.

Si verò Mulier pro facultate & officio
suo omnia ad sedandū Maritū media ad-
hibuerit, omninò tamē nihil profecerit,
sed ita dissolutus, vitiosus & mentis ex-
pers sit, vt non nisi Deus eidem mederi
possit; conuersa ad Deum, suppliciter
illum deprecetur, vt & tanto malo succu-
rere, & patientiam sibi largiri dignetur.
agnoscat etiam tribulationem istam cor-
rectionem & flagellum esse Dei, quia
am à peccatis mundatam, in cœlestem
patriam introducere, & sanctorum cho-
ris associare disponit, si enim hac in re
diuinæ se cōformauerit voluntati, haud
dubiè Deus vel alleuiato onere dolore
mitigabit, vel saltem vires tribuet ad
gratum hoc facilius & cum iucunditate
quadam supportandum: quinetiam se-
tiet solamen in pœnis, leuamen in
rumnis, securitatem in periculis, &
summam animi in afflictionibus tran-
quillitatem.

Quæ de Mulieribus iam dicta sunt, e-
dem de viris quibus improbe & malitiose
sa vx

ſæ vxores euenere, intelligenda ſunt; nã
ſolet yterque nonnunquam ſimiles cre-
æ moleſtias, & animi amaritudines. Et
quamuis meritò ſœmina ſubiecta & ſub-
dita ſit viro, ideoque plura ab ipſo pati
debeat; Maritus tamẽ tantò magis com-
patiatur vxori, tantoq; maiori eam mo-
deratione & diſcretionẽ reget, quantò
naturã cognouerit fragiliorem.

Ad extremum omnes & ſingulos di- *In 3. parte*
ſcordes & calamitoſos coniuges nõ ego, *pastora. cu-*
ſed D. Gregorius hortatur & admonet, *re. Admo-*
vt nimirum eorum quiſque non tam que *28.*
ab altero tolerat, quã quæ ab ipſo tole-
rentur attendat. Si enim ſua quæ portan-
tur conſideret, ea quæ ab altero ſuſtinet,
leuius portabit.

CAPVT XXI.

QUOMODO CONSOLARI SE DE-
beant ſpirituales conſolationibus ſpi-
ritualibus deſtituti.

TRactauimus huiusque particularia
quædam media, quibus ſeipſos cõ-
ſolentur afflicti paupertate, ægritudine,
vel morte propinquorum & familiarũ,
aliſq; terrenis aduerſitatib⁹, quas plerũq;
mũdi amatores magis deſlere conſueue-
runt. Nunc de alio tribulationum genere
nobis

nobis dicendum; earum scilicet, quæ non
temporalium, rerum uel mutabilium, sed
coelestium donorum naufragium infe-
rentes, animam supra modum molestant
& affligunt. Quemadmodum enim Deus
homines voluptuarios castigaturus, non
eos spiritualibus (de quibus, pro dolore,
parum solliciti sunt) uerum secularibus,
quibus se totos quasi deuouerunt, priuat
& exiit bonis, ut uel hoc saltem modo
miseriam & stultitiam suam agnoscent
tes, ad Deum conuertantur: ita contra, ho-
minum secundum spiritum uiuentium
probaturus fidem, non transitorias illis
opes, non amicorum solatia, sed diuina
subtrahit consolationes, quibus sublatis
omnia uana arbitrantur. Quod certe
euenire manifestum est, cum anima am-
fisse se Dei gratiam existimat, quando e-
dem loquitur, & non respondet, clamat
& non exaudit, querit & non inuenit
ut penitus iam à Deo proiecta & detra-
cta uideatur, in quem omnem suam fidem
etiam collocat. Quid uelim, qui ducunt
sinuem, nouerunt & facile intelligunt
hi, quos frequenter inuisit Deus, quos
ad tempus, quando uult, deserit: contra
reliqui omnes uitiorum & prauorum ap-
petituum suorum fluctibus immerfi,
nullam cum Domino coniunctionem
habent

habent
tempo
absen
rant.
uotum
potissi
sentiu
etis ma
sicut e
res sur
carum
pertis
sentia
tur, ita
uersita
moue
do rec
tanto
rectea
menti
niri au
tia De
agat,
nam o
totum
rem.

Q
fleter
de vag
dic, q

habentes, quantum præ cæteris rerum temporalium iacturis solius Saluatoris absentia doloris adferat, prorsus ignorant. Quare caput hoc spiritualium & deuotorum consolationi inferuiet, eorum potissimum, qui se à Deo quodammodo sentiunt desolatos, quæ certè pœna cunctis maior est sæculi calamitatibus. Nam sicut consolationes diuinæ excellentiores sunt, quàm vt verbis exprimantur, ita earundem priuatio incredibilis est inexpertis: & sicut anima recreata Dei præsentia omninò se felicissimam arbitrat, ita, vt nullis se tribulationibus & aduersitatibus contristari, vel leuiter commoueri posse confidat; eodem planè modo recedente, & iam terga sibi vertente, tanto mœrore & tristitia afficitur, vt nec recreari aut refici, nec doloris eius vehementia vlla re, vel minimum quidem leniri aut mitigari queat, adeò enim absentia Dei perturbatur & affligitur, vt quid agat, quid uè incipiat, prorsus ignoret, nam quicquid molitur, vel aggreditur, totum illud auget & accumulât mœrorem.

Quapropter vt viator à regia via deflectens, & per syluas ac nemora hinc inde vagabundus discurrens, inclinatio iam sic, quò se vertat, quouè pergat anxius,

H

& iii-

& inter pericula medius hærens, præ anxietate & sollicitudine penè dementatur quia & progredi formidat, & regredi nequit, nec libet morari, & si lamentatur non adest qui consoletur, si vociferatur non exauditur, si tacet, stimulat malorum accusatrix conscientia: ita quoque anima à Deo desolata, & tribulationum fluctibus agitata, nec aliquod ad ipsum succurrendi medium inueniens, præ angustijs penè distrumpitur, nam quicquid querit, quicquid consolationis assumit, totum illud conuertitur in dolorem.

Desolatio hæc verè desertum illud est, ad quod Deus omnes de Aegypto seruitutute per repromissionem veteris sui liberatos deducit; cui non immerito maximam adhiberi vult fidem, quia cui pollicetur, rebus ipsis iam visu & auditu perceptis certiora sunt. Dum ergo anima in hoc deserto posita, & angustijs vobis que septa, anxia & attonita hæret, quaerit, aut quomodo se consolabitur.

Oportet sanè vt in tantis periculis constituta, & quasi miseriarum turbulentiæ per immensum pelagus dissecta, anchoram suam in Deum confidentiæ non deserat, nec se huius tempestatis fluctibus agitari permittat, existimans se derelictam; si. n. instar nauis cuiusdam gubernatoris

tulo sp
cul dul
det, & e
in perp
yllum.
alis, cer
bus suc
ac recre
uini an
gradus
tingit, v
auitaci
alij inc
rituale
tanqua
dulced
ler, qu
suefact
gistro i
Q
sensibi
eò san
repute
festissi
solatu
non or
onis &
seq; su
bitrio,

culo spoliata per obliquum tendat, procul dubio in desperationis rupem incidet, & euerfa atque contracta postmodum in perpetuae calamitatis demergetur abyssum. Necessarium igitur est, vt spiritualis, certo sciat, consolationes illas quibus suos quandoque in oratione reficit ac recreat Deus, non esse certissima diuini amoris indicia, nec perfectissimos gradus virtutum: frequenter enim contingit, vt perfectiores quique gustum suauitatis sensibilis minus sentiant, quam alij incipientes adhuc & curriculum spirituale a limine salutantes, quos Deus tanquam tenellos & paruulos lacte & dulcedine consolationis suae enutrire solet, quoad corroborati grauioribus assuefacti cibis, paulatim sine duce & magistro incedant.

Quocirca si cui consolationes istae sensibiles communicantur, is se non a deo sanctissimum, Deoque charissimum reputet, qui tunc primum censetur perfectissimus, quando ab eodem plane desolatus ac derelictus, exercitia tamen pia non omittit, sed arctiori quodam dilectionis & amoris vinculo Deum complectens, seque suaque omnia diuino ipsius committit arbitrio, & siue prosperè, siue aduersè quaeque

H 2

succe-

succedant, siue consolationes percipiatur, siue deseratur, siue pacis sit tranquillitas, siue belli tumultus, semper eidem adheret, semper inseruit, eodem feruore, eadem diligentia.

Ex quo satis liquet ad experiendam eandem famulorum, Deum sæpè delicias illis subtrahere spirituales, quatenus consolationes internas desuper sibi concessas esse intelligunt, ne scilicet, aut nimium propter illas extollantur, aut ipsi destituti desperent, vel immoderate dolent, sed, vt decet, perfecte in omnibus ambulantes, ac verè humiles, tantis donis indignos recognoscant. Quamquam que tribulatio ista spiritualis nihil aliud est, quàm priuatio quædam sensibilium consolationum, seu quædam quasi subtractio alimentorum, quibus anima referta & corroborata mandata obseruat, & per scabra virtutis itinera instar Helicæ incedere solet, qui sub cinericio panis peruenit, in fortitudine cibi illius peruenit ad montem Dei.

Præterea tanta est hæc animæ desolatio, vt à nemine præterquam ab experientia explicari satis possit: neque enim se tantum nullum solatiū percipere, quàm affligi ac vexari à Deo existimat, quippè, quæ solatijs omnibus destitutam, nec à seipso

nec ab
vel patre
sperant
amicum
quorum
osorum
Fuit q
tus Sufo
bilis, m
mirabil
litò mag
um, vt f
paruit a
eum die
propter
gitare,
potius t
que sup
meo to
lia quoc
set adue
uit, inte
uires p
hoc fer
hucusq
treis; a
lactabe
stabis v
tus, orb
homin

nec ab alia qualibet creatura subsidium
vel patrocinium aliquod sentientem aut
sperantem, omnino deserere, & velut in-
imicum tractare videtur, quemadmodum
quorundam ordinis S. Dominici Religi-
osorum declaratur exemplis.

Fuit quidam F. Henricus cognomina-
tus Sufo, natione germanus, genere no-
bilis, moribus, sanctitate, & perfectione
mirabilis. Hic cum quodam tempore so-
lito magis affligeretur, deprecabatur De-
um, vt se à tantis liberaret molestijs, ap-
paruit autem illi Dominus, & increpauit
eum dicens: Si cruci te affligerem, non
propterea despondere animum, aut co-
gitare, qua ratione liberari posses; quin
potius te ad illam, & ad aliud quodcu-
que supplicium patienter pro nomine
meo tolerandum, præparare deberes. A-
lia quoque vice, quibus percutiendus es-
set aduersitatibus, eidem Deus declara-
uit, inter quas tres cæteris omnibus gra-
uiores proposuit, earumque postremam
hoc ferme modo aperiens, Suxisti, inquit,
hucusque, quasi infans lac ex vberibus
meis; at in posterum, non simili modo
lactaberis: neque enim has amplius gu-
stabis voluptates, sed paupertate macera-
tus, orbatus solatijs, vti totus à Deo &
hominibus derelictus, affligeris & male

H 3 tracta-

tractaberis ab amicis pariter & propin-
quis, tantisque impugnatus molestiis, ex-
tentabis varia, & nihil iuuabunt, sperabis
auxilia, & non erit qui præstet, quæ
requiem, & non inuenies, omnesque
mul in te calamitates redundabunt, quæ
ipsi prout prædicta fuerant, euenere.

Alterum huic non absimile legitur de
virgine illa sanctissima Catharina Sa-
nensi, quæ postquam præter solitum
Domino visitata, & instar sponsæ di-
ctissimæ, humanissimè excepta fuisse
tandem hoc desolationis peragravit de-
sertum, & ne guttulam vnâ aquæ salu-
taris ad restinguendam sitim, nec pug-
lum panis ad subleuandam famem
ritualem inueniens, sed venenatis videri
que septa serpentibus, circumdata feris
circumuallata hostibus, recurrebat ad
Deum, implorabat auxilium, clamabat
fundebat lachrymas, nec exaudiebatur
quia probaturus virginis animum post
statem dederat Dæmonibus omnem
am exercendi malitiam, totisque ex-
viribus oppugnandi: nec quiequam mo-
rabantur, parabant insidias, tentationes
moliebantur, machinabantur concupis-
centias, impuros exercebant actus, denique
que in forma ac specie terribili apparen-
tes, diuersis eam modis affligebant. Hæc
alijque

alijsque coarctata angustijs, quid attentaret, quò se verteret, aut quem expectaret propugnatorem? confugiebat ad Deum, & ipse se occultabat, petebat subsidium, & desolabatur; quanquam tunc non derelicta, sed maximè associata esset Deo, imò illius protectione defensa, qui eam deseruisse videbatur.

Verè hæc crux durissima & ponderosissima est, ad quam bannilandam vix humeri sufficiunt gygantum, quare non nisi hominibus varijs tribulationibus exercitatis eam imponit Deus. Dum ergò similes nobis subtrahi sentimus consolationes, oportet, vt humiliati nos indignos, & iustissimè iisdem priuatos profiteamur, vel quia tanquam ingrati & benè vti nescientes nostris meritis illas ascripsimus, & superbia inflati alios non habentes quasi minus dignos contempsimus, & in deprauatis affectibus mortificandis negligentiores, non perfectè voluntatem nostram Deo resignauimus, parui pendentes inspirationes diuinas, sola liberalitate ipsius nobis concessas; aut certè quia à peccato aliquo occulto & inordinato appetitu animus noster detinetur captiuus. Quàobrem intima cordis accuratius perscrutanda & examinanda,

H 4. & à for-

& à fordibus peccatorum, cunctisque De
bonitati contrarijs, quàm diligentissimè
purgāda sunt: quod cum pro virum no-
strarum magnitudine præstiterimus, &
cunq̄ue ipsi de nobis statuere & facere
placuerit, patienter sustineamus; si con-
solatur, suscipiamus gratanter; si defert
aut affligit, nec de hoc magnoperè con-
tristemur. nam licet medicina hæc facta
amara sit, nihilominus tamen ad animam
proderit salutem, & si quid solatij nobis
defuerit, hoc ipsum humilitatis, patien-
tiæ, dilectionis, perseverantiæ & reb-
quarum gratia & excellentia virtutum
compensabit, quæ tantò consolationis
spirituali, alijsque supradictis donis
indulgentijs præstantior est, quanto
nis melior medijs, quibus illum acqui-
mus.

Mulier multum dilecta viro, & ab eo
dem honorificè tractata, non magnope-
rè laudatur & extollitur, si vicissim amat
ac diligit virum, & cuncta ei prospere
imprecetur, ministret sedulò, & prom-
tam præstet fidem dū præsens est: at que
solijs fœderis & matrimonialis vinculi
memor, Maritum ita procul degentem
vt, quasi vxoris oblitus, nec per literas
nec per alios, de valetudine, vel de reditu
suo, alijsue necessarijs eam certiozem fa-

ciat, a
minus
Marit
laude
censer

Idem
stræ sp
ab ipso
quod i
tet, qu
erga n
sui in f
nim &
orum,
et si qu
men p
gius ab
feruen
nostru
tracta
Qu
ta fuer
giolor
si fuis
illos, v
cum in
riæ pa
in vita
fictus
bus ex

ei, aut derelictam consoletur, nihilominus, nec aliam ob causam, quam quia Maritus est, reueretur ac diligit, ipsa verè laude digna, verè fidelis, verè constans censenda est.

Idem omninò dilectissimo animæ nostræ sponso faciendum, præsertim, cum ab ipso desolari & malè tractari videmur quòd ideò diligētius nos præstare oportet, quia certiores sumus de amore illius erga nos, quàm vel Mulier vlla de mariti sui in se affectu fieri possit: nouimus enim & certò scimus, Deum nunquam suorum, vt solent homines, obliuisci; nam etsi quandoque occulterur, minimè tamen planè subducitur nobis, sed cum longius abesse putatur, iam proximus est, & feruentiore dilectionis suæ flammâ, cor nostrum accendit, ne consolatione subtracta languescat.

Quòd si destitutio & desolatio ista tanta fuerit, quantam supradictorum Religiosorum B. Catharinæ scilicet & Henrici fuisse commemorauimus, imitemur illos, vt detictis profligatisque hostibus, cum ingenti animi lætitia & salute victoria palmam obtineamus: legitur enim in vita memorati fratris, quod varijs afflictus molestijs, & crebris desolationibus exercitatus, dixerit: Si labores & calamitates

lamitates tolerantibus gloria propoſita
 eſt ſempiterna, quid moramur? compo-
 ſiamur vt conregnemus, crucifigamur
 cum Chriſto, vt & conglorificemur
 quia quibus Deus affligit, iſdem quoque
 conſolatur afflictos. Ipſum enim
 taliter poſtmodum conſolatus eſt, vt
 cere conſueuerit: Si quis aduerſitates
 miſerias patitur, quantum voluerit
 mentetur; quod me concernit, nihil
 quam mali in mundo pertuli, nec ſci
 quid ſit crux & afflictio, probe autem
 noui, quid gaudium & exultatio.

De Sancta Catharina Senenſi quæ
 dicam? Hæc plurimis & grauiffimis
 leratis ac ſuperatis anguſtijs & tenta-
 tionibus, ad dilectiſſimum læta recur-
 ſum, cum Beato inquit Anthonio
 Deus meus & Saluator meus, vbi late-
 quando te vocabam, & quare me derel-
 linquebas? Cui Dominus: Non ſola
 dilecta mea; quia antequam me voca-
 res, aderam, antequam quæreres, ad-
 ſum, cum pugnares, auxiliabar, conga-
 dens & congratulans tibi de victorijs
 neque enim laboribus, ſed patientia
 morum delector. Poſtmodum autem
 à DEO ita plenè adeoque perfectè con-
 ſolata & recreata fuit, vt omnino gra-
 tiæ particulares ipſi communicatæ
 Inc

incredibiles viderentur, nisi ab Authoribus fide dignissimis literis commendata essent, & bonitas Dei in clientes fideliter sibi famulantes, humanum excederet intellectū. Quare nō immeritō aiebat gloriosa spōsa Christi: In manibus Domini mors est vita, morbus sanitas, labor requies, & infernus parady sus.

His omnibus animæ sanctæ instruuntur, ne conturbentur si diutius fortè spōsus absit vel emanat, nec desperent, aut consternatæ dormiant, sed patienter ac vigilantes illum expectent, quoniam veniens veniet, & non tardabit.

CAPVT XXII.

*QVOD OMNIS NOSTRA FIDUCIA collocari debeat in meritis Christi,
& qualem hæc consideratio nobis
suppeditet consolationem.*

INter angustias & tribulationes nobis superuenientes, illud maximè nos cōturbat & affligit, q̄ Deū cum benignū & misericordem, tum etiam iustum & seuerum peccatorum sciamus & agnoscamus vltorem; & quia delictorum nostrorum non est numerus, summopere timendū, ne nos beneuolis misericordiæ suæ oculis nō sit respectus. Nā cū amoris

180 DE TRIBVLATIONE

obiectum bonum sit, in corporibus autem animabusue nostris nihil boni habitet, sed cloaca & fimetum quoddam foetidissimum, & vitiorum scaturigo appareat, consequens est, Deum, cui manifesta sunt omnia, & quem nullum latet secretum, nec errare aut falli, nec diligere posse id, quod odium & detestationem promeruit. Atque hoc ipsum excruciare animos, & querelarum, sollicitudinum, diffidentię, desperationis, aliorumque multorum malorum solet esse principium; seipfos enim magis quam infinitam Dei bonitatem, vel inexplicabiles & indeficientes meritorum vniuersi Domini nostri Iesu Christi thesauros, per quę vniuersa nobis peccata remittit, contemplantur & considerant. Et quamuis præter hoc, in quo scilicet omnis fiducia & vnicum tribulationis nostrę solamen fundatum ac positum est, aliud nihil præsentis capitulo declarandum intendam, mirabilem tamen etiam discursum à Domino Ioanne de Auila elegantissimè de amore Christi erga homines compositum, proponam.

Ad meliorem autem mensuram, quę Dei dilectionem metiemur, intelligentiam, oportet vt oculos à nostris suis consideratione auersos dirigamus ad

Christi
nos, ex
ipsi in
lo quo
calesti
mus C
mento
simas o
naquæ
videlic
gratia
Ecclesi
tissima
Prin
uinam
rum pe
fortite
natura
person
dicam
Gra
lum q
illam o
tione
scilicet
Con
fit Pat
homin
illis m
sum, it

Chr

LIBER PRIMVS. 181

Christum. neque enim amor eius erga nos, ex perfectione quæ nobis, sed quæ ipsi inest, nascitur, nec proficiscitur ex illo quod in nobis, sed quod in Patre suo caelesti contemplatur. Hinc præsupponimus Christo in conceptionis suæ momento, tres præclarissimas & præstantissimas concessas esse gratias, quarum vnaquæque in suo genere fuerit infinita, videlicet gratia hypostaticæ vnionis, gratia vniuersalis, vt totius foret caput Ecclesiæ, & gratia singularis, quæ sacratissimæ eius animæ data fuit.

Gratia Saluatoris nostris.

Primò sanctissima hæc humanitas diuinam recepit essentiam, quando nimirum personæ secundæ SS. Trinitatis, ita fortiter vnita & coagmentata est, vt ex natura diuina & humana, & vna tantum persona subsistat, & verè ac Christianè dicamus, eundem hominem esse Deum.

Gratia hæc censetur infinita, non solum quia ipsissima est diuina, quæ per illam donatur, essentia; verum etiam ratione modi quo tribuitur, per vnionem scilicet personalem.

Concessa quoque est ei hæc gratia, vt sit Pater vniuersalis & caput omnium hominum, & infundat ac communicet illis merita & charismata suarum virtutum, ita, vt quæ Deus, sit Pater, quæ verò

H 7 homo,

homo, princeps & caput sit omnium ho-
 minum. Ratione itaque huius princeps
 tus data est ei gratia infinita, quò homi-
 nes ex ipso tanquam ex fonte gratiarum
 & sanctitatis oceano, gratiam hauriant.
 Undè & sanctus Sanctorum nuncupatur
 non tantum quia sanctorum sanctifi-
 mus & maximus; verum etiam quia san-
 ctificator est omnium, & quæ sanctifi-
 canda & consecranda sunt, de manu ip-
 sus sanctitatis splendorem suscipere de-
 bent. Nam sicuti mortales omnes se ho-
 mos Adami profitentur, & ab eodem re-
 ra profecti sunt; ita omnes supernaturalem
 gratia regenerati, ab Adamo secundum
 Patre scilicet futuri seculi, procreantur.
 Et hæc quoque gratia infinita est, quia
 tendit se ad genus humanum, quod
 ipsum in genere suo infinitum est: neque
 enim certum aliquem aut determinatum
 numerum habet, sed indies multiplicari
 potest; ita vt omnibus in se multiplicari
 necessario insit gratia & meritum
 ctissimæ animæ Christi.

Tertia gratia singularis fuit, quæ gra-
 tia *gratum faciens* appellatur. Et hanc
 dit illi Deus in sanctificationem & in
 perfectionem, quæ & ipsa singulari quod-
 dam modo infinita dici potest, quia com-
 plectitur cuncta quæ ad gratiæ essentiam

pertin
 di vel
 que gra
 Spiritu
 vt in
 maris
 na attr
 nica q
 non in
 psa.

Pra
 sui qui
 quinir
 conce
 uinam
 denter
 riam v
 plane
 ris, qu
 Hæc o
 cessaf
 ficent
 namq
 dotati
 mam
 guttin
 Specin
 omnib
 vt eid
 Qu

pertinent, excepto quod nihil ad illā ad-
di vel adiungi possit. Quinetiam & aliæ
que *gratiæ gratis datæ* nominantur, ipsaq;
Spiritus sancti dona Christo cōcessa sunt,
vt mirum anima eius sanctissima instar
maris cuiusdam omnia gratiarum flumi-
na attrahat, & in se recipiat, adeò vt ne v-
nica quidem gratiæ guttula supersit, que
non in ipsam fluat, refluatque ex i-
psa.

Præstitit ergò Deus humanitati Filij
sui quicquid facere & præstare potuit:
quinimò data est illi gratia vt in ipso
conceptionis suæ momento videret di-
uinam essentiam, & perspicuè atque eui-
denter cognosceret maiestatem & glo-
riam verbi, cui vnita erat, quò eadem
planè essentiali gloria repleretur in ter-
ris, quā modò possidet in dextera patris.
Hæc omnia sanctissimæ huic animæ cō-
cessa sunt ex mera Dei gratia, & magni-
ficentia, nullo præcedenti merito: simul
namq; iuncta fuere creatio & prædictarū
dotatio gratiarum; Deus enim sacratissi-
mam vnigeniti sui humanitatem, D. Au-
gustino teste, tanquam diuinæ gratiæ
specimen & exemplum, ita perfectam &
omnibus modis absolutam esse voluit,
vt eidem nihil addi posset.

Quare cū sanctissima hæc anima ipso
feli-

felicissimo conceptionis suæ momento
 videret immensam & inscrutabilem De
 bonitatem, & eam seruitio atque infini
 to amore dignam esse cognosceret, quæ
 putas illam amasse Deum, aut quo serui
 endi & diuinæ maiestatis honorem
 gloriam propagandi desiderio flagrasse
 existimas? cumque collata sibi beneficia
 perpendens ad Regnum se nasci con
 spiceret, quod tamen regnum bellica
 virtute, aut hasta non acquisiuisset, & eo
 dem puncto ab omnibus creaturis, & ab
 ipsa quoque cælesti hierarchia, vt Apo
 stolus ait, adoraretur; cum, inquam, hæc
 omnia cerneret. quali putas affectione
 dilexit illum, qui eam sic glorificauit &
 exaltauit? Valere Cherubin ac Sera
 phim hanc comprehendere, aut Angelica
 lingua exprimere dilectionem? Enimus
 modo præstitum hoc beneficiū & agnoscent
 & exhibere se gratum nemo melius po
 test, quam sincerus sectator humilitatis
 & quia nulla cælestium & terrestrium
 creaturarum humilior anima Iesu Chri
 sti, idco consequenter quoque nulla
 ad seruiendum promptior, & pro perc
 ptis donis Deo gratias agendi studiosior
 fuit.

Porro cum sacratissima Christi anima
 Deum grauissimè humano generi in
 sum

Heb. 2.

tum, &
 di com
 præsent
 cordi su
 nerasse
 ren & te
 stare, &
 tia, à se,
 mor inf
 cipiend
 nimadu
 titia, qu
 que cup
 ritate ta
 existim
 lectum
 nedum
 fati vel
 Per h
 tionem
 gnoscit
 gratiam
 dilectio
 pter vni
 tanto c
 non in
 psu d
 se arbit
 omniur
 one etia

tum, & omnia crimina ab origine mundi commissa, & deinceps committenda presentia cerneret; qualem putas hæc cordi suo amore & gratitudine pleno generasse dolorem? Præterea cum Deum remittere iram, & de salute humana tractare, & onus hoc ex amore & obedientia, à se, cuius erga genus humanum amor infinitus & inenarrabilis esset, suscipiendum & consummandum fore animaduertit, quam alacritate & lætitia, quo fervore & desiderio, qua denique cupiditate, obedientia, & ignita charitate tali holocausto vtrò se obtulisse existimas? Impossibile profectò est intellectum humanum capere & intelligere, nedum linguam aliquam hæc omnia expressere vel eloqui posse.

Per hanc considerationem & cognitionem dignitatis Dei, ut Deus est, cognoscimus pariter & infinitam Christi gratiam, & inexplicabilem eius erga nos dilectionem. Si enim SS. Martyres propter unicam Saluatoris gratiæ guttulam tanto desiderio moriendi pro Christi nomine flagrârunt, quanto Christum ipsum desiderio honorandi Patrē flagrasse arbitraris, qui Sanctus est Sanctorum omnium, cuius respectu seu comparatione etiam tota reliquorum Sanctorum

fan-

sanctitas & gratia vix tanta est, quantum
 minutissimū quodlibet punctū in circulo
 maximo, & lumen stellarū ad solis splendorem?
 Quid? An non B. Andreas Apostolus viuendo quodam in cruce patienti
 & moriendi desiderio gestiebat, quam
 præ gaudio exultans in corde saluabat
 & amplectebatur crucem? quibus non
 dentibus amoris flammis S. Ignatij
 mus aestuabat, cum ex Syria Romam ad
 martyrium perductus, feras à quibus
 dilacerandus erat, saluantes appellans
 ac diceret, quòd etsi bestiae sibi parcerent
 vellent, se tamen eas ad sui dilaniationem
 impulsurum? Quid de craticulo
 Beati Laurentij dicam? quid de ignis
 turno quo quidem corpus exterius consumi
 sumebatur, interior tamen animi ardor
 non modò extingui non poterat, verum
 etiam in tantum confortabatur, ut flammæ
 exteriores sibi rosæ viderentur,
 quò amplius adurerent, eò maiorem
 taret refrigerationē? Quid de sancti
 Fructuosi martyrij voto aut de immensa
 caritate Patriarchæ Dominici charitate
 feram, qui non solum martyrio
 sed etiam vnumquodque membrum
 suorum proprio & peculiari quodam
 tormento affligi & excruciarī exopta-
 bat?

Qu
 di deli
 tantū
 rimo g
 rant; c
 ue ard
 se puta
 dantia
 Domi
 sua pr
 libet is
 videren
 Patri fr
 nebatu
 cum ho
 perpetu
 nus fu
 Baptis
 orbor v
 Hui
 tamqu
 perpeff
 plo gra
 minim
 amori
 dam su
 patieba
 Maior
 ius affe
 neribus

Quapropter cum tam ingenti patienti desiderio Sancti estuârint, qui vnicam tantum (vt supra dictum est) ex hoc vberissimo gratiarum fonte guttulam hauserant; quam cupiditate, quo zelo, quoque ardore vel æstu fontem ipsum flagrasse putas, ex cuius plenitudine & abundantia reliqua omnia dimanant? Hinc Dominus noster tantoperè ob mortis suæ prolongationem angebatur, vt quælibet istius moræ hora integer ei annus videretur; nam tanto se pro salute nostra Patri suo cælesti offerendi desiderio teuebatur, vt triginta tres anni, quibus cum hominibus in terris conuersatus est perpetua ipsi crux & longum martyrij genus fuerint. Vndè non immeritò dixit:

*Baptismo habeo baptizari: & quomodo co- Luce 12.
artor vsque dum perficiatur?*

Huius amoris & desiderij causa tot tamque horribiles iniurias & cruciatus perpeffus est: & quamuis dolores isti duplo grauiores & truculentiores fuissent, minimè tamen desiderio & interno eius amori satisfacissent, quia aliud quoddam supplicium omnibus tormētis quæ patiebatur grauius sustinere exoptabat. Maior quoque erat interna cordis eius affectio erga nos, quàm exterius vulneribus suis demonstrare valebat: imò

imò si millies ipsi mori demandatum fuisset, vti semel mori mandatum est, libentissimè id ipsum peregisset; & si necessarium fuisset redemptionis nostræ causa extremum vsque diem in crucis pendente patibulo, non tantum illud non æque aut molestè tulisset, sed pro cuiusque etiam salute lubens volensque hoc ipsum tolerasset, quippè qui à dilectione sui neminem excludit, & cuius gratia omnibus patet. Atque hoc verum spei & fiducia fundamentum, anchora nauis, & nauigationis nostræ meta est, & portus securus, ad quem, tempestate periculis exorta, confugiamus & appellamus.

Christus me diligit propter patrem & vt Patri obediat, moritur pro me: Pater per merita & obedientiam Filij condona mihi peccata. Quæ cum ita fuerit, cur ego tali Filio tali que patri non contederem? Obedientia Patri à Filio exhibitæ causa est amoris illius erga nos: non aliam ob causam parcat nobis Pater, quia intercedit Filius, & hoc ipsum pro nobis meretur à Patre. Et quia Filius tuetur cor Patris, inde prouenit vt nos diligat, quandoquidem sic eius requirit obedientia: & quoniam Pater vulneratur à desiderio Filij contemplatur, ex contemplatione ista remedium, auxilium

omni

& beatitudo nostra oriuntur. quia sic me-
rita ipsius exigunt.

Ex hac contemplationis vicissitudine, o-
mnes gratiarum influentiae procedunt,
quibus Ecclesia regitur non secus ac
mundus ab aspectu & dispositione Pla-
netarum, vti docent Astrologi.

Quare o Pater aeternè & vnigenite Fili
sine intermissione vos intueamini, quan-
do quidem ex infinito hoc & ineffabili
conspetu, tota nostra salus, totaque de-
pender felicitas. O aspectus inestimabi-
lis; Ex te diuinæ gratiæ radij oriuntur, ex
te peccatorum remissio, fortitudo Dei
in debilitate, societas in solitudine, sola-
tium in afflictione, fiducia & perseue-
rantia in desperatione nostra proce-
dit.

Omni igitur studio huic Domino in
fide & charitate tanquam membra capi-
ti, discipuli præceptori, milites capita-
neo, subditi fideles Regi, captiui redem-
ptori, creaturæ creatori, sponsa suauissi-
mo & charissimo sponso, denique tan-
quam pauperes & infelices mendici di-
uitijs, thesauro & supremo nostro bono
vniri procuremus. nam si vniti ipsi fueri-
mus, eadem euenient nobis quæ & ipsi,
& vbi caput fuerit, ibidem erunt & mem-
bra, quemadmodum David ad Abiathar

an-

I. Reg. 22.

animo consternatum aiebat: *Mane me
ne timeas: si quis quaesierit animam meam
quaeret & animam tuam, mecum; seruaberis.*

Maximum certè & efficacissimum
omnium tribulationum nostrarum
medium est, vt nimirum ad hunc Domi-
num confugientes sub vmbra alarum
ius protegatur, & Regium ipsius ven-
lum sequentes in cunctis afflictionibus
& infirmitatibus nostris, subleuatis ocu-
lis Christum in cruce pendentem intue-
amur, & meritorum atque obedientiam
Filij & beneplaciti Patris in Filio rece-
demur. Cùm enim Deus Pater illo po-
tissimum tempore quo inimici eius con-
miserunt, Filium suum nobis non petentibus
imò nec tale quid fieri posse suspicantibus,
vltro obrulerit, quid modò petentibus
& rogantibus denegabit? quid denegare
mihî poterit, qui filium suum vniuersum
nitum nõ denegauit? & sicut Apostolus

Rom. 8.

Paulus inquit: *Qui etiam proprio Filio non
pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit
quomodo non etiam cum illo omnia
donauit? Circudent nos licet peccata
præterita, cruciet timor futurorum,
cum eant nos demones, accusent,
dientur, terreant & persequantur, dicit
infernus guttur suum quantum voluerit
& mille sese pericula ostendent, certè*

men &
stros in
mum
& vsq
cerimu
trem o
esse de
saluten
benedi
tem, m
Parent
gant Fi
concep
quid ne
corde P
cruci af

AD F
senten

H A
&
ctarum,
serto err
Dei præ
breuiter
colatia o

men & securi sumus quod si oculos nostros in benignissimum, obedientissimum, & misericordissimum Christum & vsque in finem nos diligentem conicerimus, certi inquam sumus, Deum Patrem ob amorem Filij sui nunquam nos esse derelicturum, præsertim cum tanti salutem nostram fecerit, vt Filium suum benedictum pro nobis tradiderit in mortem, mortem autem crucis. Cum enim Parentes etiam carnales tantoperè diligant Filios, vt ipsos solum intuentes conceptam omninò remittant iram; quid non aspectus talis Filij efficiet in corde Patris, quem propter obedientiam cruci affixum videt?

CAPVT XXIII.

ADFERVNTVR QVÆDAM
*sententia Seneca, de sufferendis huius
 vite calamitatibus.*

HÆC ad calamitosorum coniugū, & personarum spiritualiter afflictarum, & in turbulento tentationum deserto errantium, & dulci atque amabili Dei præsentia destitutaū consolationē breuiter dicta sint: quæ etiam remedia & solatia omnib. tribulatis, infamatis, falso accu-

accusatis & alijs quibuscunque iniuriam
 affectis, non minus vtilia esse possunt.
 Postremò egregias quasdam sententias
 à præclarissimo Philosopho Seneca
 inuicestorum, afflictorum, & tentatorum
 solatium, & tribulationis mitigationem
 prolatas, & literis commendatas, adici-
 gam. Quamuis enim in sacris paginis
 sanctorumque Patrum voluminibus, abun-
 undans & superfluum fatis lumen ad lucem
 ius vitæ tenebras dissipandas, & omnino
 præsertim ad consolationem & com-
 forationem nostram, necessaria inueni-
 ganda reperiamus, quia, vt Apostolus
 ait: *Quæcunque scripta sunt, ad nostram
 doctrinam scripta sunt: vt per patientiam
 consolationem scripturarum, speremus:*
 nihilominus tamen me operæ
 titium facturum putavi, si sequentes Senecæ
 sententias, non tam ob miram
 eam elegantiam, quàm ad nostram con-
 solationem adiungerem. nam cum splendidi-
 didioribus diuini luminis radijs illustrati,
 ti, maioris gratiæ auxilium & certum
 quoddam Philosopho illo salutis & beatitudinis
 æternæ pignus habeamus, nihilominus colligimus,
 millimè colligimus, multò maiori patientia
 quælibet nobis aduersa toleranda. In his
 alijsque similibus casibus Christus
 Domini ac Saluatoris nostri & reli-

Rom. 15.

ram Sanctorum imitanda esse exempla.

Nihil mihi videtur infelicius eo, cui nihil vnquam euenit aduersi. Non licuit enim illi se experiri. Vt ex voto illi fluerint omnia, vt ante votum: malè tamen de illo dii iudicauerunt. Indignus visus est, à quo vinceretur aliquando fortuna, quæ ignauissimum quemque refugit.

Miserum te iudico, quòd nunquam fui ti miser, transisti sine aduersario vitam. Nemo sciet, quid potueris: ne tu quidem ipse. Opus est enim ad notitiam sui, experimento, quid quisque posset nitentando non didicit.

Simul verò cogita, non esse magni animi, se rebus prosperis fortem gerere, vbi secundo cursu vita procedit. Nec gubernatoris quidem artem, tranquillum mare, & sequens ventus ostendit. Aduersi aliquid incurrat oportet, quod animū probet.

Præcipuum est: posse læto animo aduersa tolerare: quicquid acciderit, sic ferre, quasi tibi volueris accidere. Debuisses enim velle, si scisses omnia ex decreto Dei fieri, flere, queri, ingemere, desciscere est, &c.

Illis grauis ipsa fortuna est, quibus est repentina. Facile eam sustinere potest

*Lib. de pro.
cap. 3*

*Eodem lib.
cap. 4.*

*Lib. de con-
sol. ad Mar-
ciam ca. 6.*

*In prefat.
lib. 3. quest.
Natur.*

*Lib. de con-
ad Heluiã
qui, cap. 5.*

194 DE TRIBVLATIONE
qui semper expectat. Nam & hostium
uentus eos prosternit, quos inopina
occupauit. At qui futuro se bello
bellum parauerunt, compositi & ap-
primum, qui tumultuosissimus est, ictu
facile excipiunt.

Epist. 78.

Leuis dolor est, si nihil illi opinio
iecerit: Contra si exhortari te coeperis,
dicere: Nihil est, aut certè exiguum
duremus, iam desinet: leuem illum, dum
putas, facies. Ad opinionem dolemus
tam miser est quisque, quam credit. Qui
iuuat perituros dolores retractare, & mi-
serum esse, quia fueris? Naturale est, ma-
sui sine gaudere. Circumcidenda
duo sunt, & futuri timor, & veteris
commodi memoria. nam & hoc praesens
rijt, & incertum est vtrum illud futurum
sit. Quemadmodum perniciosior est
hostis fugientibus, sic omne fortunam
incommodum magis instat cedenti & re-
uerso.

*Lib. de rōs.
ad Polyb.
cap. 23.*

Omnes mortales circumspice. Lari-
vbique flendi & assidua materia. Alii
ad quotidianum opus laboriosa ege-
vocat. Alium ambitio nunquam quiete
solicitat. Alius diuitias quas optauerat
metuit, & voto laborat suo. Alium
licitudo: alium labor torquet. Alium se-
per vestibulum obsidens turba. Hic

bere se dolet liberos, hic perdidisse. Lachrymæ nobis deerunt, antequam causa dolendi. Non vides qualem vitam nobis rerum natura promiserit, quæ primum nascentium omen fletum esse voluit? Hoc principio edimur, huic omnis sequentium annorum consentit ordo: sic vitam agimus: ideoque moderatè id fieri debet à nobis, quod sæpè faciendum est: & respicientes, quantum à tergo rerum tristium immineat, si non finire lachrymas, at certè referuare debemus. Nulli parendum est rei magis, quàm huic, cuius tam frequens vsus est.

Si ad naturam viues, nunquam eris *Epist. 16.*
pauper: si ad opinionem, nunquam diues. Exiguum natura desiderat, opinio immensum. Quam si secutus fueris, quò plus habueris, plus desiderabis.

Nemo alius est Deo dignus, quàm qui *Epist. 18.*
opes contempsit: quarum possessione tibi non interdico: sed efficere volo, vt illas intrepidè possideas: quod vno consequeris modo, si te etiam sine illis beatè victurum persuaseris tibi, si illas tanquam exituras semper aspexeris.

Multum est, non corrumpi diuitiarum *Epist. 20.*
cõtubernio. Magnus est ille q. in diuitijs

pauper est: sed securior, qui caret diuitijs.

Paupertas, inquis, mihi grauis est, imò tu paupertati. Non in paupertate vitium est, sed in paupere. Illa expedita est, hila-

In excerptis ris, tuta. Pauper sum, inquis. Nescis teo-
(*vi volunt*) pinione, non re laborare. Pauper es,
è Seneca. quia videris. Pauper sum, inquis. Nihil
deest auibus. Pecora in diem viuunt. Fe-
ris ad alimenta solitudo sua sufficit.

*Lib. de vita
beata. cap.
23. & 24.*

Diuitias nego bonum esse: nam si ef-
sent, bonos facerent. Nunc quoniam
quod apud malos deprehenditur, dici
bonum non potest: hoc illis nomē nego.
Pone in opulentissima me domo, pone
ubi aurum argentumque in promiscuo
vsusit. Non suspiciam me ob ista, quæ
etiam si apud me, extra me tamen sunt.
In sublicium pontem me transfer, & in-
ter regentes abige: non ideò tamen me
despiciam, quòd in illorum numero cõ-
sideo, qui manum ad stipem porrigunt.
Totum fortunæ regnum despiciam: sed
ex illo, si dabitur electio, molliora sumã.
Quicquid ad me venerit, bonum fiet: sed
malo faciliora ac iucundiora veniant, &
minus vexatura tractantem.

*In Excer-
ptis.*

Pecuniam perdidisti. Fortasse te illa per-
didisset. Pecuniam perdidisti. Sed habuisti.
Pecuniam perdidisti. Sed habebis inde pe-
ricu-

riculi minus. Pecuniam perdidisti. O te felicem, si cum illa auaritiam perdidisti. Sed si manet illa apud te, es tamen utcumque felicior, quòd tanto malo materia subducta est. Perdidisti pecuniam. Et illa quidem quàm multos. Eris nunc in via expeditior, domi tutior. Non habebis, sed non timebis heredem. Exoneravit te fortuna, si intelligis, & tutiore loco posuit. Damnum putas; remedium est. Desles, gemis, miserum te clamitas, quod opibus excussus es. Tuo vitio ista tibi iactura tam tristis est. Non tam molestè ferres, si tanquam perditurus habuisses. Perdidisti pecuniam. nempe quam ut tu haberes, alius antè perdidit.

Naufragium, inquis, feci. Cogita non quid perdidideris, sed quòd euaseris. Nudus exij. Sed existi. Omnia perdidisti. Sed perire potuisti vnà cum omnibus.

Discamus continentiam augere, luxuriam coercere, gulam temperare, iracundiam lenire, paupertatem æquis oculis aspicere, fragilitatem colere, etiam si nos pudebit desiderijs naturalibus, paruo parata remedia adhibere, spes effrenatas, & animum in futura eminentem, velut sub vinculis habere, id agere, ut diuitias à nobis potius quàm à fortuna petamus.

Quid est præcipuum? non admittere in

Ibid.

Lib. de tranquill. anim. e cap. 9.

In præfat. l.

3. *quæst.*
Natur.

animum mala consilia, puras ad cælum manus tollere, nullum petere bonum, quod ad te transeat, aliquis dare debet, aliquis amittere optare, quod sine aduersario optatur, bonam mentem: cæterum magno æstimata mortalibus, etiam quis domum casus attulerit, sic intuent quasi exitura, quâ venerint.

In excerptis.

Oculos te perdidisse, ploras. Habes et nox suas voluptates. Oculos te perdidisse, ploras. Quam multis cupiditatibus via incisa est, quam multis rebus carebis, quas ne videres vel eruendi erant? Non intelligis partem innocentie esse cecitatem? Huic oculi adulterium monstrant, huic incestum, huic domum quam concupiscat, huic urbem & mala omnia. Ceterum irritamenta sunt vitiorum, ducesque scelerum. Dolor, inquit, imminet. Si exiguus est, feramus, leuis est patientia. Si grauis est, non leuis est gloria. Dolor clamorem exprimat, dum secreta non exprimat. Non potest homo par dolori esse, nec rationi dolere. Dura res est dolor: immo tu mollis. Patiens ei dolorem ferre potuerunt. Simus expatiens. Imbecilles natura sumus. Naturam infamare nolite. illa nos fortes genuit. Fugiamus dolorem. Quomodo fugiamus qui sequitur fugientes?

Epist. 99.

Superuacuum est dolere, si nihil dolere

pro

proficias. Deinde iniquū est queri de eo quod vni accidit, & omnibus restat. Deinde desiderij stulta cōquestio est, vbi minimū interest inter amissū & desideratē. Eō itaq; æquiore animo esse debemus, q̄ quos amissimus sequimur. Quisq; aliquem queritur mortuū esse, queritur hominem fuisse. Omnes eadē conditio deuinxit. Cui nasci cōtingiat, mori restat. Interuallis distinguimur, exitu equamur. Hoc q̄ inter primū diē & vltimū iacet, variū, & incertū est. Si molestias æstimas, etiā puero longū: si velocitatē, etiā seni angustum. Morieris. Ista hominis natura est, non pœna. Morieris. hac conditioe *In excet-*
 intraui vt exitē. Morieris. Gentiū ius est, *plis.*
 quod acceperis, reddere. Morieris. Peregrinatio est vita. Multum cum deambulaueris, domum redeundū est. Ad hoc veni, hoc ago, huc me singuli dies adducunt. Nascenti mihi natura protinus hūc posuit terminum. Quid habeo quod indigner? Nec primus, nec vltimus. Multi me antecesserunt, omnes sequentur. Sed iuuenis morieris. Fortasse alieni malo subducit me fortuna; si nulli alij, vel senectuti.

Amisi liberos. Stultus es, qui desleas *Ibid.*
 mortē mortaliū. Quid istud aut nouū, aut mirū est? Quā rara est sine isto casu dom?

Ducuntur ex plebeia domo immatura
funera, ducuntur & ex regia. Mors, exilium,
luctus, dolor, non sunt supplicia, sed
tributa viuendi.

*Lib de cōf.
ad Palyb.
cap. 21.*

Maximum solatium est, cogitare id tibi
accidisse, quod ante se passi sunt omnes,
omnesq; passuri: & ideò mihi videtur
rerum natura, quod grauissimum fecit,
commune fecisse, vt crudelitatem facti
consolaretur æqualitas. Illud quoque
te non nimium adiuuerit, si cogitaueris
nihil profuturum dolorem tuum, nec illi,
quem desideras, nec tibi. noles enim
longum esse, quod irritum est.

*In eodē lib.
c. 28. & 29.*

Fruitur nunc (Frater) aperto & libero
cælo, ex humili atque depresso in eum
micuit locum, quisquis ille est, qui soluta
vinculis animas beato recipit sinu: &
nunc liberè vagatur, omniaque rerum
naturæ bona, cū summa voluptate per-
spicit. Erras, non perdidit lucem Frater
tuus, sed securiorem sortitus est. Illud
quoque necesse est te adiuuet cogitan-
tem, non iniuriam tibi factam, quod ta-
lem fratrem amisisti, sed beneficium de-
tum, quod tam diu pietate eius tibi vi-
fruiq; licuit. Iniquus est, qui muneris sui
arbitrium danti non relinquit: auarus,
qui nō lucri loco habet, quod accepit, sed
dāni quod reddidit. Ingratus est, qui in-
iuri-

iniuriam vocat finem voluptatis: stultus, qui nullum fructum esse putat bonorū, nisi præsentium, qui non & in præteritis acquiescit, & ea iudicat certiora, quæ abierunt, quia de illis ne desinant, non est timendum. At inopināti ereptus est. Sua quemque credulitas decipit: & in eis que diligit, voluntaria mortalitatis obliuio. Natura nulli se necessitatis suæ gratiā facturam esse testata est. Quotidiē præter oculos nostros transeunt notorum ignotorumque funera: nos tamen aliud agimus, & subitum id putamus esse, quod nobis tota vita denuntiatur futurum.

Quid enim est noui, hominem mori, cuius tota vita nihil aliud quàm ad mortem iter est?

Quereris, non tam diu vixisse filium *De consol.*
tuum, quàm potuisset. Vnde enim scis an *ad Marciā.*
diutius illi expedierit? an illi hac morte *c. 21. & 22.*
consultum sit? Quem inuenire hodie potes, cuius res tam benè positæ sint & fundatæ, vt nihil illi procedenti tempore, timendum sit? Labuntur humana, ac fluunt. Nulla pars vitæ nostræ tã obnoxia aut tenera est, quàm quæ maximè placet. Ideoque felicissimis optanda mors est: quia in tanta inconstantia turbaque rerum, nihil nisi quod præterijt certum est. Quis tibi recepit, illud pulcherrimum

I 5 filij

filij tui corpus, & summa custodia, inter
luxuriosę vrbis oculos conseruatum, po-
tuisse ita morbos euadere, vt ad senectū-
tem formę illęsum perferret decus: Co-
gita animi mille labes. Neque enim re-
ceta ingenia, qualem in adolescētia spem
sui fecerant, vsque in senectutem per-
lerunt: sed interuersa plerumque sunt.

Hoc est propositum Deo, quod sapi-
enti viro, ostendere hęc quę vulgus
appetit, quę reformidat, nec bonū
esse, nec malū. Apparebunt autem bonū
esse, si illa non nisi bonis viris tribueris
& mala esse: si malis tantum irrogau-
erit.

*Lib. de
provid.*

Hęc omnes sententię sunt Senecę
Philosophi grauissimi, quę nos docent,
quibus armis contra insultus miserabi-
lis huius vitę pugnare debeamus: qualia
que remedia capiendā nobis sint, nehu-
ctibus tribulationum opprimamur. In-
ipsas autem non ad instructionem tan-
tū, verū etiam ad confusionem no-
stram inducere placuit.

Atque hęc pro primo huius tracta-
tus libro sufficiant, in quo de remedijs
aduersus tribulationes particulares ne-
cessarijs, agere statueram: nunc de cala-
mitatibus generalibus, quibus congre-
gationem, ciuitatem, prouinciam, & in
tegrum

tegrum quandoque regnum affligere so-
let, pauca dicemus, & quomodo in illis
nos gerere debeamus, diligenter perscru-
tabimur. Priusquam autem alteram hu-
ius tractatus partem aggrediamur, neces-
sarium fore iudico enodare ac soluere
quæstionem hanc obstupescendam &
admirandam, quare nimirum impijs pro-
spera, bonis verò aduersa plerunq; De-
us largiatur.

CAPVT XXIV.

*CVR DEVS IMPIIS PRO-
spera, bonis autem aduersa in hac vita
largiatur.*

Non tantum peccatorum vulgus ad-
miratur q̄ p̄bis sepe numero tribu-
latis & afflictis, impijs iuxta voluntatē &
votum omnia prosperè succedant; ve-
rū etiam Sancti, intimi ac familiares
Dei amici conqueruntur. Iob patientissi-
mus inquit: *Quare impij viuunt, subleuati* *Cap. 21.*
sunt, confortatiq; diuitijs? Itē Ieremias Pro-
pheta: *Quare via impiorum prosperatur: bene* *Cap. 12.*
est omnibus qui prauariantur, & iniquè a-
gunt? Et alibi Abacuc: *Quare respicis contem-* *Cap. 1.*
ptores, & taces, conculcans impio iustioremi-
se? Regius quoque Psaltes obstupefactus

I 6 & ai

*Psal. 72.**De ciuit.
Dei. lib.,
20. ca. 2.*

& attonitus dicit: *Mei autem penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei. Quia zelauit super iniquos, pacem peccatorum videns.* Sanctus Augustinus ait: Nescimus quo iudicio Dei bonus ille sit pauper, malus ille sit diues: iste gaudeat, quem pro suis perditis moribus cruciari debuisse mœroribus arbitramur: contristetur ille, quẽ vita laudabilis gaudere debuisse persuadet; exeat de iudicio non solum inultus, verum etiam damnatus innocens, aut iniquitate iudicis pressus, aut falsis obrutus testimonijs: è contrario scelestus aduersarius eius non solum impunitus, verum etiam vindicatus insultet: impius optimè valeat, pius languore tabescat. Latrocinentur sanissimi iuuenes: & qui nec verbo quenquam lædere poterunt, diuersa morborum atrocitate affligantur: infantes vtilis rebus humanis immatura morte rapiantur: & qui videntur nec nasci debuisse, diutissimè insuper viuant: plenus criminibus subleuetur honoribus, & hominem sine querela tenebræ ignobilitatis abscondant: & cætera huiusmodi, quæ quis colligat, quis enumeret? Hæc sancti Augustini verba sunt.

*Lib. 3. de
prouid.*

Saluianus: Quid me, inquit, interrogas, quare alter maior sit, alter minor: al-

ter mihi
infirm
faciat
ration
gi ista
quã
hi deb
gi cun
reopus
sit pro
Deus.

Et D
meam
illidit
tius per
& sine
metitu
trimul
damo
morbo
i impij,
geri, at
blasph
rem, st
maba
me, Do
telligat
Domin
omnia
se est.

ter

ter miser, alter beatus: alter fortis, alter infirmus: qua causa quidem hæc Deus faciat, non intelligo, sed ad plenissimam rationem abundè sufficit, quòd à Deo agi ista demòstro. Sicut enim plus est Deus quàm omnis humana ratio: sic plus mihi debet esse quàm ratio, quod à Deo agi cuncta cognosco. Nihil ergò in hac re opus est, nouum aliquid audire: satis sit pro vniuersis rationibus Author Deus.

Et D. Hieronymus ait: Nunquid & in meam mentem non hic sæpius fluctus illiditur? Quare senes impij, seculi diuitijs perfruuntur? quare adolescètia rudis, & sine peccato pueritia, immaturo flore metitur? Quid causæ est, vt sæpè bimuli trimulique, & vbera materna lactantes, à dæmonio corripantur, repleantur lepra, morbo regio deuorentur? & è contrario, impij, adulteri, homicidæ, sacrilegi, vegeri, atque securi de sua sanitate, in Deū blasphemant &c. Sed, cum hæc cogitarem, statim didici cum Propheta: *Existimabam vt cognoscerem, hoc, labor est ante me, Donec intrem in sanctuarium Dei: & intelligam in nouissimis eorum. Iudicia enim Domini abyssus multa.* Bonus est Deus, & omnia, quæ bonus facit, bona sint necesse est. Hucusque S. Hieronymus.

Epist. 25. ad Paulam de obitu Ble-sillæ.

*Psal. 72.
Psal. 35.*

Sed vt huic quæstioni & difficultati
 satisfaciamus, præsupponendum est, quod
 dupliciter Deum bona & mala distribuere.
 Primò, quando bonis concessa prospera,
 & malis aduersa: deinde, quando bonis
 molestiam & laborem, impio contra
 immittit prosperitatem: ad hoc
 quando iustis & iniustis bona pariter
 mala largitur; ita vt tam impius quam
 iustus boni & mali particeps sit: denique
 cum sic bona malis permiscet, vt non
 nulli proborum vel improborum boni
 ac mali participes sint, & vt nec omnes
 iusti prosperitate semper extollantur, nec
 aduersitate perpetuò deprimantur, sed
 quidam illorum felicitate & prospera
 fortuna vtantur, quidam etiam calamita-
 tatibus & miserijs exerceantur: & contra
 quibusdam impijs omnia bene & prospera
 luntate, quibusdam verò minus prospera
 ac fortunatè succedant. Postremum huius
 modum, Deus in temporalium rerum
 distributione, tanquam aptissimum &
 conuenientissimum elegit, ideoque
 Gregorius Nazianzenus inquit: Ego ve-
 rò, vel huius vitæ cruciatum improbitati,
 vel res lætas & secundas pietati omni-
 nò ascribere vereor: non quòd non ali-
 quando, & ob aliquam vtilitatem hoc
 contingat, nēpè, vt vel per improborum

Orat. 16.

calami
 per bon
 niatur:
 nò, ver
 alij viri
 afficiu
 & Hist
 phanæ
 De
 Dei, he
 caligin
 nequiu
 tus sit,
 amus,
 ficilia
 quæ v
 eredin
 bonis
 gua p
 foret
 & hu
 vnum
 mune
 Deop
 poena
 excita
 se Pa
 ex lib
 unt, f
 stita

calamitatem vitij cursus reprimatur, vel per bonorum felicitatem virtuti via muniatur; sed quia non semper, nec omnino, verum hoc futuri temporis sit, in quo alij virtutis præmijs, alij scelerum pœnis afficiuntur. quemadmodum S. Scriptura & Historiæ cum Ecclesiasticæ, tum prophætae testantur.

De hac ordinatione & prouidentia Dei, hominibus in obscura tenebrarum caligine existentibus, causam aliam dare nequimus, quàm quòd hæc vita fidei status sit, & vt virtutem hanc sedulo exerceamus, necessarium fuerit, occulta & difficilia esse ea, quæ credamus: non enim quæ videmus, sed quæ abscondita sunt credimus. Et si temporalia semper bona bonis, & mala malis Deus tribueret, exigua planè difficultas & exile meritum foret, credere ipsum iustum esse iudicem, & humanarum rerum habere curam, & vnumquemque secundum opera sua remunerare. Adhæc etiam impij seruire Deo penitus negligenter, nisi vel timore pœnæ, vel spe maximi lucri & commodi excitarentur: quia Deus istorum vult esse Pater ac Dominus, qui voluntariè, & ex libera quadam dilectione sibi seruiunt, scientes, non tantum seruitia præstita non remunerari; sed etiam iustum

ad pa-

*Lib. 1. de ci-
uit. Dei c. 8.*

ad patientiæ exercitationem, impij
autem ad conuersionem & sui ipsius
mendationem, sæpe in hac vita pati
affligi. Hinc D. Augustinus dicit: Plac
it diuinæ prouidentia præparare in
sterum bona iustis, quibus non fruent
iniusti: & mala impijs, quibus non
cruciantur boni. Ista verò tempo
lia bona & mala, vtrisque voluit esse cō
munia: vt nec bona cupidius appetas
tur, quæ mali quoque habere cernuntur,
nec mala turpiter euitentur, quibus & bo
ni plerunq̄ afficiuntur. Interest autem
plurimum, qualis sit vsus, vel earum
rum, quæ prosperæ, vel earum, quæ
euntur aduersæ. Nam his bonis tempo
ralibus nec bonus extollitur, nec malus
frangitur: malus autem ideò huiusce
modi in fœlicitate punitur, quia fœlice
tate corrumpitur. Ostendit tamen Deus
sæpè etiam in his distribuendis euiden
tius operationem suam. Nam si nunc o
mne peccatum manifesta plesteretur
pœna, nihil vltimo iudicio reservari po
taretur. Rursus, si nullum peccatum nunc
puniret aperte diuinitas, nulla esse prou
dentia diuina crederetur. Similiter in re
bus secundis, si non eas Deus quibusdam
petentibus euidentiſſima largitate con
cederet, non ad eum ista pertinere dice
remus.

remus.
bus dar
feruient
os nos
cupidos
quicun
sunt, no
distinct
si sunt.
rum eti
licet sul
virtus &
aurum
tribula
ta purg
ca confi
dere ex
irruens
malos
in eade
stantur
precan
non q
Nam p
horrib
vngue
Hæ
quibus
ta vo
tempo

remus. Itemque si omnibus eas petentibus daret, non nisi propter talia præmia feruendum illi esse arbitraremur: nec pios nos faceret talis seruitus, sed potius cupidos & auaros. Hæc quum ita sint, quicumque boni, mali que pariter afflicti sunt, non ideò ipsi distincti nõ sunt, quia distinctum non est, quod vtrique perpeffi sunt. Manet enim dissimilitudo passionum etiam in similitudine passionum, & licet sub eodem tormento, non est idem virtus & vitium. Nam sicut sub vno igne aurum rutilat, palea fumat, & sub eadem tribula stipulæ comminuuntur, frumenta purgantur: nec ideò cum oleo amurca confunditur, quia eodem præli pondere exprimitur: ita vna eademque vis irruens bonos probat, purificat, eliquat: malos damnat, vastat, exterminat. Vnde in eadem afflictione, mali Deum detestantur, atque blasphemant: boni autem precantur & laudant. Tantum interest, non qualia, sed qualis quisque patiat. Nam pari motu exagitatum & exhalat horribiliter cœnum, & suauiter fragrat vnguentum.

Hæc ipsa S. Augustini verba sunt, ex quibus manifestè colligimus Deum iuxta voluntatem & beneplacitum suum temporalia, tam bona quam mala probis
& im;

& improbis distribuere, vt nihili autem
 te parui illa, spiritualia autem & diuina
 impijs omnino sublata maximi faci-
 mus, qualia sunt, charitas, humilitas,
 contemptus mundi, castitas, patientia
 & omnes reliquæ virtutes, quibus
 maius ditata & exornata; contra peccato-
 ratoris despoliata est.

*De prouid.
 cap. 2.*

Præter hanc D. Augustini doctrinam
 sunt etiam aliæ quædam causæ, ob quas
 Deus bonos aduersitatibus varijs affligit
 improbis verò, immensas opes concedit
 quemadmodum enim (vt inquit Seneca)
 nobis interdum voluptati est, si adole-
 scens constantis animi irruentem feram
 venabulo excipiat, si leonis incursum
 imperterritus perferat: simili plane mo-
 do recreatur & voluptate Deus afficitur,
 quando suorum quempiam cum aduer-
 sa fortuna, tribulatione, paupertate, do-
 lore, iniuria, & cæteris calamitatam es-
 neribus, pugnare, & omnia ista virtutibus
 sibi à Deo concessis deuincere viderit.
 enim ratione Deus in ipsis glorificatur.
 Et sicut in maximis periculis lectissimos
 quosque milites Dux mittit, qui nocturnis
 hostes aggrediantur insidijs, aut ex-
 plorent iter, aut præsidium loco deserviant,
 & nemo eorum qui exeunt, dicitur
 Male de me Imperator meruit, sed, Bene
 iudicauit.

judicauit
 dis igna
 cant: I
 experie
 set natu
 Qui
 tempor
 bona D
 dorem
 tam bo
 suam n
 bis con
 terrena
 nat, fir
 rat iust
 lus ade
 at virtu
 fuerit
 eam no
 turo re
 vita co
 bueho
 se regn
 maieft
 cos. N
 tijs ob
 tibus p
 Seneca
 mat, i
 autem

iudicauit: ita quoque, quicumque timidis ignauisque flebilis pati iubentur, dicant: Digni visi sumus Deo, in quibus experiretur, quantum humana pati posset natura.

Quinetiam flagitiosis & sceleratis temporalia nonnunquam in hoc saeculo bona Deus largitur. Nam sicut Solis splendorem & aestum, & pluuiam, ad infinitam bonitatem & paternam affectionem suam manifestandam probis & improbis communicat: pari quoque ratione terrenas & transitorias opes impijs donat, simulque diuinam dupliciter declarat iustitiam. ac primo quidem, quia nullus adeo peruersus est, quin aliqua polleat virtute; quae etsi minima & vilissima fuerit, iustus tamen Deus irremuneratam eam non relinquit, sed cum ipsam in futuro remunerare nequeat, saltem in hac vita compensat. Hinc legimus impio Nabuchodonosori Aegypti traditum fuisse regnum, pro eo quod seruierat diuinae maiestati aduersus hostes eius & inimicos. Nec minus benefecit Deus Aegyptijs obstetricibus, quia Hebraeorum infantibus praestiterant misericordiam, vnde Seneca ait: Deus quos probat, quos amat, indurat, recognoscit, exercet: eos autem quibus indulgere videtur, quibus

parce-

Ezechie. 29

*Exodi. 1.
De prouid.
cap. 4.*

parcere, molles venturis malis seruat

Deinde declarat Deus suam iustitiam quando (vt D. inquit Augustinus) homini denegat per misericordiam, quod bueret prouocatus ad iracundiam. Non sunt nonnulli, qui quidem ingentes diuitias, prelaturas, & magnificas dignitates, & quicquid consequi desiderant, adquireunt; postmodum tamen insperatam & inopinatam aliquam aduersitatem currentes cum pudore, derisu, & dolore maximo omnia studiosè acquisita perdunt, ita vt risus eorum in ploratum, fortuna prospera in miseriam, lætitia in gemitum, fauor item & gratia in periculum & tormentum maximum conuertantur. Illud autem malorum omnium superius est, quòd nimirum, quidam temporalibus bonis abusi in inferni abyssum mergantur, qui fortassis beatorum christi associati fuissent, nisi ea possederent. Quare vindictam & pœnam fuisse collatam agimus, quòd Dei gratia & donum non videbatur.

Præterea Deus improbis temporalia bona largitur, vt liberalitate & clementia ipsius allecti conuertantur, & alii meliores se iisdem priuatos esse confiterantur, pro collatis sibi beneficijs Deo gratias agant, cumque honorent ac diligant.

gant, à
procedi
benefic
rit, tim
sunt for
bona da
re & tol
rium vi
pitium
doman
sufficiat
tiam, tra
peiores
neantur
renda &
aliàs, si
rent, cal
expilant
ter eos L
fando.
Adha
impijs f
poteitat
per eoru
noxarum
entia, sic
& reliqu
ant.
Denic
largitur
gant

gant, à quo cuncta quæ possident bona procedunt. Quod si nec amor, nec aliqua beneficiorum apud illos recognitio fuerit, timeant saltem, ne eam quam nacti sunt fortunam perdant: Deus enim, qui bona dare solet, concessa quoque auferre & tollere potest; quod ne fiat, necessarium videtur, Deum semper habere propitium. Si verò nec amor, nec timor ad domandum & corrigendum peccatorẽ sufficiat; solet Deus, iuxta Boëtij sententiam, transitoria eis bona concedere, ne peiores euadant. sed hac quasi esca detineantur & comprimantur, ne tam horrenda & funesta flagitia admittant, quã aliàs, si his destituerentur, admissuri forent, calumniando nimirum, peierando, expilando, & prosequendo probos: ac inter eos Luporum ac Tigrium instar versando.

Adhæc etiam immensas in hac vita impijs facultates tribuit, & dignitate ac potestate eos sublimari permittit, quò per eorum tyrannidem iusti exercitati à noxarum mudentur spurcitia, & obedientia, fiducia, & vera erga Deum dilectio, & reliquæ virtutes probatæ in eis reliceant.

Denique transitorias opes reprobis largitur, vt indignitatem earum cognoscant.

scientes, quàm exigui valoris ac pretij
 perspicuè intelligamus. Etenim cum
 stissimus & prudentissimus Deus, per
 tis etiam ac desperatis hæreticis, & in
 delibus illas concedat, apertè dem
 strat, nullius esse æstimationis; neque
 nim talibus eas donaret, si alicuius po
 tij forent, quippe, qui pretiosas marger
 tas porcis proijcere vetat. Dum autem
 malis & peruersis temporalia bona la
 gitur, manifestè docet, non ea esse preti
 osa & præstantiã, sed grauissima potius
 onera, quibus quantò quis magis abo
 dat, tantò amplius grauatus & oneratus
 & maiori periculo est expositus.

CAPVT XXV.

*CVR DEVS BONIS TEMPO
 ralia bona concedat.*

Verùm enim uerò, ne probi forte
 sis Deum omninò sui oblitum
 nullam sibi in rebus temporalibus potius
 esse existiment, solet nō nunquam Deum
 amicos suos ditare, quemadmodum
 Veteri quondam Testamento, Abrahã
 mum, Isaacum, Iacobum, Dauidem, Sa
 lomōnem, & Ezechia; in nouo autem Co
 stantinū, Theodosiū, Carolū Mag. S. Ste
 phanū, Gregor. & nō nullos alios deuotissimos
 fideles t
 sanè id
 pso ma
 uersale
 omniu
 torem
 & dirig
 tia ad d
 Atque
 lijs con
 manaru
 in error
 psam et
 us Vate
 cunque
 in terra
 que Da
 cali infr
 buntur s
 Excelsu
 que vol
 hoc mo
 impius
 (qui ex
 Christi
 nem) in
 nū tēpo
 cis suis
 iuste ha
 tias nul
 lucem i

fideles sibi famulos locupletauit. Quod sane ideo Deus facit, vt nimirum hoc ipso manifestè declaret, se primam & vniuersalem esse causam & fontem bonorum omnium, & administratorem & gubernatorem creaturarum, quas disponit, regit, & dirigit incomprehensibili sua prudentia ad destinatum & placitum sibi finem. Atque hac ratione omnes sibi ipsi vel alijs confidenres, nec aliquam rerum humanarum Deo curam esse arbitranres, in erroris sui agnitionem peruenient: ipsam enim ineffabilem veritatem Regius Vates pronunciat, dicens: *Omnia quae-
cunque voluit Dominus fecit, & in caelo & in terra, in mari, & in omnibus abyssis.* Item que Daniel ad Nabuchodonosor: *Rore caeli infunderis, septem quoque tempora mutantur super te, donec scias quod dominetur Excelsus super regnum hominum, & cuiuscumque voluerit det illud.* Deinde tolletur per hoc medium vana eorum opinio qui vt impius ac sceleratus apostata Iulianus, (qui ex falsa & malitiosa opinione sua Christianos spoliandi sumpsit occasionem) indecens esse existimant, Christianum temporalia bona possidere: at quia amicis suis Deus illa tribuit, perspicuum est, iuste haec ab iisdem possideri: quibus diuitias nullatenus concederet, si animae salutem impedirent.

Eodem-

Psal. 134.

Dan. 4.

Eodem præterea medio, malitia
 impietas quorundam hominum ma
 festatur, qui temporalibus bonis abute
 tes, ab immoderata concupiscentia &
 ordinato appetitu excæcari se patiuntur
 ita vt causa huiusce mali, non tam in
 norum affluentia (bene enim quidam
 lis vtuntur) quàm in superfluis abute
 um affectionibus consistat. Nam vt
 S. Gregorius: Sunt nonnulli, qui vt fru
 tur Deo, dispensatoriè vtuntur hoc sa
 lo. Et sunt nonnulli, qui vt fruantur ho
 sæculo, transitoriè vtì volunt Deo: non
 nulli bona temporalia habent in vsu,
 terna tantùm in desiderio: nonnulli
 siderant & fruuntur ex voto bonis præ
 sentibus, & cælestium velut per somnia
 reminiscuntur: Impius à passionibus
 is seducitur, iustus autem cordis sui refre
 nat appetitus: impius possessionum su
 rum se Dominum reputat, & ad plac
 eas dilapidare se posse existimat; contra
 iustus bonorum sibi commissorum se
 dispensatorem, & exactissimam eorum
 Deo rationem reddendam fore agno
 cit: impius omni honore se dignum
 dicat, & quicquid ipsi honoris exhibe
 tur, hoc sibi deberi arbitratur; ac iustus
 licet dignioris status sit, haud tamen
 circò inflatur, quin potius humiliat

*Lib. 2. Mor.
 cap. 9.*

confundit seipsum, nam & plurimos subditorum suorum meliores se aestimat, & non tam meritorum, quàm dignitatis & officij ratione honorari ac reuereri se arbitratur, omninoq; sibi persuadet vitam hanc comœdiæ vicem agere, in qua, cum personæ diuersæ repræsententur; attamen non is, qui Regis, aut Pontificis, sed qui suam qualemcunq; personam optimè atque artificiosissimè repræsentat, siue rusticus ille, an nobilis, diues an pauper fuerit, ab omnibus iure laudatur.

Quando ergò Deus temporalia bona bonis tribuit, hoc ipso docet, se alijs quoque similia daturum, dummodò vtilia forent: neque enim hæc illis subtraheret aut denegaret, nisi pernitiōsa & noxia essent. Nam, vt ait Boëtius, Deus similis est Medico prudenti, qui diuersos morbos diuersis curat remedijs, ordinando cuique infirmo medicinam, secundum subiecti dispositionem, vni amaram, alteri suauem ac dulcem præbet potionē: qui autem amaram recipit, non conquiri, nec suauiore appetere potest, aut debet: non enim Medicus gustum & saporem, sed infirmi respicit sanitatem.

Ad hæc etiam maximas Electis suis in hac vita facultates largitur, vt per

K illas

illas commotos, ad contemplationem
 amorem, & desiderium æternorum
 inæstimabilium, quæ speramus, bono-
 rum excitet. Cùm enim Deus in hac
 chrymarum valle, & deserto hoc syl-
 stribus feris repleto tantam homini ge-
 tiam præstet, adeoque benignè cum
 pso conuerfetur, vt eidem etiam fami-
 tem, honores, opes, dignitates ac po-
 states concedat: quid non faciet in pa-
 tria cœlesti, in palatio & habitaculo
 quietis & gaudij, vbi eum facie ad faciem
 contemplabimur?

Postremò Deus innumeras opes
 ingentia quandoque prædia bonis con-
 cedit, non aliam ob causam, quàm vt
 illos vniuerso mundo benefiat. nam
 pius ad se rapit omnia, & sibi soli cuncta
 reseruat: contrà iustus communicat
 omnibus & instar Solis cuiusdam luminis
 sui radios diffundit. Si bona possidet, hæc
 sibi in vsum egenorum donata esse co-
 gnoscit: si honore & dignitate præditus
 est, reuerentur pariter & ipse honore de-
 gnos: si officio ac potestate fungitur, ad
 xiliatricem lapso porrigit manum, tue-
 tur miseros, cōsolatur afflictos, punit
 deprimat arrogantes; ita vt gratia vni
 cui proborum à Deo exhibita tantum
 valeat, ac si pluribus cōmunicata foret.

eò quod

quòd omnes illâ fruantur. Et sicut tenuiores venæ à maioribus sanguine replentur: ita quoque pauperes à diuitibus sustentantur.

CAPVT XXVI.

*CVR DEVS BONVM ET MALVM
tribuat illis, qui nec benè nec
malè agunt.*

Non tantum Deus electis ac reprobis; sed etiam benè & malè operari nescientibus bona & mala imperitur, ijs potissimum, qui rationis expertes, voluntate & arbitrio libero in consultâdo, deliberando & eligendo vti nequeunt, quales sunt, insensati, stolidi, & infantes rationis vsum non habentes. Videmus quosdam pueros in tenera adhuc ætate varijs affligi & consumi infirmitatibus: contra nonnullos instar floris formosos, sanos & vegetos cernimus. quam autem huius rei dabimus causam?

Ad explanandam hanc quæstionem, sciendum est, Parentes sæpè filiorum causare infirmitatem. Nam si pater prodigus, lusor, & dissipator bonorū fuerit, ipse causa est paupertatis & indigentiæ filiorum, quia diuinam transgreditur legē, qua cauetur, vt bona utiliter collocentur, nec vlla ratione dissipentur: quòd si

per frequentes potationes, contagiosum aliquem morbum adeptus, uxorem & liberos suos eodem infecerit, omnium istorum ipse reus est; ac propterea Deus filios (qui sunt quasi altera pars patris tam in parentis, quàm in ipsorum parte salutem, nec de hac pœna & castigatione conqueri possunt. Licet enim nullum actuale peccatum tali afflictione dignum commiserint, tamen originale crimen, in quo cõcepti sunt, hanc, imò maiorem promeruit pœnam, quandoquidem illud radix & seminarium est omnium malorum.

Et licet S. Baptismatis virtute originalis culpa eis remittatur, & turpitudine peccati penitus expurgetur, non tamen ideo baptizatus liberatur à miserijs & calamitatibus, quibus propter transgressionem Protoplasti subiectus est, sed tanquam vas caducum & fragile, post, sicut & antè, corruptioni, morti, & consequenter omnibus huius vitæ molestijs & agritudinibus obnoxius remanet. Quocirca non magnoperè mirandum, si secundum naturæ leges viuens, tribulationes & miseriae varias, quibus obligatus & obstrictus est, sustinere debeat: quod Deus mira quadam prouidentia sic ordinat, quòd homo per baptismum Christo incorporatus

ratus atque vnitus, se capiti suo conformet, tum, vt per regenerationem & virtutem Sacramenti liberetur à noxa, quam in conceptione sua contraxit à parentibus; tum etiam, vt, quod pœnam attinet, patiendo & tolerando aliquid aduersi caput suum imitetur, & in virtutibus sedulo se exerceat, atque ad sacrum Baptisma, non ob vitæ huius commoditatem, vel corporis impassibilitatem, sed ad Dei gratiam, & gloriam, & foelicitatem æternam, diuitias scilicet animæ, quas sperat, participandas, accedat.

Quinetiam aliquandò Deus affligit infantes, vt vel reliqua parentum puniat ac vindicet peccata, vel tentet eos, & exerceat dolore ex filiorum infirmitate percepto, quæ subinde grauius illos molestat & cruciat, quàm si ipsi eam experirentur. Huius afflictionis principalis causa hæc est, quòd nimirum parentes Filios suos tanquam Idolum aliquod colant, omnem amorem, spem, & fiduciã suam in illis collocantes, & in augendis ac dilatandis eorum opibus, & acquirendis dignitatibus sedulo occupati, sui ipsorum & Dei obliuiscantur, grauiusque eum offendant, & ad iracundiam prouocent. Cumque Deus fortis & Zelotes *Exodi 20.* visitet iniquitatẽ patrum in filios, in tertiam

tiam & quartam generationem, castigat
ac corrigit sæpe parentes per cruciatus,
ægritudines, & mortem filiorum. Est
men hæc afflictio quandoq; non tam
na, quàm vera Dei probatio, quò vide
vtrum se, an verò liberos maiori dilecti
one parètes prosequantur, quod tristitia
& doloris magnitudine declaratur. nam
dolor eūdem, quē amor gradū occupat,
& quod intimè diligitur, maximè quoq;
affligit, dum amittitur. Proinde S. Augu
stinus super verba Apostoli: *Qui volunt di*
uites fieri, incidunt in tentationē & laqueū
diaboli: Dolor, inquit, ingens est, quia
amor grandis est, quo diuites decepti
trahuntur. Simili planè modo parentes
faciunt, qui dum nimium de aduersa fi
liorum valetudine cōtristantur, nec mo
rientibus illis cōsolationem aliquam
admittunt, existimātes se ipsos vnā cum
filijs expiratuos, apertè cordis sui debilita
tatem & inordinatā erga liberos ostē
dunt affectionē. Atq; hoc Deus vult vt a
gnoscant, quò conuersi ad Dominum, o
mnem in se transferant amorem.

Inmittit etiam Deus infantibus mor
bos, vt tenelli adhuc ærumnis, doloribus
& molestijs assuefiant: qui enim in labo
re & egestate educantur, postmodum
paucis contenti, facilius præsentis vitæ
miseri

3. Timot. 6.

miserias sustinent, suntque parci, moderati, industrij, & laboriosi in acquirendis & conseruandis facultatibus: è contrario molles isti & delicati ad nihilum valent. neque enim ad pacem, quia lasciujs omnino se dedunt, nec ad bellum, quia citissimè eneruantur. Si Principi seruiant, iam non ad votum omnia succedunt: si Religionem profiteantur, illius nec perferre rigorem, nec disciplinæ, humilitati, vel mortificationi accommodare mores suos possunt. Et hæc omnia non aliundè, quam ex tenera eorum educatione procedunt, quæ (vt ait Quintilianus) pestis & ruina est virtutis in infantib. pariterq; pœna & flagellum parentum. Quare ad euellendam & extirpandam hanc radicem, solet nonnunquam Deus paruulos durius tractare, vt fame, siti, æstu, frigore, & infirmitatibus corroborati atque armati, alacriores sint in sufferendis huius vitæ difficultatibus & incommodis, & diuersis se periculis, imò ipsi etiam mortæ ad Reip. utilitatem, Religionis defensionem, & Dei honorem & gloriam necessitatis tempore exponant.

Euocat atq; educit etiã frequenter Deus ex hac vita infantes, præuidēs illos adultos, & expletis innocentiaë annis diuinã suã maiestatem grauissimè offensuros.

Sap. 4.

& damnatos seipfos, quemadmodum
 sapientissimus ait Salomon: *Raptus est
 ne malitia mutaret intellectum eius, an
 fictio deciperet animam illius. placita enim
 erat Deo anima illius: propter hoc propo-
 nit educere illum de medio iniquitatum.*
 Hac consideratione parentes se con-
 labuntur, quando paruulos suos à morte
 præueniri vident, quos paternorum bo-
 norum hæredes futuros, & ad honores
 & dignitates promouendos, & beneficijs
 varijs decorandos sperauerant. Præter-
 quam enim, quòd Deus illos à ma-
 lignitate, miserijs, & calamitatibus mor-
 di liberet, deducit etiam eos in securita-
 tis & tranquillitatis portum, vbi dolor
 abest, & periculum atq; omnis exultatio
 mor.

Ex causis seu rationibus supradictis,
 facile animaduertimus, cur Deus infan-
 tes rationis vsu carentes pœnis & æni-
 mnis temporalibus affligendo, & natu-
 ram, qua mortales & corruptibiles sunt,
 officium suum præstare permittendo, in
 omnibus istis infinitam sapientiam &
 bonitatē suam demonstrat. Quod si quis
 me interrogat, cur Deus ita disposuerit,
 & non homines, sicut Angelos, immor-
 tales & incorruptibiles creauerit: huic cū
 S. Augustino respondeo; quòd id ipsum
 nec

nec co-
 nim li-
 bilen-
 se, atq;
 ruptib;
 & app-
 mnes
 ta non
 ram,
 multo
 pedem
 dem,
 lus me
 perfec-
 melius
 rum d
 mento
 ctione
 tia De
 rietate
 poten-
 sola in
 cit, di
 Cu
 præte
 gratia
 iu un
 stio h
 est; ni
 solun

nec conuenerit, nec melius fuerit. Ete- *In Genesi. l.*
 nim licet verum sit, naturam incorrupti- *ii. c. 7. & 8.*
 bilem ac immortalem, perfectiorem ef-
 se, atque excellentiorem mortali & cor-
 ruptibili, vti cœlum terra est præclarius:
 & appareat melius fuisse infantes, vel om-
 nes homines incorruptibiles; tamen i-
 ta non est; quia melius est terram esse ter-
 ram, quàm cœlum, licet cœlum terrâ
 multò sit perfectius: præstat pedem esse
 pedem, manum manum, non autem pe-
 dem, & manum oculum, quàmuis ocu-
 lus membrum sit pede vel manu multò
 perfectius & nobilius: sic dico, corpus
 melius componitur per hanc membro-
 rum diuersitatem, & vniuersum per ele-
 mentorum aliorumq; corporum disti-
 ctionem. In his omnibus relucet sapien-
 tia Dei, quæ in hac naturalium rerum va-
 rietate, extendit incomprehensibilis suæ
 potentiæ & bonitatis radios, quæ vnica
 sola in se existens, in rebus, quas produ-
 cit, diuersa est & admirabilis.

Cur autem Deus tenellis infantibus
 præter temporalia bona hanc quoque
 gratiam præstat, nempe vt sani, hilares,
 iuundi, & omnibus accepti sint? Quæ-
 stio hæc superius dilucidè satis explicata
 est; nimirum vt intelligamus Deum, non
 solum datorem & authorem esse omni-
 um

bonorum; verum etiam magnoperè
 puritatem & innocentiam placere pa-
 uulorum: quibus etsi non tanta in-
 nocentia & vitæ præbitas, quanta
 præuictioris ætatis à malo declinan-
 bus, & bonum operantibus; ab omni-
 men malitia prorsus immunes sunt, ne-
 in tenera illa ætate, quæ veræ innocentie
 imago est, peccare possunt. Atque hæc
 ad instituti & propositi nostri declaratis-
 onem, & causarum iam commemorata-
 rum explanationem breuiter dicta suffi-
 ciant. Nunc alteram huius tractatus par-
 tem felici omine aggredientes, de tribu-
 lationibus generalibus, quibus De-
 us vniuersum mundum affli-
 git, deinceps paucis
 agemus.

FINIS LIBRI PRIMI

R. P. PE

R.

R I

S

D E

I N Q

omib

D E T

mus)

tates,

que re

grauis